

Roe Richmond

WESTERN ROMAN

LASO

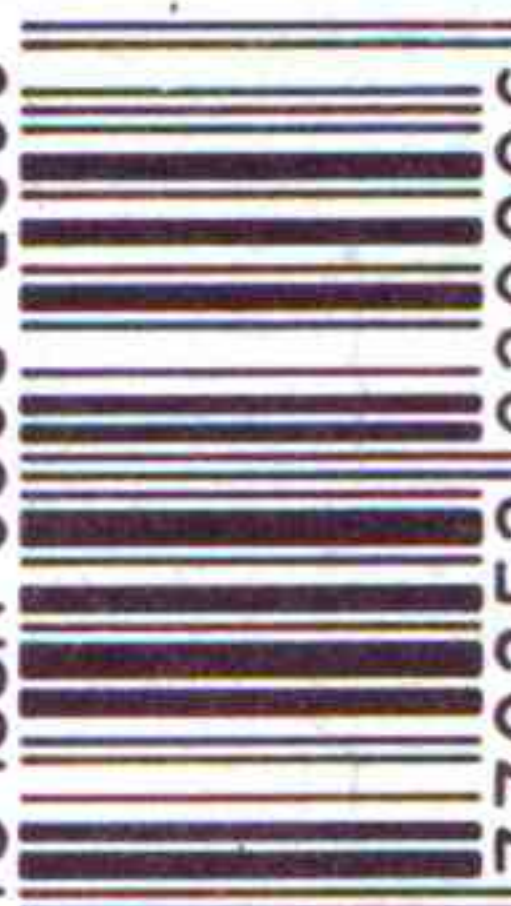
cijena 800 d broj 776

VIA

TRAGOM OSVETE

YU ISSN 0353-2399

9 770353 239006

Roe Richmond

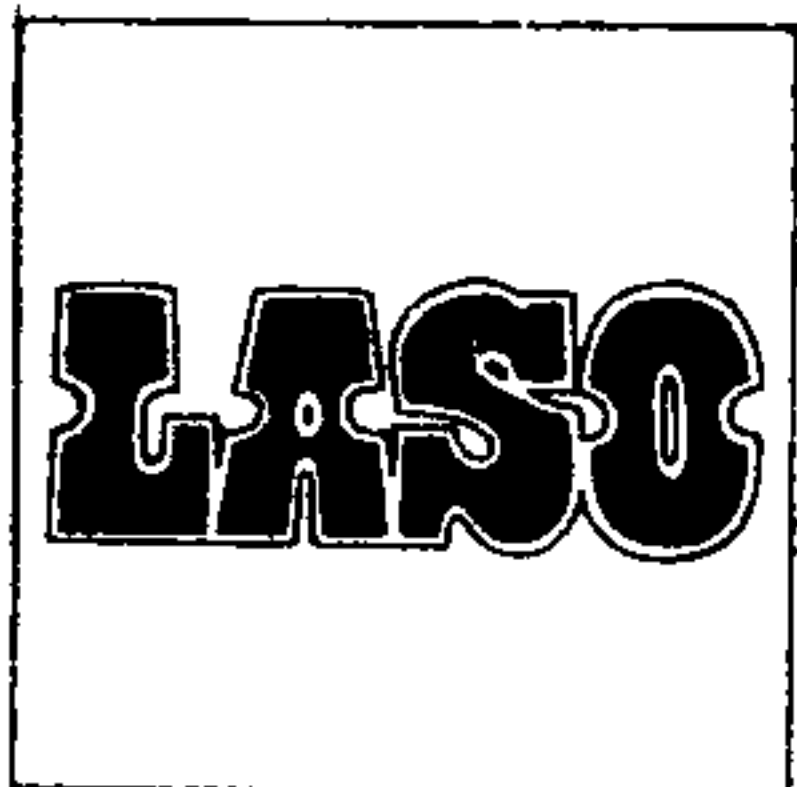
TRAGOM OSVETE

**VJESNIKOVA
PRESS
AGENCIJA**

Glavni i odgovorni urednik: Milivoj Pašiček
Izdavač: NISPRO VJESNIK (predsjednik Poslovnog odbora Vjekoslav Koprivnjak)
– OOUR Informativno-revijalna izdanja
(direktor Božidar Radman)
Predsjedavajući Savjeta: dr Ivan Krtalić
Adresa redakcije, izdavača i tiskare: 41000 Zagreb,
Avenija bratstva i jedinstva 4
Telefoni: 041/526-099, 515-555, 519-555 i 333-333
Telex: 21 121 YU VSK
Kolegij redakcije: Berislav Grabušnik (graf. ur.),
Marija Jurela (urednik), Pavle Lugarić (zamjenik gl. i
odg. urednika), Milivoj Pašiček, Biserka Pupavac
(pomoćnik gl. i odg. urednika) Tisak: NISPRO
»Vjesnik«, OOUR Novinska rotacija i OOUR TM

Urednik: Ana Hrastović
Grafički urednik: Ivica Bartolić

Roe Richmond: Tragom osvete
Naslov originala: Wyoming Way
Copyright: VPA

Recenzija: Tomislav Odlešić
Prijevod: Predrag Raos

Laso broj 776 izlazi 26. 3. 1988.
u nakladi od 61.000 primjeraka.

I

Počelo je to prije tri desetljeća, 1851, točnije: šest godina prije Danova rođenja. Bila je to priča njegovog oca Dirka, ali ju je Dan poznao kao da je je sam proživio. Ponekad ga se doimala kao da je nestvarna. No bilo kako bilo, njezine su zakašnjele posljedice sada počivale na njegovim plećima.

Dan Ruylander je prošao kroz predvorje hotela »Inter-Ocean« u Cheyenneu. Osjećao se pomalo ukočeno u elegantnom putnom odijelu, bijeloj košulji i s tankom kravatom. Stariji su mu ljudi šutke kimali glavom, iz poštovanja prema njegovu ocu, na što je Dan odgovarao s tihom bojažljivošću.

Na zasjenjenom ulazu stari je Jud Crater ljenčario naslonjen na ogradu, kraj nabacane gomile torbi, sedala i karabina, pa žvakao duhan i žmirkao na blještavilo jutra. Izdužen poput biča, taj čovjek žilave kože progovorio je glasom nalik na kotrljanje šljunka:

– Danny, Dirk je u klubu. Bolje izvuci kojega momka iz saluna »Magill« i daj ga ovamo. Prtljagu ne bih nosio ni ocu rodenom.

– I hoću. Krasan dan za put.

– Davolski dan da čovjek putuje vlakom. Morao bi i starog Dirka natjerati da se ukraca.

Dan Ruylander je kimnuo s mrzovoljnim razumijevanjem. Ni sam baš nije bio veoma sretan zbog tog putovanja. Jud je imao puno pravo da kritizira Dirka Ruylandera. Proveli su zajedno preko četvrt stoljeća, mnogo više nego što je on uopće bio živ.

– Jude, malo ćeš se nagledati krajolika – rekao je.

– Gledao sam ga lani, sinko.

– No dobro, možeš nam pokazati.

– Pazio sam pritom na pet divljih konja – zaškrilji Jud očima. – Zaista nisam propustio ništa od okolice. Radije se prošeći, Dane. Imaš još cijeli sat na raspolaganju.

Dok je šetao ulicom, Dan se bio zamislio. Prije trideset godina, 1851, na zapad i sjever od Mississippia valjala su se mnoga kola, Missouriem sve do Independencea i Fort Kearneya. Uz North Platte prema Scott Bluffu i Fort Laramieu i velikim ravnicama Wyominga. Volovske zaprege s izbljedjelim ceradama, vukući se kroz prašinu na škripavim kotačima i osovinama koje cvile. Olupine i odbačena oprema, grobovi i pobijeljele kosti prijašnjih iseljenika označavali su put. Spori kilometri uzimali su svoj danak, pa

su oni uz putove ostavljali i vlastite pokojnike i naduvane strvine volova i mula.

Dirk Ruylander je došao na Zapad sa svojom družbom iz Rennaylvane, na putu za daleki Oregon. Krupan, plavi nasmiješeni muškarac na početku života.

Ali Dirk nikad nije stigao dalje od Fort Laramiea – što je i bio razlog zbog kojeg je sina Dana tog proljeća 1881. slao u Oregon: da s Judom Craterom i još četiri jahača dotjera kući krdo goveda durhamske i herefordske pasmine.

Svratio je u salun »Magill«, u miris piva i duhana, među zvukove kuckanja biljarskih kugli. Kid Antrim i Rusty Fergus stajali su lijeno nalakćeni na šank. Nasmiješili su se, pa na pozdrav podigli čaše. Bili su u ranim dvadesetim godinama, samo nešto mlađi od dvadeset četverogodišnjeg Dana. Gledali su u njemu prijatelja, a ne gazdinog sina i Dan im je na tome bio zahvalan.

– Jud bi htio da mu malo pomognete oko opreme... kad popijete doručak.

– Mogli bi i Barney i onaj Indijanac, ako ih možeš odlijepiti od biljara – zijevnuo je Kid Antrim lijeno.

– Dane, jesi li vidio Silka Coniffa? – upitao je Rusty Fergus. – Mislim da sam sinoć vidio Haydocka i Klugstada kako se ovuda motaju, ali nisam siguran.

Dan je odmahnuo glayom, a Antrim rekao kroz smijeh:

– Bio si tako nasisan da si vidio baš sve.

– Čak i to kako sam te spremio u krevet – odgovorio je Fergus.

Dan ih je ostavio da se prijateljski prepiru, pa se odšetao do biljara u dnu prostorije. Barnhorst je upravo bio na redu, dok je Indija-

nac Kempter sjedio izvaljen na klupi uz zid s kriglom piva u golemoj šapi.

Ova su dvojica bila ponešto starija i mnogo krupnija. Barnhorst se uzdizao pola pedlja iznad sto osamdeset pet centimetara visokog Dana, a Kempter je bio građen masivno, solidno i snažno. Strah i trepet saluna kad bi netko prešao granice Barneyeve srdačnosti i Indijančeva stoicizma.

– Momci, Jud Crater vapi za vašom pomoći. –

Barnhorst je odložio biljarski štap.

– Ionako mi se više ne da masakrirati tog Indijanca – rekao je, zakopčao pojas s revolverima i posegnuo za kaputićem.

Kempter se uspravio i uzdahnuo.

– Je li taj stari jarac već dovukao stvari? Pusti ga neka se sunča – rekao je.

– Vidimo se u vlaku – odgovorio je Dan. – Moram se vidjeti sa starim u klubu.

– Dovest ćemo vam dva barska cvjetića – obećao je krupni Barney.

Kad se našao na ulici, Danove su se misli još jednom vratile u dane koje mu je otac tako često opisivao. Putovanje je počelo 1842, kad je Tom Fitzpatrick poveo preko Wyominga stotinu ljudi Elijah Whitea, pa preko Stjenjaka i Idahoa, sve do Dallesa na rijeci Columbia u Oregonu. Te su seobe na Zapad rasle iz godine u godinu, s mladim mormonima iz 1847. i kalifornijskim kopacima zlata u 1849. godini.

Ipak, iseljenici iz Pensylvanie nisu tražili ni novu Obećanu zemlju ni zlatnu prašinu. Tražili su u Oregonu zemlju i staništa, što im je sve besplatno obećavao zakon iz 1850. godine. Većina su od njih bili zemljoradnici koji su htjeli plužiti tlo doline Willamette. Poneki su pak,

poput Dirka Ruylandera i Owena Terrella, poželjeli uzgajati stoku.

Jedan od najimućnijih mladića ekspedicije, Dirk Ruylander, posjedovao je i kola i stoku i zapregu, kao i dobro nabijeni pojas s novcem. Owen Terrell, njegov prijatelj, nije imao ništa osim osobnih stvari i magnetskog šarma. Ipak je Dirk bio voljan da s njim sve podijeli – osim ljupke crne Melinde s kojom se namjeravao vjenčati kad se jednom sredi u Oregonu. Bila je to ljupka crnka koja je ponekad znala biti i ljubomorna na Owena Terrella.

Sad ga je Dirk čekao u klubu »Cheyenne«. U očima mu je bio nekakav odsutan pogled, pogled koji je preko desetljeća gledao u prošlost.

– Danas mi se sve vraća – rekao je Dirk Ruylander kad je njegov sin sjeo do njega. – Jasnije i bistrije nego ikada. Vidim Fort Laramie i kola složena u krug. Indijansko selo, Indijance, trapere i vojnike. Razgovore uz logorsku vatru i indijanske žene puštene na slobodu i voljne da tu slobodu i iskoriste. Bio sam ožednio od Indipendencea i svakako želio ući u tvrđavu.

Melinda je željela da Dirk ostane s njom, pa su se ljuto posvadali zato što je on želio u tvrđavu s Owenom Terrellom i ostalima. Od toga je Dirk samo postajao još žedniji – žudio je za pićem i uzbudjenjima.

– Bila je izgrađena od nepečene cigle, imala je pet metara visoke zidove – nastavio je Dirk. – Izgradili su je lovci na krzna trideset četvrte. Četrdeset devete bila ju je preuzela vojska, ali je baš nisu usavršili. Bilo je viskija, toga da, ali ništa ženskinja. Da, igrao se i poker na katu...

Dirk Ruylander je popio više no što je običavao da bi se na koncu uključio u igru. Dan je tu priču

znao napamet, no nikad mu nije dodijala. Igra je išla i išla, viski je tekao kao voda, a Owen Terrell ga je neprestano dolijevao u limenu šalicu.

Ostatak je bio noćna mora, mora koja se u Ruylanderovoj glavi nikad nije razbistrila. Piće ga je udarilo sasvim iznenada i otupilo mu svijest. Mutno se prisjećao kako su ostali ispadali iz igre, sve dok on i Owen Terrell nisu ostali sami. I onda se Owen pretvorio u stranca, u neprijatelja, a njegova je zloća iznenada probila kroz masku.

Ljudi su to pokušali prekinuti, no Dirk ih je odgurnuo, a Owen položio revolver na stol i preporučio im da gledaju svoja posla. Dirk je neprestano gubio. A onda se strovalilo nebo, zavladao je mrak – i Dirk je »otplovio« prvi put u životu.

Vratio se u život tek poslije mnogo dana. Očito su ga omamili drogom, gotovo do smrti. Neko je vrijeme mislio kako će tu ostaviti i kosti.

Kola su već odavno bila otišla, a s njima i oprema i namirnice, baš kao i Melinda i Owen Terrell. A džepovi su mu bili prazni. Owen ga je očistio do kraja.

Bio je poludio od gnjeva, poželio poći za njima u potjeru, ali ga je vlasnik saluna silom zadržao.

– Nisi još sposoban, čovječe. A da i jesi, ovim krajem ne možeš putovati sam. Daleko su već odmakli.

– Kada da krenem?

– Za mjesec dana podi do Salt Lake Citya.

– Za mjesec dana? – prenerazio sam se i osjetio kako mu popuštaju koljena.

– Svejedno od toga nećeš imati nikakve koristi. Vidi što si potpisao. A to ima i onaj drugi. Izgubio si sve što si imao. Do posljednjeg centa.

Pogledao je zgužvani komad papira. Da, njegov potpis, još i ovjeren od svjedoka. Zakon tu ništa nije mogao pomoći. Preostao je, dakle, samo revolver.

– Pokušao sam te odvratiti od igre – rekao je barmen. – Badava. Pokušao sam te odgovoriti da ne potpišeš. Ali nisi htio slušati nikoga. A onda si se ugasio kao svijeća. Mislili smo da si gotov.

– Pa što da radim? – upitao je pokušavajući odagnati omamljenost.

– Ozdravi, pa se javi u vojsku. Što drugo može učiniti propali čovjek ovdje bogu iza nogu?

I tako se Dirk Ruylander upisao u Fort Laramieu u konjicu, dok je Owen Terrell produžio za Oregon gdje se vjenčao sa Melindom, da bi u dolini rijeke Powder s Dirkovim novcem počeo uzgajati njegovu stoku.

Deset godina poslije toga, 1861, kad je u okolini pronađeno zlato, bogata su ležišta otkrivena i na zemlji Owena Terrella. Obogativši se, svoj je ranč »Trokut T« pretvorio u jedno od najvećih uzgajališta stoke u tom kraju.

– Kad je Owen šezdeset prve naišao na zlatnu žilu, ja sam još bio graničar s pedeset centi na dan. Pratio sam karavane i tukao se sa Sijuksima i Sošonima.

– Ipak si ga dostigao.

– Ne baš. A oduvijek sam želio da mi padne u šake. Ili da ga dohvatim metkom iz revolvera. Nikad mi se nije posrećilo.

– Pao ti je u šake ranč »Rafter«, a njih dvije više nema – promrm-ljao je Dan. – Oboje su mrtvi, Owen i Melinda.

Dirk je polako kimnuo. Otkako više nema Lorne, on je također još samo napola živ. Kad se 1857. našao na dopustu u Denveru, bio se oženio Lornom Wede, koja je napustila

raskošni dom da bi došla u Fort Laramie i donijela na svijet dva sina i kćer. Ona je bila razlog zbog kojega nikad nije stigao do Oregona da sredi račune s Owenom Terrellom, ona ga je potakla da napusti vojsku i stvori vlastitu farmu.

U šezdesetim godinama na Istoku je izbio veliki rat, no kako je ovdje još bilo Indijanaca s kojima se trebalo tući, sve je to moglo biti i na drugom kontinentu.

Nakon pokolja u Fettermanu, 1866, sjeverni su garnizoni bili evakuirani. Dirk se demobilizirao, pa ostavivši u obitelji u tastovoj kući u Denveru, s Judom Craterom, drugom iz mnogih pohoda, otišao je na sjeverozapad u lov na bizone, no zarađeni je novac odvojio, umjesto da ga spiska.

Potom su se uposlili kao kauboji, goneći velika krda od Teksasa do Wyominga. Od tada je Dirkov uspon bio brz, da bi na koncu osnovao, »Rafter«, jedan od najljepših rančeva u pokrajini Sweetwater, a Jud Crater mu je bio predradnik. U sedamdesetim godinama uzgoj stoke u Wyomingu doživio je nagli prevrat i Dirk Ruylander je znao to iskoristiti.

Owenu Terrellu i Melindi nikad nije oprostio, ali je naprosto imao isuviše posla da bi se bavio njima. Sada, 1881, poželio je da svoje krdo upotpuni grlima iz Oregona. Jud se vratio iz izvidnice, da bi javio kako ni Owen ni Melinda nisu više na životu, a da »Trokutom T« upravljaju njihov sin Garry i kći Sue.

– Ti baš ne misliš da je to neki posao, Dane? – upitao je Dirk.

– To nisam rekao – odgovorio je Dan s nelagodom.

Dan se nasmiješio i klepnuo ga po ramenu.

– Previše pričam, previše razmišljam, a vlak samo što nije stigao.

Ustali su zajedno, a Dan je rekao iskreno:

– Nemoj misliti, tata, da mi se ne ide.

Dirk mu je stisnuo mišicu nježno i s ponosom.

– Ne brinem ja zbog tebe, Danny. Ne bih te ni slao da ne mislim da si spreman i dovoljno odrastao za takav posao.

II

Spustili su se niz široke stepenice kluba, pa krenuli prema željezničkoj stanici kroz sunce i prašinu uzvitlanu vjetrom. Nikad se u tom klubu nije osjećao kod kuće – bio je tu samo mali starog Dirka Ruylandera, sin velikog čovjeka.

No dobro, sada će vidjeti tko je on.

– Oduvijek sam želio da to oba-
vim sam – rekao je Dirk.

– Smišljao sam trideset godina, no nikako da dodem do toga. Sada sam već prestar, a ni Owena ni njegove žene više nema, tako da baš i ne vidim neki smisao u tome da odem do Oregona.

Na peronu Dirk je promatrao sina. Sasvim je na mene, pomislio je. Ni s Melindom ne bih imao takvog. Lorna je bila od pravog plemenitog soja, pa zbog nje mi je drago što sam se bio zakopao u Wyomingu.

– Nemoj da te mladi Garry Terrell i ona njegova cura smotaju – rekao je Dirk. – Umiljati su kao i njihov otac, ali im se ništa više ne smije vjerovati. U životu me nisu mnogi nasadili, ali je zato Owen napravio pošten posao.

Dan je osjećao težinu odgovornosti i novca ušivenog u pojas.

– Danny, morao sam te poslati i mislim da nisam mogao naći boljeg čovjeka.

Dan se osjećao nelagodno i nesigurno. Pitao se govori li to otac iskreno ili samo zato da bi potaknuo njegovu hrabrost. Pred njime je bio put sve do Baker Citya u državi Oregon, zatim povratak sa tri tisuće grla stoke, i to uz nevolje koje su daleko nadmašivale ono što je uobičajeno pri takvom gonjenju.

– S tobom su petorica valjanih ljudi – rekao je Dirk kao da sluti njegove dvojbe. – Jud je već bio ondje i poznaje kraj: ipak ne zaboravi tko je gazda. Kempter i Barney su solidni momci. Ona dva momčića, Antrim i Fergus, malo su lakomisljeni, ali su na mjestu. A kad dodeš onamo, pažljivo odaberi još šestoricu. I kad se nadeš oči u oči s tim prokletim Terrellovima, nemoj ih žaliti. Sine, priča ti je poznata.

Da, bila mu je poznata. S njom je i odrastao. Od najranijeg djetinjstva odgajali su ga u mržnji prema Terrellovima, pretvarali ga u oruđe osvete. I sada, u njegovoj dvadeset četvrtoj godini, došao je trenutak da udari. Otac ga je, kao koplje, bacio preko trećine kontinenta, da bi u srce pogodio Terrellove i njihov »Trokut T«.

Vlak se zaustavio. Neki su sišli, drugi se ukrcali: mormoni na putu za Utah, samostalni kopači na putu prema rudnim poljima Idahoa.

– Možda je glupo pamtit i sve to nakon trideset godina – promrm-ljao je Dirk. – Ne mogu čak ni reći da u tome uživam, ali naprosto osjećam da bih od Terrellovih morao nešto naplatiti.

Jud i ostali su se već bili ukrcali. Dan je pogledao oca i na licu mu opazio koliko je ostario. Starjeti je počeo nakon majčine smrti.

– Pazi ne sebe i na klince, tata – rekao je Dan i najednom osjetio strašnu samoću.

– Klinci će pripaziti na mene –
otfrknuo je Dirk. – Judy je već bo-
lja domaćica no što joj je bila mati,
a Hudson vodi poslove bolje no ja
ikada – govorio je s tihim pono-
som o Danovoj mladoj sestri i bra-
tu. – S djecom sam zaista imao
sreće. I s tobom, koji krećeš da do-
vršiš put koji sam ja otpočeo prije
trideset godina. Znaš, neka su od
tih goveda potomci onih s kojima
sam pedeset prve krenuo na Zapad.

– Razmišljao sam i o tome. No
možda će biti bolje da se ukrcam.

Čvrsto su se rukovali, a onda je
Dirk rekao:

– Mislim da sam vidio Coniffa,
Haydocka i Klugstada kako se ukr-
cavaju. Pripazi na njih, Danny. To
su zmije.

– Pripazit ću.

Okrenuo se. Najednom je bio po-
tišten. Pokušao je otjerati grč iz oči-
ju. Sa stepenica vagona bacio je još
jedan pogled na oca, no ovaj je bio
uposlen pripaljivanjem cigare.

Lokomotiva je ispustila paru i
njeni su se kotači polako pokrenuli.

Ljuljajući se, Dan je prošao kroz
vagon u traganju za svojim dru-
štvom i pritom opazio onu trojicu
koju mu je otac bio spomenuo. Pre-
poznao je debelu crvenu vratinu
Klugstada i orlovski profil Haydoc-
ka. Silk Coniff je bio u ispruganim
hlačama i čizmama prošivenim
srebrom. Držeći palce zataknete za
opasač s revolverom, izazivao je
dvojicu mladića, blijede od bolesti
ili od života u zatvorenom prostoru.
Ta su se dva Istočnjaka trudila da
na njega ne obraćaju pažnju i da
prikriju strah.

– Ako ste mormoni, gdje su vam
žene? – upitao je Coniff. – Možda
mislite da će vam ih u Salt Lake Ci-
tyu pribaviti vaši sveci. Stvarno su
skupili ergelu. Kurve i makroe.

Njegove su žrtve sjedile ukočene,
bijedno čekajući da se Coniff zasiti
zabave. Dan se upitao s kakvim na-
mjerama ova trojica putuju na Za-
pad. Ni za kakvo dobro, to je sigur-
no. Svoj su kruh zaradivali krađom
stoke na »Rafteru« i drugim veli-
kim dobrima, kao i obilježenim
kartama. Nestanci stoke u ovim
predjelima redovito su se pripisiva-
li Coniffovoj družini, ali ga nikad
nisu uhvatili na djelu.

– Za mormone se priča da su ve-
liki pastusi – nastavio je Coniff
neumorno. – Ali vi, dečki, ne izgle-
date kao da biste mogli opslužiti
baš mnogo žena. Možda ovakve sla-
biće i škope. Vele da se u tom va-
šem hramu u Novom Jeruzalemu
dogadaju čudne stvari.

Dan Ruyland je zakoračio prema
njemu i tiho rekao:

– Prekini!

Coniff se okrenuo s prezrivim
smiješkom.

– O, kako smo, stari druškane?
Nisam imao pojma da putuješ. Je-
smo li za jednu partiju?

– Ne, hvala. A kamo ćete ti i
momci?

– Otkad »Rafter« radi za Union
Pacific? Nisam znao da ste preuzeli
i željeznice. I ja bih tebe mogao upi-
tati kamo si to namjerio, ali sam
isuviše fin?

– A ne znaš? Kao što ne znaš ni
kamo je to lani išao Ben Cempbell?

Silk Coniff se uspravio, pa se na-
smiješio smiješkom u kojem je bila
nova prijetnja.

– Ovo je bila prilično gnusna po-
tvora, Dane. Stalo ti je do gužve?

Klugstad je sve to promatrao oči-
ma crvenim od gnjeva, dok je Hay-
dock pokazivao samo ledenu rav-
nodušnost.

– Nije za to ovdje mjesto, Silke –
odgovorio je Dan Ruylander. – Sa-
mo pusti ta dva momka na miru.

– Otkad ti to meni zapovijedaš?
– Silke, ne pretjeruj!
– Vučeš vruga za rep, momče! – vedro se nasmijao Coniff. – Ali ne vidim razloga da se mlatimo. I nije nikakva tajna kamo idemo, Dane. Imamo nekog posla u Utahu.

– Posla? – upitao je Dan ironično.

– Nismo mi za velike poslove kao vi s »Raftera« – odgovorio je Coniff s posprdnom poniznošću. – Ipak nekako guramo nasitno.

– U to ne sumnjam – suglasio se Dan.

Suzdržana mržnja lebdjela je između njih, tako je to bilo od prvog časa. Već su se jednom bili potukli kad je Coniff navalio da pleše s Danovom sestrom Judith. Bila je to divljačka, krvava tučnjava koja je završila otprilike neriješeno. Jednog će se dana susresti iza revolverskih cijevi, a onda će to biti na život i smrt. Obojica su to znala i potajno se plašila tog neizbježnog obračuna. Sjena toga neprestano im je visila nad glavama.

Dan je produžio mimo Coniffa, a ovaj je prezrivo progovorio iza njegovih leđa:

– A sad me poslušajte, vi mormoske smeće, i nemojte misliti da vas se bojim. Ja sam...

Naglo je prekinuo i posegnuo prema opasaču kad se Dan zavrtio na peti i u gnjevu zamahnuo ljevicom. Zahvatio ga je ispod čeljusti, zaokrenuo mu glavu i odbacio je prema natrag. Haydock i Klugstad počeli su se pridizati, ali se Coniff u padu opružio po njima i prikovao ih za sjedala.

Razmahavaši se rukama, Silk Coniff se uspravio i nasrnuo na Ruylandera, ali ga je ovaj pogodio desnicom i gotovo mu slomio vrat. Coniff se još jednom svalio na svoje ortake koji su se pokušavali isko-

beljati. Konačno su ga podigli i bacili na nasuprotno sjedalo, pa dograbili revolvere, no kolt Dana Ruylandera već je bio uperen u njih. Klugstad i Haydock ponovno su utonuli u meke jastuke, dok je ošamućeni Coniff ležao pred njima i krvario.

Dan je mahnuo rukom prema mormonima.

– Zašto se vi, momci, ne pokušate preseliti u drugi vagon? Tamo vam je čistiji zrak.

Ovi su se brzo ustali i s olakšanjem se udaljili.

– Ovo nije bila naša posljednja, Danny – zahroptao je Bull Klugstad.

– I ja se nadam. Bilo bi mi strašno pusto bez vas – odgovorio je Ruylander s ledenom ozbiljnošću.

– Recite Silku da ću se drugi put poslužiti revolverom.

– Nemoj nas toliko plašiti – reko je Tip Haydock s grimasom.

Odnjekud je dotrčao kondukter i Dan je brzo spremio revolver.

– Što se to događa? Ah, to si ti, Dane. No svejedno, što je bilo?

– Za ovu trojicu stočni vagon – odgovorio je Dan Ruylander. – No ako ga nemate, morat ćemo smisliti nešto drugo.

– Da ih izbacim u Laramieu, Dane?

– Jedino ako opet počnu s glupostima. U Utahu ih čeka veliki posao.

– Neka se Bog smiluje sirotim mormonima – promrmlja kondukter.

Dan Ruylander je otišao do vagona u kojeg mu bili njegovi, pa se spustio na sjedalo koje mu je Jud Crater bio pričuvao. I ostali su bili u blizini. Dan ih je izvijestio o tome koga su dobili za suputnike.

– Vidio sam ih u Cheyenneu –

odgovorio je Jud Crater. – Nadao sam se da će se otkačiti.

– Možda pokušaju opljačkati vlak – rekao je Kid Antrim i nasmijao se. – Za drugo i nisu.

– Možda nam skoče za vrat – zabrundao je Indijanac Kemter. – Vjerujem da hoće.

– Kao što su skočili Benu Campbellu – rekao je veliki Barnhorst podsjetivši ih na ubojstvo u Baker Cityu. – A ni za to još nisu platili.

– Benn je bio sam – umiješao se Rusty Fergus i počeo se po crvenoj kosi. – Na šestoricu se neće usuditi. Oni uvijek igraju na sigurno.

– Možda se nadaju da ćemo se razdvojiti – zahroptao je Jud Crater. – Ili da će naletjeti na Dana samoga. Bolje da se držimo zajedno. Znamo da ima bar šezdeset tisuća kad idemo po toliku stoku.

– Već je vrijeme da ih netko razbuka – reko je Kid Antrim. – Dosta su nam se ta konjska govna plela oko nogu.

– Ipak se teško boriti protiv metka u leđa. A to je njihov stil.

Dan Ruylander je bio potišten i zamišljen. Ta su ga trojica više brinula no što se usuđivao samomo sebi priznati. Nevolje će biti dosta i bez tih protuha.

III

Oko šezdesetak kilometara od Cheyennea pruga je naglo skrenula na sjever prema Laramieu.

– Ti su gradovi iznikli kad je kroz Wyoming prošla pruga – objašnjavao je Jud Crater. – Bilo je to nekako u doba kad smo se tvoj otac i ja pokupili iz vojske. Tvoj je stari uvijek govorio kako bi trava ovdje bila izvrsna za uzgoj stoke.

Dan ga je slušao pospano, uljuljan u san truckaranjem. Okolo je

bila trava što je rasla na obroncima brdašca i uz vodene tokove – i mnogo pustoši između njih.

Prije trideset godina ovuda su prolazile karavane. A danas, 1881, željeznicom čovjek može doprijeti sve do Ogdena u državi Utah, a odanle poštanskom kočijom sve do Baker Citya. Putnička karta stoji sedamdeset i pet dolara, ali su željezničke tarife još previsoke da bi dopustile prijevoz stoke. Uz valjanog vođu i iskusnu momčad krdo se moglo dopremiti od Oregona do Wyominga za otprilike dolar po grlu.

Dan je imao u glavi ovaj kao i mnoge druge brojeve. Kao što je u pojasu imao toliko novca – 60.000 dolara – da se bojao na nj i pomišljati. Zavidio je ostalim ljudima iz družine od kojih je svaki imao u džepu samo pet zlatnika od po dvadeset dolara.

Godine 1876. sporazum sa Sijuksimi i Čejenima otvorio je nove pašnjake na bogatim ravnicama Wyominga. Rančerima je bila potrebna nova stoka. Već 1879. otpočela je ta velika seoba iz Idahoa i Oregona. Sve je više rančera gomilalo stoku ne obazirući se na upozorenja o prenapučenosti. Dirk Ruylander je zaključio da je sada pravi trenutak da izvede dugo odlagani potez protiv Terrellovih.

– Tri tisuće grla neće izravhati račune, Danny – rekao je Dirk sinu. – Četrdeset pet tisuća u stoci nije ni izdaleka dovoljno. Ali će dobro doći.

Kad su došli do velikog odmorišta u Rawlinsu, nekih tri stotine kilometara od Cheyennea, sunce se već počelo rumenjeti. Coniffova se trojka nije pojavila.

Kad su se vratili u vagon, pripremili su se za noć i put preko Crvene pustinje.

– Pokušaj odspavati, Dane – posavjetovao mu je Jud Crater. – Čovjeku mojih godina nije više potrebno mnogo sna.

Dok su drugi već dremuckali, u Danovoj glavi neprestano su se vrtjele misli.

Pitao se kako izgledaju Garry i Sue Terrell i hoće li prema njima moći osjetiti istu onu mržnju koju je osjećao prema njihovim roditeljima. Pitao se kako bi danas sve izgledalo da je Dirk Ruylander stigao do Oregona i oženio se Melindom. Bi li sada on, njegov brat i sestra uopće bili živi i ne bi li njihova mjesta zauzeli Garry i Sue? Sjećao se Melindine slike – jedino što je, od sve očeve imovine, Owen bio ostavio kod vlasnika saluna, slučajno ili s podlim namjerama. Bila je ljupkija, ali ne tako lijepa kao Danova majka. Hoće li Sue biti nalik na nju? Hoće li ga nešto natjerati da se u nju zaljubi, umjesto da je zamrzi?

Garry Terrell je bio na glasu zbog svoje vještine u rukovanju revolverom, no to Dana nije mnogo brinulo. Ni on nije bio u tome nevješt. Pitao se bi li igdje na zapadu mogao naći bolje učitelje nego što ih je imao u ocu i Judu. Bio je spreman i što se tiče šaka i puške i revolvera. Ali je s tom djevojkom bilo drugačije. Ženu ne možeš ni premlatiti ni ustrijeliti.

A onda je tu bila i Coniffova družba. Silk je oduvijek radio Danu o glavi, a sada je metak u pojasu priskrbio i razlog. Negdje će Coniff zacijelo pokušati – iz zasjede ili s leđa.

Osjećao je kako sve više žali što je pošao na taj put. Pokadkad bi mu se cijeli taj podhvat činio besmislenim, unatoč ljubavi i divljenju što ih je osjećao prema ocu. Oboje su mr-

tvi, Owen i Melinda – ne bi li trebalo na sve to naprosto zaboraviti?

A onda se u njemu probudio gnjev. Zar tako? Prvi veliki posao i već sanja o tome da se zavuče u mišju rupu. Otac bi za njega dao život, a on tako! Mora mu vratiti bar malo od onoga što mu duguje.

Kad se jutro počelo približavati, stanice su učestale.

– Ovuda su nekada prolazili mormoni – pokazao je Jud Crater na Južni prijevoj. – Tisuće i tisuće njih, gurajući kolica sve do Missouria. A danas je ljudima teško putovati i željeznicom. U kakve su se proklete mekušce pretvorili!

Do granice Utaha bilo je još oko dvjesto kilometara. Sunce se sve više penjalo, dok u vagonu nije postalo zagušljivo vruće. Grupa s »Raftera« počela je šetati po vlaku. Coniffovog društvanca nije bilo nigdje.

– Možda se voze u spavaćim kolima – nasmijao se Antrim. – Valjda za novac koji su dobili za ukradenu stoku s »Raftera«.

U ovim su krajevima, naime, spavaća kola bila određena za žene, starce i bogalje.

– Možda su se negdje iskricali – nabacio je Fergus.

– Ne bih baš rekao – odgovorio je Dan. – Imat ćemo ih za vratom sve do Baker Citya.

– Ukoliko im ne smrsimo konce – rekao je Kid Antrim. – Što bi mi pričinilo posebno zadovoljstvo.

Oko podneva nakratko su se zastavili da ručaju u Evanstonu na Medvjedoј rijeci. Ni u staničnom restoranu od Coniffa, Haydocka i Klugstada nije bilo ni traga ni glasa.

Nedugo poslije toga vlak je sopćući ušao u Utah. Kraj se putovanjabilžio i ljudi su počeli sanjariti o viskiju. Jud Crater je zlovoljno žvakao duhan.

– U Ogdenu smo nekako u popodnevnom satima. Ali neće biti nikakvog lokanja.

– A zašto, Jud? – upitao je Kid Antrim. – Sve što nas sutra čeka jest vožnja u poštanskoj kočiji.

– Recimo da naletimo na Silk Coniffa i njegovo društvo – odgovorio je Jud Crater. – Evo ti valjanog razloga da čovjek ostane trijezan.

– Momci, Jud ima pravo – rekao je Dan Ruylander ozbiljno. – Samo pametno i polako!

Antrim i Fergus pogledali su ga iznenađeno, gotovo zaprepašteno. Kad god je bila riječ o pijanki, Dan je uvijek bio prvi.

IV

Ogden u Utahu bio je bučan grad. Vlak je u nj prispio u kasne popodnevne sate. Pločnicima su vrvjeli od rudara, doseljenika, kauboja i rančera, lutalica, kockara i Indijanaca. Grad je bio pun saluna i kockarnica.

Ljudi s ranča »Rafter« pokupili su svoje stvari, pa s olakšanjem sišli s vagona, da udahnu svjež zrak i protegnu ukočene noge. Dokoličali su po peronu sve dok nisu ugledali Silka Coniffa i njegove ortake kako izlaze iz stražnjeg vagona i nestaju u gužvi. Potom ih je Jud Carter odveo do postaje poštanske kočije gdje su do jutra, kad su namjeravali krenut, ostavili svoje stvari.

Umili su se na dvorišnoj crpki, popili nekoliko čašica pica u obližnjem salunu, pa ručali u najboljem hotelu. Kao što je i Crater bio predvidio, slobodnih soba nije bilo, pa su odlučili odspavati u sjeniku poštanske kompanije.

– Koliko plaćamo, nije ni loše – rekao je Rusty Fergus i namignuo Antrimu.

– Naravno – nasmijao se Barnhorst. – Nije mi ni nakraj pameti da tu stotku potrošim prije nego što dodem do Oregona. A usto da se i ne naspavam.

Ujutro su Rusty Fergus i Kid Antrim malo skrenuli do ljepotica iz saluna, dok su Kempter i Barnhorst podlegli čarima kockarnice »Royal«.

Judu Crateru se to nije dopadalo, a ni Dan Ruylander nije baš bio oduševljen. Ipak nije mogao u stočarskoj jedinici održavati disciplinu, osobito zato što su tako dugo bili zatočeni u željezničkom vagonu.

U salunu zvanom »Zlatni grumen« Jud i Dan sjedili su za prostranim stolom i zamišljeno ispijali čašice.

– Cijela ti se stvar baš mnogo ne dopada, sinko? – upitao je Crater.

– Baš nimalo, Jude.

– Ni meni Dane. Ali Dirk je bio zapeo. Nisam ga mogao vratiti od toga. Možda bi ga tvoja majka mogla, ali nitko drugi.

No molim, malo ćeš se nagledati svijeta i ponešto naučiti.

– Kako izgledaju ti Terrellovi? – upitao je Dan i zbog dima zažmirkao očima.

Jud Crater je pljunuo u mjedenu pljuvačnicu.

– Bilo mi je zadovoljstvo upoznati ih – reče. – Ipak ne dovoljno. Momak je pristao, tvog stasa. I tamo na »Trokutu T« su žilavi momci. Jedan je gadan, neki Hawk Fallon.

– Je li cura zgodna?

– Nije baš ljepotica, ali ima nešto u njoj. Vidi se, dobra krv. Čiste crte lica, otmjenost govora i kretnji. Muškarci bi na nju padali čak da nije vlasnica polovice najvećeg imanja u Powderu. Možda i ti padneš, sinko.

– To bi bilo gotovo kao rodoskrnuće – nasmiješio se Dan.

Najednom svjestan toga da u nje-
ga netko zuri, Ruylander se okre-
nuo i opazio skupinu djevojaka.
Jedna mu se u zelenoj haljini na-
smiješila i on joj je odgovorio smi-
ješkom. Nekoliko trenutaka poslije
toga već je išla prema njegovom
stolu.

– Častiš je pićem?

– Ne – odgovorio je Jud Crater
s otvorenim gnušenjem.

– Daj, Jude. To možemo sebi
priuštiti – rekao je Dan ležerno.

Djevojka je sjela do Dana i kolje-
nom mu pritisnula bedro. On je na-
ručio piće.

– Ja sam Sadie – rekla je. Je li
ti to otac? Ili djed?

– Kum – rekao je Jud. – A tebi
velim, nosi se dodavola!

Sadie se tiho nasmijala.

– Neki su od stare garde baš ta-
kvi nakon što su se ispucali, no ja
bih rekla da on još nije krenuo
nizbrdo. Ali sve će biti dobro: htjela
bih samo malo popričati s tvojim
kumčetom – dodala je i okrenula
se k Danu. – Kako se zoveš?

– Dan Ruylander.

– Krasno ime. Dobro ti stoji. Ideš
za Idaho? Morala bih i ja onamo
poći... jednoga dana.

Prispjela su i pića, pa je čak Jud
Crater podigao čašu u zdravlje Sa-
die. Djevojka je posjedovala izvjesni
šarm i nije izgledala tako loše kad
se uzme u obzir posao kojim se ba-
vila. Činilo se kao da je njezino za-
nimanje za Dana bilo iskreno; a že-
ne su bile rijetkost u ovim stočar-
skim krajevima. Dan je poželio da
bude s njom nasamo, a Jud da spa-
va dubokim snom na sjeniku.

– Ti si iz Teksasa? – upitala je
Sadie, a kad joj je Dan rekao da je
iz Wyominga, odgovorila je: – Veli-
ke li razlike! Ali sam znala da nisi
odavde. Ja sam došla iz Oregona,
pa sve mislim da se vratim. U dobri
stari Baker City na Powderu.

– Baker City?

– Naravno. Ali što tu ne valja? Ti
ga poznaješ? Ili ideš onamo? Ili ne
ideš? Ako ideš, povedi mene sa so-
bom. Molim te, neću ti praviti nika-
kve neprilike. I sama ću platiti sebi
put.

– Ne mogu to, Sadie – odgovo-
rio je Dan.

– Curo, kočija vozi svaki dan –
rekao je Jud Crater, pažljivo je ispi-
tujući skupljenim očima. – I tko te
je večeras zaposlio? Možda gad po
imenu Coniff?

– Ne znam za takvoga. Dane, ho-
ćeš li sa mnom? Da malo popriča-
mo nasamo? Već si punoljetan, zar
ne?

Dan je poželio da pode s njom.
Krv mu je divlje zakolala, ali nije
mogao ostaviti starog Juda.

– Žao mi je, Sadie – promrmljao
je. – Noćas bi moglo biti gužve. Mo-
ramo ostati zajedno.

– Dakle ste revolveraši?

– Ne, već samo stočari – odgo-
vorio je Dan. – Ali su nam nekakvi
revolveraši za petama.

– Ispričaj joj sve što znaš, Dane
– progundao je Jud s negodova-
njem. – I izvucimo se iz te bijedne
mišolovke. Ne zanima nju tvoja ži-
votna priča. Nju zanima novac u
tvom džepu, dečko dragi.

– Nisi mi ti baš najmudriji star-
kelja na svijetu – odgovorila je Sa-
die i zelene su joj se oči zakrijesile.
– Uzmi sav novac što ga Dan ima
kod sebe i opet ću ga pozvati k sebi.
Neću ga stajati ni centa. Čak ću i
piće ja platiti.

– Zato što ti je netko drugi plati-
za to – mračno će Jud. – Vidao
sam ja takve odavde do Rio Gran-
dea.

– Sasvim si me krivo shvatio, tko
bi znao zašto. Ali mislim da nema
smisla raspravljati. Poželjela sam
Dana, eto! Kad se pojavio na vrati-
ma, kao da me grom ošinuo.

– Kako ti se to često događa? – upitao je Jud hladno.

– Ne tako često kao što misliš. Nijednom otkako sam otišla iz Baker Citya, ima tome tri godine. Ali zašto da na tebe trošim riječi? Pobijedio si. Uzmi ga.

Sadie je ustala i hitro otkoračala preko sobe. Dan ju je sa žaljenjem i željom gledao kako odlazi. – Bio si prema njoj vrlo grub, Jude – rekao je polako.

– Morao sam biti, Dany, da je se otarasimo. Samo još jedna prokleta flundra.

– Možda si pogriješio.

– Moguće. Ali vrlo vjerojatno nisam.

– Po onome što sam čuo, Jude, u svoje doba nisi baš bio nevinašce.

– To je istina – priznao je Jud Crater ozbiljno. – Ne bih ti znao ni nabrojati s koliko sam se Indijanki porvao, i to dok mi još nije bilo ni dvadeset. No to je bio tek početak, Dane. Ali ja tada nisam bio na zadatku na koji me poslao moj stari, niti su mi za petama bila trojica ubojica žednih i gladnih mog novca.

– Imaš pravo, Jude – odgovorio je Dan blago. – I uvijek si u pravu. To sam već morao shvatiti.

Jud Crater je zavrtio sijedom glavom.

– Danny, nisam baš uvijek. Možda u većini slučajeva, ali ne uvijek. Možda se u vezi s onom curom zaista varam. Ali ipak nije čas da se u to zapleteš. Dugujem ti jednu noć zabave. Ali to kad se vratimo, kad sve bude gotovo.

– Ne duguješ mi ništa. Sad mi je drago što je otišla. Ali je bila baš slatka.

– Znam, ne moraš mi govoriti. I ne zamjeram ti. Ali ova ili ona svejedno je, ukoliko se čovjek baš žestoko ne zaljubi.

Sadie je baš hitala k svome stolu kad li je vani došlo do silne gužve.

Kroz buku se probio poznati krik:

– Rafterovci! Hej, Rafterovci!

Dan i Jud su potrčali na ulicu, probijajući se kroz gomilu laktovima i ramenima. Vidjeli su kako iz saluna »Crveni fenjer« izlijeću ljudi. Na žutom svjetlu petrolejke kovitlala se prašina, a onda se ponovo probilo hrapavo dahtanje: – Rafterovci amo! Hej, Rafterovci!

Dan i Jud već su bili na poprištu bitke. Oslonjeni leđima na zid, Kid Antrim i Rusty Fergus stajali su ispred čopora napadača i mlatili šakama. Pružali su jaki otpor, ali ih je brojna nadmoć uspjela oboriti prije nego što su se Dan i Jud uspjeli probiti do njih.

Barnhorst i Kempter već su bili izletjeli iz »Royala«, pa su uronili u gomilu pokušavajući spasiti svoje drugove. Barney i Indijanac dušu bi dali za ovakve tučnjave, Barney onako visok i krakat i Indijanac širok i nepomičan kao stijena. U trenu su se našli u središtu kreševa, pa počeli s Antrima i Fergusom odbacivati protivnike. Začas se oko njih stvorio prazan krug kad su ljudi sa zaprepaštenjem vidjeli kako Barnhorst i Kempter obaraju svoje protivnike na zemlju ili vitlaju njima kroz prašnjav noćni zrak.

Dan se upravo bio spremao da pode prema njima, ali ga je zadržao Jud Crater.

– Vidi tamo, Danny. Eno ona tri probisvijeta na koje moramo pripaziti.

Na drugoj strani, u unutrašnjem krugu, stajali su Coniff, Klugstad i Haydock s rukama na drškama revolvera. Očito su čekali na priliku da mogu zapucati po ljudima s »Raftera«. Dan je potegao revolver, a vani je već bio i Judov kolt. Počeli su se primicati trima revolverašima, dok su se pred njihovim izvučenim pištoljima razmicali ljudi.

Između njih se otvorio prazan prostor. Silk je zadržao od želje da potegne, ali je razmislio još jednom kad se Dan i Jud zapeli kokote.

Silk je spustio revolver i u znak pokornosti pokazao goli dlan. Bull Klugstad je pustio desnu ruku da padne, raširivši prste od negodovanja. Ali je zato mršavi Tip Haydock odlučio iskoristiti priliku, ne obazrijevši se nimalo na gomilu, pa povukao i opalio.

Zrno se probilo između Dana i Juda, dovoljno blizu da im oprli rukave, a iza njih se začulo krkljanje i kletva.

Prije nego što su Dan i Jud mogli odgovoriti pucnjavom gomila ljudi se ponovno zatvorila i tri su se bandita izgubila.

U tom trenutku računali su, zahvaljujući Barneyu i Kemperu, bili više nego poravnati. Kid Antrim i Rusty Fergus ponovno su bili na nogama. Napadači su se bili razbježali, ako se izuzmu četvorica koji su ostali ležati ne znajući za sebe. Čovjek koga je bio pogodio Haydockov metak bio je samo okrznut po ruci.

Dan Ruyland se odvojio od Juda Cratera, pa se dao u potjeru za Silkom Coniffom, prema uličici u kojoj se bio izgubio.

Na njenom ulazu, iz mraka, prema Danu je sunula plamena strijela i on je zapucao u taj plamen te začuo kako je tane odcijepilo iverje na stražnjem uglu. Potom je Coniff ponovno potrčao i Dan je poletio za njim da mu presiječe put kroz stražnja dvorišta. Sudeći po zvukovima, Silk je krupnim koracima trčao prema središtu Ogdena, a Dan je grabio za njim između buradi za smeće, hrpa otpada i gomila pepela.

Čizme Silka Coniffa tiho su zvek-nule negdje ispred Dana i ovaj je brzo zapucao prema izvoru toga zvuka. Time je uzvratio na pucanj

koji ga je ošinio kao topao bič prozujavši mu kraj lijevog ramena.

Silk je pretrčao preko tankog snopa svjetlosti petrolejke što je dopirao ispod nekog prozora, pa nestao u stražnjem dvorištu neke druge kuće. Kad je Dan stigao do ugla, otvorila su se nekakva vrata i na njima su se ukazale silhuete Silkovih leđa i bakrena kosa neke žene. Dan je prekinuo paljbu, bojeći se da bi mogao pogoditi djevojku, unatoč tome što bi to svakako zaslužila.

Silk je zakoračio u kuću i vrata su se smjesta zatvorila.

Bio je to stražnji ulaz saluna „Zlatni grumen“, a djevojka koja ga je pustila unutra bila je Sadie. Dakle, stari je Jud bio u vezi s njenom ulogom stoposto u pravu. Osjećajući gorčinu u ustima, Dan je izbacio prazne čahure i u bubanj stavio nove metke. Bilo bi ravno samoubojstvu ući za čovjekom poput Silka Coniffa u salun kakav je „Zlatni grumen“. Protuha se izvukla još jednom.

Na ulici je Jud Crater još vikao na Antrima i Fergusu, dok su Barnhorst i Kempter pokušavali iščupati kakvu obavijest od svojih prebijenih i poluonesvještenih napadača.

– A ja vam opet velim da ste morali promisliti prije nego što ste se uvalili u ovakvu makljažu – rekao je Jud i pljunuo da bi naglasio svoje riječi. – Hoćete li, prokleta dječurlijo, ikad odrasti?

– Velim ti da je mi nismo otpočeli – negodujući je odgovorio Kid Antrim, otirući rupčićem krv s usta i brade.

– Istina je, Jude – dahtao je Rusty Fergus. – Kunem se! Jednostavno su navalili na nas, bez ikakva upozorenja.

– Da, dečki, jasno mi je – odgovorio je Jud Crater, napokon se malo stišavši. – Rekao bih da ih je

na vas nahuškao Coniff. Stajao je postrani i čekao na zgodu da zatjera koji metak u vas – reče, a onda se okrene k Danu. – A ti imaš manje mozga u glavi od ova dva štene-ta. Koji te je vrag tjerao da se s tolikim novcem u pojasu vučeš mračnim ulicama? Na koga si vruga pritom mislio?

– Htio sam da Silka Coniffa skinemo zauvijek s vrata – odgovorio je Dan. – Ipak, nisam ga uspio do-
stići. Momci, ostatak večeri držat ćemo se zajedno. Bar dok stignemo do Oregona. Zato da nas prije toga nitko ne potamani.

Pošli su prema stanici poštanske kočije da se barem malo naspavaju prije sutrašnjeg dana. Kempter je tiho rekao:

– Pokušat će oni to ponovo, proklete propalice!

– Čemu se od srca nadam! – odgovorio je Kin Antrim sa strašću.

– Idući put kad na njih naidemo, pucnjavu ću otpočeti ja – obećao je Jud Crater sa svečanom ozbiljnošću.

– Ja ću ti se pridružiti, Jude – kimnuo je Dan glavom.

V

Ujutro su ukrkali prtljagu na poštansku kočiju, neprestano se ogle-
davajući za Coniffom i njegovim ortacima. Na spisku putnika bila su još trojica: dva kopača zlata i jedan trgovački putnik. Dan Ruylander je odlučio da se vozi na krovu, zajedno sa starim Judom i mladim Antrimom. Kočijaš i čuvar sa sačmaricom s odobravanjem su promatrali momke s »Raftera«.

– U posljednje su nas doba mnogo zaustavljali – primijetio je kočijaš. – Ako nas zaskoče ovaj put, rekao bih da Harringan i ja nećemo na svojim plećima izvući cijelu makljažu.

Kočija je bila šesteropreg. Kočijaš i čuvar držali su noge na kutiji s poštom. Dan, Jud i Kid sjedili su iza njih na širokoj klupi, držeći u blizini pripradne karabine. Barnhorst, Kempter i Fergus zaposjeli su kabinu ispod njih, zajedno s lovcima na zlato i lovcem na mušterije. Kočijaš je zatrubio u mjedeni rog, pucnuo dugačkim bičem kao da je opalio iz puške i pokrenuo zapregu. Izašli su iz Ogdena, a pritom nisu nigdje opazili Coniffovu trojku.

Sunce se upravo dizalo iznad planinskog masiva Wasatch i bacalo dugačke sjene krajolikom. Zrak je još bio hladan i mirisao na mladu travu i lišće. Dan Ruylander je uživao u vjetru što mu je udarao u lice. Iako je Kid Antrim imao poplavljeno oko, ni to nije moglo bitno poremetiti njegovu mladu pristalost. Jud Carter je polako žvakao duhan i upozoravao na znamenitosti.

Cijeli su se dan tako vozili na sjever, kroz vrućinu i prašinu, poskakujući na neravnoj cesti i tek se povremeno zaustavljajući da bi izmijenili zapregu i nabrzo nešto priza-logajili. Preko noći su se zaustavili u Pocatellou, da bi uživali u kupki, brijanju i spavanju u postelji.

U svanuće već su ponovno bili na cesti, da bi drugog popodneva zastali kod Orlovske stijene. Tu se rijeka Idaho u slapovima i kaskadama spuštala u duboki kanjon Zmij-ske rijeke, a galebovi s Velikog slanog jezera lebdjeli su visoko iznad njihovih glava u sve bljedem suncu.

– Ovo je jedna od najgadnijih rijeka u cijeloj zemlji – rekao je Jud i održao cijelo predavanje o njezinu toku.

Rusty Fergus gledao ga je sa strahopoštovanjem.

– Ti znaš baš sve! – rekao mu je.

– Ne baš sve – odgovorio je on uz smiješak. – Samo nešto malo zemljopisa što sam ga naučio od brđana i poslije provjerio na zemljovidu. Učio sam i od oca. Kakvi su to ljudi bili! Trčali su brže od antilope, pentrali se bolje od divokoza, rvali se s grizlijem, odirali kožu divljoj mački. I pili toliko viskija da im ni Mississippi ne bi bio dosta. Bili su više životinje nego ljudi, više Indijanci nego bijelci. Svijet više nikad neće vidjeti ništa slično njima.

– Rodio sam se prekasno, Jude – rekao je Kid Antrim i sa šaljivom ozbiljnošću zatresao zlatnim uvojcima.

– Da si se rodio u njihovo doba, Kide – odgovorio je Jud Crater – bacili bi te u potok za hranu ribama.

Od Silka Coniffa i njegovih ljudi nisu vidjeli ništa na Orlovskoj stijeni, a nisu vidjeli ni idućeg dana kad su prešli na teritorij Idahoa.

Kretali su se ravnicom Zmijske rijeke, kroz naslage lave, između ugašenih vulkana, Mjesečevom krajinom.

Toga su dana prenoćili na Američkim slapovima, odakle je cesta skrenula prema sjeverozapadu. Zatim je ponovno uslijedio konak, ovaj put u Shoshoneu. No od Coniffa, Haydocka i Klugstada i nadalje ni traga ni glasa. Možda su ih bili malo uzdrмали, no Dan Ruylander je u to ozbiljno sumnjao. Možda ih Silk Coniff slijedi, a možda ih je već i pretekao.

Kad je kočija stigla do zapadne granice Idahoa, putnici su već bili napola ošamućeni od truckanja i napora.

Nakon šest dana truckanja i preko šesto kilometara daleko od Ogdena u Utahu, sišli su na postaji u Boiseu, rudarskom središtu i glav-

nom gradu pokrajine. Činilo im se kao da su se truckali cijelu vječnost, pa su jedva dočekali kupku, brijaća i pošten odmor u udobnim hotelskim spavaonicama.

Grad je imao čak i kazalište u kojem je gostovao neki njujorški komičar i cijelo se društvo potrudilo da posjeti predstavu.

Kasnije te večeri, u sobi na katu, kad je Jud Crater već bio u postelji, Dan Ruylander je sjeo kraj prozora, zapalio lulu i zamislio se. Što su se više primicali cilju, njegove su misli postajale sve nemirnije. Gnušao se susreta s Terrellovima i nastavka zavade koja je otpočela šest godina prije rođenja. Vjerovao je da će Garry i Sue biti ljudi dostojni mržnje, a nije ih mogao mrziti zbog izdaje njihovih roditelja.

Pitao se gdje su sada Coniff, Haydock i Klugstad, zašto ih nisu pokušali napasti još jednom. Sada više nisu mogli natrag. Željeli su i njegovu glavu i njegovu kesu isuviše jeko, a da bi mogli odustati. Ponovno će udariti, u to je bio siguran, samo nije znao gdje.

Volio bi da može povjerovati u ono što je rekao stari Jud Crater:

– Ono zbog čega čovjek najviše brine najčešće se ne dogodi.

Ali nije bilo lako ne brinuti u dvadeset četvrtoj godini života, s tolikim teretom odgovornosti na plećima.

VI

Sunce se već počelo spuštati kad je, kasno tog popodneva, kočija stigla do prijelaza na Zmijskoj rijeci. Sada su ljudi s »Raftera« bili još jedini putnici.

Ovdje su se zidovi kanjona snizili i postali manje strmi. Tu je, južno od Payettea, bila postavljena skela što je klizila po čeličnom užetu. Po-

što su kočiju solidno učvrstili, putnici su se spustili na rasklimane daske da protegnu ukočene noge. Jud Crater se potrudio da im razdijeli vinčesterke.

– Nešto me štreca kroz kičmu – objasnio je suho. – Možda se na-prosto bojim ili je to ovo prokleta vrijeme, no moglo bi biti i štogod drugo.

Struja je bila jaka čak i na ovom relativno mirnom dijelu rijeke. Bu-jica je snažno udarala o zdepasto tijelo skele. Na trenutke se činilo kao da će uže popustiti.

– Znaš što mislim o toj rijeci? – rekao je Jud Crater i pljunuo preko ograde. – Osjećaš li njenu snagu?

– Da žica popusti, bome bismo se odvozali.

Crater se zagledao nizvodno.

– Ne bismo daleko. Dolje su slapovi i brzaci.

Dan Ruylander je bacio pogled na zapadne litice, zaslijepljen sve nižim i sve crvenijim suncem. I to je, dakle, Oregon, zemlja prema kojoj je njegov otac pošao, a do nje nije nikad stigao.

Skela je podrhtavala na prenape-toj čeličnoj žici i već se bila našla na dvije trećine puta kadli su s oregonskog pristaništa zapraštali prvi puščani hici.

Tanad je zafijukala i podigla pravi pljusak iverja. Konji su zaništali i propeli se. Kočijaš je poskočio da uhvati prvog konja za uzde i tako smiri cijelu zapregu. Skela se zaustavila – postali su nepomičan cilj na ravnoj podlozi, dok su tri ili četiri puške sipale na njih metke.

– Zmijske hulje! – rekao je Kid Antrim i ubacio metak u cijev karabina.

Ljudi s »Raftera« i vozač kočije nagonski su se raspršili, pa čučnuli, kleknuli i polijegali, da bi, žmirka-

jući na sunčevu bljesku, uzvratili vatru.

Odgovor sa skele bio je brži i odlučniji nego što su se napadači nadali, pa je njihova paljba ubrzo osjetno opala. Kočijaš se još borio da obuzda zapregu, no svi su ostali na skeli pucali iz karabina. Prazne mjedene čahure blistale su na izbljedjelu drvu.

– Lezi! – viknuo je Jud Crater. – Ispružite se, svi! Nema ih toliko da nam mogu škoditi, posranci šepRTLjavi!

Dan Ruylander se iz klečećeg položaja bacio na daske pa zapuzao prema naprijed, onamo odakle je imao bolji pogled. Zacijelo je Coniffova družba zauzela oregonsko pristanište, no sav im je uspjeh do sada bio što su ubili jednog poštanskog konja. Pa ipak, prikovali su ih posred rijeke, učinili posve bespomoćnima. I mogu ih tako polako poskidati jednoga po jednoga, samo ako budu imali strpljenja. Kad bi bar to prokleta sunce htjelo zaći.

Dan je ponovo napunio karabin, pa priškiljio oči, zagledavši se u grimizni žar. Sve su izvrsno namjestili, to je istina, ali naprosto nisu dovoljno pričekali. Da su ih pustili da pridu samo malo bliže, sve bi ih pomlatili.

S litice je ponovo zapucalo i Dan je osjetio miris baruta i ubod iverja.

Poravnao je nišane, pa zapucao u bljeskove i dim, pritišćući otklonac i potežući polugu zatvarača. Ostale su vinčesterke oko njega neumorno pucale i puške na obali još su jednom zašutjele. Skela je imala preveliku vatrenu moć da bi te propalice mogle prihvatiti borbu.

– Ne bi pogodili ni svinju u kocu – nasmijao se Kid Antrim.

– Pokušat će nešto drugo – upozorio je Kempter mrgodno.

Preko bujice najednom su doprli drukčiji zvukovi i Rusty Fergus je povikao:

– Izvode nešto sa žicom!

Žica je zadrhtala novom silinom. Dan Ruylander je opazio kako skela poskakuje i naginje se sa sve većom žestinom. Možda su se prihvatili sjekira.

Od te se misli smrznuo do kosti.

Dan je upravo zabijao metak za metkom u kućicu u kojoj je bilo smješteno vitlo, kadli se žica prekinula uz prigušeni prasak, povukla se i uzvitlala poput kakve goleme zmije, a onda zamlatarala po vodi i potonula. Skela najednom slobodna, počela se vrtjeti i pijano podrhtavati, zahvaćena strujom. Bujica ju je nosila brzinom od koje je sve na njoj hvatala mučnina. Dan se nikad u životu nije osjećao tako bespomoćan.

– Nemamo još mnogo do brzaka i slapova! – viknuo je vozač glasom ogrubjelim od straha.

– Daj konopce! – povikao je Jud Crater, a Barnhorst i Fergus popeli su se na kočiju da bi sa sedala pobacali lasa.

– Nikad to neće dosegnuti obalu – najavio je Kempter. – Pa čak i da može, nema ničeg o što bi se zakačilo.

– Vežite ih jedno za drugo – rekao je Jud. – Dobit ćemo konopac od tridesetak metara, možda i više. Moramo nešto pokušati.

– Baca nas prema oregonskoj obali – izjavio je Kid Antrim.

– Još uvijek prokleta predaleko – promrmljao je Barnhorst.

Dan je već počeo skidati odjeću, odbacio opasač s revolverom i čizme, a pojas s novcem dodao starom Judu Crateru.

– Otplivat ću onamo s konopcem – rekao je. – Veži mi ga oko

pasa, Barney, i dobro učvrsti svoj kraj.

Jud ga je stegnuo za golu mišicu.

– Ništa iz toga, Dane. Za ime božje, nitko ne može plivati Zmijskom rijekom.

– Ja mogu, Jude. Osim toga, više nije tako daleko do obale.

– Onda nek pode netko drugi.

Dan se široko nasmiješio.

– Ja sam ovdje najbolji plivač, ti to znaš, Jude. Momci plivaju kao sjekire.

– A za kog ćeš vruga privezati konopac? – upitao je Jud.

– Za stijenu, drvo, naći ću već nešto.

Dok je Dan pogledom proučavao oregonsku obalu i litice, Barnhorst mu je oko tijela čvrsto privezao užu, a drugi kraj učvrstio za karike. Skela se više nije okretala i polako su dobivali na brzini.

– Poći će za tobom i isjeckati te na komade – rekao je Jud Crater.

– Dovraga, Dane, ne mogu te pustiti. Stari će me Dirk oderati živoga!

– To nam je jedina prilika, Jude – odvratio je Dan Ruylander. – Sve će biti u redu.

Zmijska se rijeka, divljajući prema sjeveru, sada suzila. Između sve viših strana kanjona skela je ukoso napredovala prema oregonskoj strani. Do šljunčane plaže iz koje su virile gromade ostalo je još možda dvadeset pet metara. Ali je bujica bila opaka, mlatila je i pjenila se na nazubljenom stijenu. Nije se baš stjecao dojam da bi tu razdaljinu itko živ mogao preplivati.

– Mi ćemo te štititi, Danny – rekao je Barnhorst. – Ako te protuhe pođu za tobom, napunit ćemo ih mecima.

Dan Ruylander se zatrčao, pa skočio na glavu. Udario je u vodu, a onda ga je struja uzvitlala nevjerovatno gnjevno i stala ga preokre-

tati. Nadao se da se užad neće zaplesti. Vir ga je povukao u dubinu, ali je uspio nekako isplivati. Činilo mu se da će mu prsnuti pluća.

Rijeka se kovitlala i Dan je morao napinjati sve snage za svaki metar napredovanja. Pola je vremena bio pod vodom, boreći se grčevito da nekako ispliva, no kad bi izronio, obala mu se činila svejednako dalekom. Na koncu ga je bujica odbacila na nekakvu crnu gromadu i jedva je imao vremena da se izviije i dočeka ramenom. Skutrio se i otpuzao prema unutrašnjoj strani gromade. Činilo mu se kao da je desno rame zdrobljeno i ruka posve otupjela.

Odbacio se od sluzave stijene, pa ponovo zaplivaio kroz bujicu. Obala je sada uistinu postala bliža, ali je struja i nadalje prijetila da mu iščupa ruke i noge, ako ga prije toga ne zadavi. Bio je izgubio dah, vid mu se pomračio i svijest zamutila, sva snaga kao da mu je istekla iz tijela. Nastavio je zamahivati, boreći se protiv rijeke kao protiv živog protivnika.

Napokon se gnjev rijeke malo stišao. Dan je nastavio plivati sve dok pod dlanovima nije osjetio pijesak i šljunak plićaka. Napola se daveći i već u polusvijesti jedva je smogao snage da zaveže konopac za neku veliku gromadu.

– Napokon, hvala nebesima – prodahtao je i zamalo se svalio od iscrpljenosti.

U posljednji čas. Još trenutak ili dva i konopac bi bio prekratak, a skela bi povukla Dana natrag u Zmijsku rijeku, u sigurnu smrt.

Dok je Dan skupljao dah i snagu, ljudi su na skeli potezali užu, primičući se tako oregonskoj obali.

Danu je bilo toliko teško da se pomakne da to nije učinio čak ni kada su oko njega zaprštala prva zrnca ispaljena s litice. Ipak je na

koncu skupio toliko snage da se zakloni iza kamene gromade.

Ljudi na skeli uzvratili su paljbom i domalo otjerali strijelce iz njihova zaklona.

Uskoro je Dan, na veliko olakšanje čuo kako mu se približavaju prijateljski glasovi.

Potom je uslijedilo dovlačenje skele, sve do kraja litica, kako bi mogli istovariti poštansku kočiju. Od Dana se, dakako, nije očekivalo da im u tome pomogne. On je zurio u vlažni pijesak. Tlo Oregona, do kojega otac nikad nije stigao. Pa i njemu je malo nedostajalo.

Još jedan dan, pa će biti u Baker Citiyu. Ali onda tek počinju prave muke.

– Nisam ni mislio da si takav plivač – rekao je Kid Antrim kad mu je donio ručnik i odjeću.

Dan Ruylander se slabašno nasmiješio.

– Pokušao sam u to uvjeriti Judu. Ali tko da vjeruje čovjeku koji samoga sebe hvali?

– Bio je to Coniff – rekao je Antrim. – Vidio sam te protuhe gore.

Pojavio se i Indijanac Kempter s bocom viskija da mu ispere rane, ali je ubrzo, nakon vanjske, uslijedila unutrašnja dezinfekcija, kojoj su se zdušno pridružili i ostali, tako da je boca domalo ostala prazna.

– »Vatrene vode« ima i u Oregonu? – upitao je Kempter zabrinuto.

– Naravno – široko se nacerio Barnhorst. – I Oregon je Amerika. Jud Crater mu je predao pojas s novcem.

– Već sam mislio da si otišao u propast. Izvukao si nas, Danny, sva ka čast.

Kanjon je stajao malo uzvodno. Ljudi su se opasali užetima i otpočeli ubitačni posao tegljenja. Svako malo bi zastajali da skupe snage. Srećom, matica je bila daleko od obale.

Kad su došli do otvora u padini kanjona i tu privezali skelu, već se bio spustio mrak. Dan, Antrim i Fergus izvidjeli su teren, ali od napadača nije bilo ni traga ni glasa. Potom su jedva nekako uspjeli izgurati kočije sa skele.

Nakon jurnjave po bespuću, koja im je zamalo rasula kosti, napokon su izbili na cestu kojom su stigli do Ontaria. U njemu nije bilo hotela, pa su se smjestili u sjeniku postaje diližansi. Ipak je tu postojao salon, u kojem su sa skelarima popili pošteno piće, ne samo jedno.

Ujutro, mamurni i umorni, krenuli su da prevale posljednjih stotinjak kilometara do Baker Citya. Bili su na izmaku tjelesnih i duševnih snaga, pa ipak svjesni toga da najgore tek dolazi.

Taj posljednji dio puta bio je spor i beskonačan. Bilo je već kasno, gotovo ponoć, kad je Kid Antrim probudio Dana.

– Ovo je sigurno Baker, momci. U punom pogonu u ove kasne sate.

I odista, kad su utandrkali u grad, noćni je život bujao. Istovarili su opremu i ostavili je na postaji, a onda pošli do saluna »Rog za barut«. Imali su snage samo da popiju po čašicu pića i da se odvuku do hotela gdje su ih čekale tri dvokrevetne sobe. Pa ipak, kad su se našli u krevetima, Dan dugo nije mogao zaspati.

– Zašto otac jednostavno ne zaboravi sve što se dogodilo?

VII

Kad se Dan probudio, Juda više nije bilo, a sunce mu je kazivalo da bi već moglo biti oko podneva. Pokušao je ponovno zaspati, ali nije išlo. A onda su se pojavili Barnhorst i Kempeter s velikom lime-
nom kadom iz koje se pušilo. Oni su

već bili okupani, izbrijani, dotjerani, posve drugi ljudi.

– Prvorazredna posluga samo za junake dana – objasnio je Barnhorst.

– Toplije od Zmijske rijeke – dometnuo je Kempeter. – A nema ni virova.

– Momci, malo pretjerujete, ali ipak vam hvala – odgovorio je Dan Ruylander.

– Ne pretjerujemo – rekao je Kempeter veoma ozbiljno. – Ne pretjerujemo jer nikad nisam naučio plivati.

– Ni meni baš nikad nije išlo – dodao je Barnhorst gotovo bojažljivo.

Dan je zahvatio iz kade umivaonik tople vode, pa se stao sapunati, čekajući da se voda malo ohladi.

– Mislio sam da svi Indijanci znaju plivati.

– Dane, u meni je samo četvrtina indijanske krvi.

Vrata su se ponovno otvorila. Ovaj put to su bili Rusty Fergus i Kid Antrim s kavom i sendvičima, šlagom i šećerom. I oni su bili besprijekorno izbrijani i paradno odjeveni.

– Našem spasitelju – rekao je Fergus. – Doručak u krevet... skoro u krevet.

Dan se nasmiješio i u grlu ga je steglo.

– Ne znam što da vam velim, momci.

– Žderi i šuti – odgovorio mu je Kid kratko.

Pošto je utažio glad, Dan se uvukao u kadu, dok su ostali posjedali okolo, pušeci i čavrljajući. Najednom se stvorila prijatna atmosfera koja je postala još ugodnija kad se pojavio i stari Jud.

Pošto se Dan uredio, svi su se spustili do predvorja, sjeli na natkriveni nogostup i stavili noge na

ogradu. Bili su svjesni neprijateljstva domorodaca. Oregon je postao savezna država tek 1859. i njegovi su stanovnici bili skloni da na došljake gledaju pomalo kao na primitivce.

Baker City je bio stočarsko, rudarsko i prometno središte, usred kraja kojemu je navodnjavanje donijelo preporod. Ako su rudari i bili isti kao i svugdje drugdje, kauboji su imali drukčiju opremu i drukčije navike. Pa ipak, bili su vrsni majstori zanata.

– I dobri na revolveru – rekao je Jud. – Kad sam ovdje bio prošlog ljeta, onaj Hawk Fallon s »Trokuta T« ustrijelio je nekog tipa. Ne znam jesam li ikad vidio bržeg revolveraša. A vele da mu je mladi Terrell ravan, ako nije i bolji.

– Ima li u »Trokutu T« pravih junčina, Jude? – upitao je Barnhorst.

– Taman jedan za tebe i jedan za Indijanca. Dva grizlija: Pike Urbom i Otis Sowery.

Barnhorst se ležerno nasmijao.

– Imena mi se ne dopadaju.

– Njihova će ti se lica dopasti još manje – odgovorio mu je Jud Crater.

Ostatak su dana proveli skitajući se po gradu, uzalud pokušavajući ući u trag Coniffu i njegovim ortacima.

Dok su večerali u »Rogu za barut«, netko je ušao i javio:

– Oni s »Trokuta T« su u gradu.

Kao da su od toga svi postali suzdržaniji, čak i oni pijaniji. Bilo je očito da je u Bakeru to ime izazivalo strahopoštovanje. Nekolicina se izgubila, a drugi su jasno pokazali da na sebe ne žele svraćati pažnju.

Kad su se ljudi s ranča »Trokut T« pojavili, odmah je bilo očito da

su bolje odjeveni i opremljeni od većine kauboja, no iz njih je zračio prezir.

Dan je oko sebe osjetio kostriješnost svojih ljudi i nekakvo strujanje neprijateljstva. Možda ih na koncu i neće biti tako teško zamrziti.

– Onaj prvi je Hawk Fallon – promrmljalo je Jud Crater.

– Što se šepure! – rek je Kid Antrim.

– Gotovo kao i ti i Red – suglasio se Jud. – Onaj zdepasti, ružni, kudravi, to je Otis Sowerby. Onaj tanki, crni, nalik na divljeg pastuha, to ti je Chill Cahoon. Ona ljudeskara s veparskim kljovama zove se Pike Urbom. Onaj gizdavac je Vern Winslet. Ostalih se ne sjećam, ali ta su petorica oni najgadniji.

– A Garry Terrell? – upitao je Dan Ruylander.

– On ti se ne miješa s takvima.

Dan je kimnuo i polako se nasmiješio. Njegove ljude moći će, čini se, zamrziti jednostavno i lako. Valjda ni s gazdom neće biti problema. A to će bitno olakšati cijeli posao.

– Mičimo se, momci – rekao je Dan Ruylander. – Bolje da s njima nemamo posla... zasad.

Kada su krenuli prema vratima, oni s ranča »Trokut T« okrenuli su se od šanka i odmjerili ih.

– Kako je, došljaci? – upitao je Hawk Fallon. – I čemu žurba?

– Nema žurbe.

Dan se okrenuo i stao mu licem u lice. Odmjeravali su se tako u ledenoj tišini, no Danove sive oči nisu ustuknule pred žutim očima revolveraša. Fallon je bio dava prsta viši i nekoliko godina stariji i imao je više samouvjerenosti od ikoga koga je Dan ikad upoznao.

– Odakle ste? S istoka ili juga?

– upitao je Fallon, prekršivši tako pravila ponašanja Divljeg zapada.

Dan je odlučio da se naprosto ne obazire na tu nepristojnost.

– Wyoming – odgovorio je.

– Po stoku?

– Tako je.

– »Trokut T« muči višak grla – rekao je Hawk Fallon, uzimajući zdravo za gotovo da u za njegov ranč svi čuli. – Sigurno ćeš ujutro poželjeti posjetiti Garrya Terrella.

– Možda i hoću – dopustio je Dan ravnodušno.

Nakon toga su sva šestorica izašla, praćena prezrivim pogledima Hawka Fallona i ostalih. Kad su se našli vani, Kid Antrim se tiho nasmijao.

– Čini se da će biti više zabave nego što sam mislio.

– Nemoj ih potcjenjivati, Kide – upozorio ga je Jud Crater. – Žilavi su to momci, gotovo koliko i izgledaju.

– Nitko ne može biti tako žilav da mu se ne može doskočiti – prezrivo je odmahnuo Rusty Fergus.

Kad su se našli pred hotelom, Dan je rekao da mora napisati pismo.

– Samo daj – odgovorio je Jud Crater. – A ja ću malo pronjuškati o tim protuhama.

Dan se popeo u svoju sobu i prihvatio se posla.

Dragi tata i ostali

samo s nekoliko riječi da vam javim da sam živ i zdrav i sretno doputovao. Vidio večeras neke iz »Trokuta T«, očekujem da ću sutra upoznati Terrellove. Svi su ljudi dobro.

Putovanje je bilo naporno, ali sam od Juda mnogo štošta naučio. Coniff i njegovi bili su u vlaku, pa smo se malo zakačili, a zakačili smo se poslije i na Zmijskoj rijeci, ali nitko nije nastradao. Bolje ljude

od onih koje imam nisam mogao naći. Svi se krasno zavabljam, ali znamo što nas još čeka.

To je za sada sve. Pisat ću ti opet, kad bude novosti. Mnogo vas pozdravlja...

Olakšano je uzdahnuo, spremio pismo i omotnicu, ali je nije zalijepio. Nije imalo nikakva smisla bilo što javiti dok ne upozna Garrya Terrella.

Pomislio je da legne, ali je još bilo prerano, a osim toga spavao je skoro do podneva. Zato je odlučio da još malo prošetala. Opasao se i izašao na hodnik.

Već se zamalo našao na vrhu stepenica kad su zaškrpala vrata i do njega dopro ženski glas:

– Dane! Dane Ruylanderu, dodi ovamo!

Naglo se okrenuo, s rukom na dršci pištolja. Na vratima je ugledao djevojku s bakrenastom kosom, Sadie.

Dan je izvukao revolver iz zategao kokot.

– Ako ti je unutra Silk Coniff, najpametnije će mu biti da zapuca... ili dade petama vjetra.

– Nema nikoga osim mene – odgovorila je Sadie. – Udi! Brzo, prije nego što te netko vidi! Ne bih željela da me izbace iz ovog svinjca.

– Naravno – promrmljao je Dan Ruylander. – Ali, lutko, ako me ovaj put prevariš, prvi metak bit će namijenjen tebi. I to ravno u zube.

VIII

Dan je pregledao sobu i zavirio u ormar, pa tek potom spremio revolver.

– Gdje su ti prijatelji? – upitao je otvoreno.

– Kakvi prijatelji?

– Ne vrđaj. Duguješ mi poneko

objašnjenje. Stari je Jud imao pravo u vezi s tobom. A ja sam pogriješio.

Sadie je odmahнула glavom.

– Ne, nisi, Dane. Zaista prema tebi mnogo osjećam. Ti ni sam ne shvaćaš kako si zgodan i privlačan.

Dan se nasmijao.

– Nemoj mi to prodavati? Kao da nisam vidio Coniffa kako ulazi k tebi nakon one gužve na ulici.

– Priznajem, bila sam se s njim dogovorila, ali to je bilo prije nego što sam te upoznala. Htjela sam se vratiti ovamo, a naprosto ne mogu putovati sama – rekla je i uvalila se u naslonjač. – Htjela sam te upozoriti, no onda je izbila ona tučnjava. Otkako sam tebe upoznala, ništa mi drugo nije važno.

– Izmisli nešto bolje, Sadie. Gdje su Silk i ona dvojica?

– Nemam pojma. Ali znam da su negdje u blizini. I da ćeš ih domalo ponovno imati na vratu.

– Došla si s njima, zar ne? Otvorimo karte!

– Do Boisea. Tu sam pobjegla jer sam znala da će vas napasti na skeli. Htjela sam te upozoriti... ali nisam stigla.

Dan je na trenutak prestao koračati po sobi, da bi smotao i pripalio cigaretu.

– Lijepa pričica, Sadie. Nadam se da mi nećeš zamjeriti ako u nju ne povjerujem.

Ironično se nasmiješio. Pa ipak, ta mu djevojka nije izlazila iz glave. Kao ni želja za njom. Čak ni nakon što se uvjerio o njenoj povezanosti sa Silkom Coniffom.

– Što te vratilo u Baker City? Neki muškarac? – upitao je.

– To zaista ne znam – duboko je uzdahnula. – bio je jedan muškarac... jednom. Ali njega više nikad neću vidjeti. Možda si me ova-

mo privukao baš ti. Jesi li ikada o tome razmišljao.

– Molim te, Sadie, nemam ja slamu u glavi... Što si tu htjela? Bavite se nekim poslom? Zgodno mjesto tu na vrhu stepenica.

Naglo je ustala i opalila mu pljusk. Već je ispružio ruku prema njoj, no onda ju je povukao.

– Dobro, mala – rekao je polako. – Mislim da sam ovo sâm tražio. Oprosti, Sadie.

Zelene su joj se oči najednom zalile suzama.

– Poslužite se pićem i gonite se dovraga odavde! Ipak mi je ostalo još malo ponosa, mladi gospodine! Nisam uvijek bila to što sam sada.

– Znam. I to se vidi. Rekao sam ti da mi je žao.

Dohvatio je bocu i natočio njoj i sebi. Najednom u Sadie nije više vidio ženu nego čovjeka sličnoga sebi. No to je potrajalo samo trenutak. Njene zamamne obline ubrzo su u njemu ponovo probudile vruću želju.

– Kako se prezivaš? – Upitao ju je gledajući je iznad ruba čaše.

– Kakve to ima veze? Sad možete slobodno otići, gospodine Ruylander.

– Volim ljude poznavati pod punim imenom i prezimenom. Izgledaju mi stvarniji.

– Mc Lain – rekla je i potom dodala uz grimasu: – Oregon Sadie Mc Lain. Je li to dovoljno puno i dovoljno stvarno?

Dan je iskapio piće.

– Tko je bio taj muškarac?

– On je mrtav, što se mene tiče. Ili bolje, ja sam mrtva za njega. Nitko poznat.

– A što ti je Silk Coniff?

– Momče mnogo pitaš. Ali na ovo je lako odgovoriti. Nitko. Nitko i ništa. Nijedan mi muškarac nije

značio baš ništa otkako sam otišla iz ove doline. Sve dok nisam naletjela na tebe.

— Daj da više ne pričamo o tome.

— Onda se nosi odavde! — najednom je planula. — Nitko te nije vezao! Put pod noge!

— Imaš koga od svojih? — upitao je, a glas mu je bio tih i blag.

Njena se glava polagano pomaknula lijevo i desno.

— Svi su pomrli, koliko je meni poznato — odgovorila je i oštro dodala: — A sad se kupi!

— Šteta — promrmljao je Dan u bradu.

— Samo me nemoj sažaljevati! — ogorčeno će Sadie Mc Lain. — Tamo su vrata. Diži se i ostavi me s mirom. Mislim to ozbiljno. Ovdje više nisi poželjan.

— Dobro, Sadie.

Spustio je čašu, uzeo šešir i krenuo prema vratima. Upravo je bio ispružio ruke prema kvaki kadli je ona viknula:

— Dane! Čekaj, Dane...

Činilo se da su joj te riječi izletjele iz usta protiv njene volje. Dan se okrenuo i vidio je kako je ustala i krenula prema njemu poput mjesečara. Zakoračio je prema njoj i ona mu se bacila u naručje. Njihove su se usne spojile. Preplavili su ga njeni opojni mirisi. U tom je zagrljaju bilo svega: i ljubavi i mržnje i požude. A onda se Sadie pokušala otrgnuti.

— Ne, Dane, ne! Ja sam nevaljala... nisam dovoljno dobra za tebe. Prekasno je, Dane. Pusti me.

Ali je Dan više nije mogao poslušati, sve da je i htio. Za to je već bilo prekasno. Nije mu više bilo važno ni tko je on ni tko je ona.

— Nije me briga, Sadie. Samo ti i ja. Tko još postoji? — izgovorio je tiho i strasno, držeći je u čvrstom zagrljaju.

Njene su ga ruke stegnule još jednom.

— Zaista me želiš Dane? Bez obzira na sve?

— O, da! — dahnuo je.

Bio je istodobno zastrašen, začuđen i bespomoćan pred navalom osjećaja. Nikad prije nije osjetio ništa slično ni prema kojoj djevojci.

— Samo sam tvoja, Dane — rekla je Sadie McLain, otvorena i iskrena, bez trunke ženskog prenemaganja. — Tvoja sam od prvog trenutka kad sam te ugledala. Znam da mi nećeš vjerovati, Dane, ali je tako.

Nešto kasnije kad je ušao u svoju sobu, Dan je bio nalik na čovjeka u zanesenosti. Jud Crater se upravo razodijevao.

— Zaudaraš na jeftini parfem — rekao je Jud jetko. — Nemoj mi samo reći da si otišao u javnu kuću s pojasom punim novca? Nebesa, dječace, što ti to radiš?

— Nisam išao ni u kakvu javnu kuću, Jude.

— Onda si pokupio nekakvu na ulici, što je još gore. Možda bi ipak bilo bolje da taj novac bude kod mene dok se ne sretnemo s Terrellom.

— Nisam se uputio ni u kakvu vratolomiju — ustrajao je Dan strpljivo.

— Koja je to bila? — upitao je Crater, onako u donjem rublju, nalik na pjetlića. — I gdje si to bio? Munje i gromovi, zar misliš da smo na kakvoj zabavici? Izletu?

Dan je šutio i polako se svlačio.

— O, proklet bio ako počneš izvoditi gluposti kao kakav zaljubljeni balavac! Još nam samo treba da potonemo zbog nekakve cice-mice. Coniff i njegovi kojoti njuškaju oko nas, a "Trokut T" je nabijen i napet. A ti se šećeš okolo kao jelen u doba parenja.

— Odmori se, Jude — rekao je Dan umorno.

- Tko je ona?
- Budi bez brige! Ja sam već prestar da mi mijenjaš pelene.

Jud Crater se zapiljio u Dana i zavrteo glavom.

- Neka nam se nebesa svima smiluju! Rekao bih da je to ona crvenokosa. Ako je to ona, to je namještaljka Silka Coniffa. Je li i ona u Bakeru? Je li to bila ona?

- Možda i jest – odgovorio je Dan leđeno suzdržljivo. – Možda je stvarno ovdje... i zaljubljena u mene.

- Zaljubljena? Takva cura? – prostenjao je Crater u hropcu. – Hoće svoj dio od tih šezdeset tisuća, blesane! Takve se žene zaljubljuju samo u lov!

- Sad bi bilo već dosta, Jude!

- A ti si se zaljubio u nju! – nasmijao se i ispljunuo kroz prozor duhan. – Proći toliki put i zatelebat se u uličarku! Pa da se čovjek prekrsti nogom!

Dan Ruylander se nasmiješio i protiv volje.

- A ne bi li već bilo vrijeme za spavanje? Jedino su ti tada usta zatvorena. Zar se nikad ne umoriš od toga da mi toliko svrdlaš uši?

- Nikada, kad god to zaslužuješ, a zaslužuješ uvijek – odgovorio je Jud Crater. – Ali balavce ionako nikad ni u što ne možeš uvjeriti. Dok se sami ne oprlje, ne vjeruju ni da je vatra vruća.

IX

Ujutro se Jud vratio s ranog doručka, pa probudio Dana.

- Diži se. Terrellovi su u gradu.
- Gdje su ostali?
- Na nogama. Kartanje nije naporno kao neke druge zabave koje sada nećemo spominjati.
- Dan se na brzinu spremio, pa su se spustili niz stepenice. Dolje kraj prozora stajao je krupan i visok muškarac u dobro skrojenom

odijelu, crne kovrčave kose i napadno lijep s izražajnim smedim očima. Dan je bez upozorenja shvatio da je to Garry Terrell. Zacijelo je tako izgledao u mladim danima i njegov otac. Vrlo dopadljiv – i vjerojatno vrlo podao.

Terrell je pošao prema njima da bi se najprije rukovao s Craterom, a potom i sa Danom s kojim ga je ovaj upoznao.

- Drago mi je, Crateru, što vas ponovno vidim. A i vas sam želio upoznati, Ruylanderu. Nadam se da ćete doručkovati sa mnom. Suzdržavam se još od jutra, samo da bismo mogli jesti zajedno.

Dan je prihvatio, no Jud je rekao:

- Ja već jesam. Ali rado ću vam praviti društvo s kavom.

U hotelskom je restoranu postalo jasno da uprava ne štedi truda da bi udovoljila Garryu Terrellu i njegovim gostima. Palaćinke, jaja sa šunkom, prženi krumpir, kava – sve je bilo besprijekorno kao u basnoslavnom »Windsoru« u Denveru.

- Sue još spava – objasnio je Terrell. – Jučer smo se kasno vratili. Ali uskoro će i ona doći.

Pričali su o putovanju, stoci, politici. Dan je iz trenutka u trenutak sve više otkrivao koliko će mu biti teško da zamrzi Garrya. U njemu nije bilo ni traga nabusitosti njegovih kauboja. Naprotiv, doimao se prirodnim i neusiljenim, gotovo naivno jednostavnim i otvorenim. Ipak, znajući njegovo porijeklo, Dan se baš nije dao lako uvjeriti.

- Šestorica ste, je li? – upitao je Terrell. – Bit će vam potrebna najmanje još šestorica i oko osam konja po glavi. Pobrinut ću se da dobijete najbolje ljude i životinje. Volio bih da mogu s vama. Oduvijek sam želio vratiti se Oregonskim putem. Znate, moji su njime došli ovamo, kolima, još 1851. godine.

Dan je osjetio kako u njemu raste gorčina. Naravno, došli su s novcem njegova oca, s njegovom stokom, njegovom životnom ušteđevinom. Ali očito, Owenova priča nije bila od onih koje se pričaju djeci.

– Htio bih u banku – rekao je Dan Ruylander. – Već mi je pomalo dosta nošenja tolikog novca.

– Odvest ću vas čim se banka otvori – ponudio se Terrell. – Ali mogli ste mi dati i ček. Znam dovoljno o »Rafteru«, pa njegov ček vrijedi koliko i zlato. Što se ostaloga tiče, možete se ulogoriti blizu nas, pa sami odabrati i stoku i konje. A mogu vam prodati i kola i opremu po poštenoj cijeni.

– Veoma lijepo od vas, Terrelle – rekao je Dan. – Zahvalni smo vam na svemu.

– Nema na čemu. Ionako imam višak stoke. Drago nam je što se u Wyomingu za nju otvara tržište.

U trenutku kad su uz posljednju šalicu kave pripalili cigare, za stolom se već bila stvorila ugodna, prijateljska atmosfera. Prema Garryu naprosto nije bilo moguće osjećati neprijateljstvo. Dan se oduvijek pitao kako se otac dao nasamariti od Owena Terrella. Sada je shvatio.

Potom su izašli na trijem, sjeli i promatrali teška kola kako prolaze. Na jednom su kraju ulice ugledali četvoricu s »Raftera« kako nešto raspravljaju s devetoricom s »Trokuta T«.

– Naši su se momci već upoznali – zamijetio je Garry Terrell.

– Da, ali se nisu baš i sprijateljili – odgovorio je Jud Crater i pohitao prema njima.

– Nadam se da neće biti gužve – rekao je Terrell i bacio pogled za Craterom.

Dan Ruylander se nasmijao.

– Pustimo ih neka se sami dogovore. Meni nije do rasprave, pogo-

tovo s takvim doručkom u trbuhu i takvom cigarom u ustima.

– Dogovoreno – suglasio se Terrell, pa se i sam nasmijao. – Te rasprave nikad nikamo ne dovedu. To su kao i prepirke o vjerskim stvarima... Ali evo i Sue!

Obojica su ustala, ali je Dan osjetio kako mu se steglo grlo i kako mu se ledeni žmarci penju kičmom. Smjesta bi je prepoznao. Bila je točno onakva kao žena na sličici u medaljonu. Najednom mu je postalo veoma drago što je odijelo na njemu očišćeno i izglaćano.

Garry ih je predstavio jedno drugome. Dan se toliko zbunio da se jedva snašao.

Nikad ga ni jedna djevojka nije tako zbunila. Imala je ljupke kretanje kao i njen brat, bila je visoka, vitka i gipka, pa ipak zdravo punašna u prsima i bokovima. Crna joj je kosa otkrivala čisto čelo, a bistre modre oči promatrale su Dana s neskrivenim zanimanjem.

Ako je i Melinda bila takva, onda je mogao shvatiti što je njen gubitak značio za oca. I zašto je Owen Terrell bio na sve spreman samo da bi je se domogao.

Činilo mu se kao da se poznaju oduvijek.

Brat i sestra čavrljali su opušteno i prijateljski, no Dan je postao svjestan njihovih riječi tek kad je Sue rekla:

– A sad bih morala na doručak. Molila bih gospodina Ruylandera da mi oprost.

Dan je samo kimnuo, ne usudujući se još ništa izgovoriti, no Garry je odgovorio:

– Ako ne budemo ovdje, bit ćemo u banci. Pričekaj nas, Sue!

– Hoću – obećala je. – Nego, Garry, hajde da podemo s njima do Wyominga. Mislim da smo zaslužili odmor.

– To baš i ne bi bio odmor, Sue. Tisuću i pet stotina kilometara, s tri tisuće grla.

– Nije važno. Pomisli samo što bismo sve vidjeli. Uvijek smo pričali o tome kako bismo prošli tim putem, a voljela bih vidjeti i Wyoming.

– Ima još vremena, Sue.

– Možda se to gospodinu Ruylanderu ne bi dopalo?

– Možete biti sigurni da bi – smogao je on napokon snage da odgovori na izazov plavih očiju.

Otišla je od njih veselo odskakutavši, a oni su ponovo zauzeli svoja mjesta.

– Prava cura, Dane – rekao je Terrell s gotovo dječaćkim oduševljenjem. – I pravi ortak. Ne znam što bih s »Trokutom« bez nje.

Dan je najednom poželio da se sinoć nije spleo s Sadie McLain. Najednom se osjetio bezvrijednim. Ali se onda najednom sjetio i toga što su njeni roditelji napravili njegovom ocu. Bolje da na nju posve zaboravi i drži se svoje Sadie, ako već ovdje mora imati nekakvu ženu.

Jud Crater se vratio i rekao im da neće biti nikakvog krvoprolića, bar ne zasad.

– Prepiru se oko toga kako treba vezati sedlo i kako puniti revolver. Ipak sumnjam da će zbog takvih bitnih nesuglasica početi mlatiti šakama i potezati pištolje.

Garry Terrell je upro prstom u nekog čovjeka koji je preko ulice upravo ulazio u zgradu banke.

– To je naš bankar, Dane, ako želiš s njim popričati.

– Što prije to bolje – promrm-ljao je Dan.

Bio je željan da se što prije riješi bremena gotovine. Predviđajući odlazak u banku, bio je već prebacio novčanice iz pojasa u unutrašnje džepove kaputica.

– Ja ću ostati ovdje i držati stvari na oku – rekao je Jud Crater –

naravno, sve u nadi da će se pojaviti tvoja sestra, Garry, tako da mogu svoje stare oči s pravim zadovoljstvom na nešto spustiti.

Obojica, Dan Ruylander i Garry Terrell, pošli su niz stepenice, pa preko prašnjave ulice prema banci.

Jud Crater je gledao za njima. Je li moguće da će se Dan i Garry možda potući, možda i ubiti jedan drugoga, samo zato što stari Dirk Ruylander nije htio ili nije mogao zaboraviti na trideset godina staru zavadu. A prije nego što do toga dođe, mnogi bi još mogli dobiti metak. Zbog čega? Niti će to pomoći starom Dirku kod kuće, niti naškoditi Owenu i Melindi koji već dugo leže u grobu.

S negodovanjem je otpljunuo. Život zna ponekad biti baš zeznut.

X

Dan i Garry upravo su se bili približili banci kad li su ih prekinuli bijesni povici i tupi udarci šakama.

Ispred saluna »Rog za barut« Kid Antrim i Chill Cahoon ležali su prebačeni preko ograde, dok se Rusty Fergus mlatio šakama s Vernom Winslettom. Stvorio se takav krkljanac da je bilo nemoguće razlučiti pojedine ljude.

Vidjeli su kako jedan ispijeni, suhi muškarac sa šerifskom značkom ide prema gužvi.

– Šerif Sunderlee sve će to srediti – rekao je Garry Terrell.

Dan Ruylander je opsovao i poletio natrag, iznenađen što vidi starog Juda Cratera kako bježi iz gužve, ostavljajući momke s »Raftera« same protiv nadmoćnog protivnika.

Terrell ga je uhvatio za mišicu.

– Dane, prepusti to šerifu – rekao mu je.

Najednom se iz mračnog prolaza između poštanske postaje i banke

začuo poznati posprdni glas Silka Coniffa:

– Dodi amo, prijane! A i vi, mladi gospodine! I ne potežite revolvere jer ste gotovi!

Dan se okrenuo na peti i ugledao Coniffa kako mu se smiješi iznad revolverске cijevi. Nije mu preostalo ništa drugo nego da se pokori. Ulična tučnjava došla je Silku kao naručena.

Dok je ulazio u prolaz, Dan je na trenutak ugledao mršavi, orlovski profil Tipa Haydocka, koji je ispod neke nadstrešnice štitio gazdu.

– O čemu je tu uopće riječ? – upitao je Garry Terrell zbunjeno.

– Busija – odgovorio je Dan Ruylander suho. – Stari prijatelji iz zavičaja.

– Suludo – promrmlija je Terrell. – Nikad se odavde neće izvući.

Silk Coniff se nasmijao i kretanjem pištolja pozvao ih da uđu dublje u prolaz.

– Bili smo mi i u gadnijim situacijama! A sad, istresi sve prijane. Valjda ti se već smučilo od vucaranja tolike love kroz tolike krajeve. A nama je potrebna nego toj banci, Danny.

Sada su već bili zakriveni od ulice. Dan je zirnuo preko ramena i vidio Haydocka na ulazu u uličicu iza njih. Znao je da je Bull Klagstad zacijelo kod konja. Stupica ih je čvrsto stegla. Ono malo ljudi što ih je u ovo doba bilo po ulicama sve je privukla tučnjava. Na trenutak ga je obuzela gnjevna želja da povuče revolvere, ali se svladao. Znao je da bi to bilo ravno samoubojstvu.

– Nikad to nećeš stići potrošiti, Silk – rekao je Dan tiho.

Pokušavao je dobiti na vremenu. Sve je položio na posljednju kartu: starog Juda Cratera.

– To je moj problem, nije tvoj – odgovorio je Coniff. – Istresi sve,

Danny. Nemoj da mi popuste živci, pa da te probušim.

– To ionako namjeravaš, zar ne, Silk?

Coniff se nasmijao.

– Zašto ne? Uvijek si bio glavni. Volio bih te vidjeti u blatu s metkom u trbuhu. Vadi te pare!

Dan Ruylander je posegnuo lijevom rukom prema debelom snopu novčanica u unutrašnjem džepu kaputića. U tom trenutku, negdje iza njegovih leđa, oštra zapovijed Juda Cratera natjerala je Tipa Haydocka da se okrene na peti. Upravo na vrijeme da dočeka metak iz revolvera starog Juda. Haydock je odskočio i presavio se, pištolj mu je opalio u tlo, a onda se polako svalio prema naprijed i opružio cijelom dužinom.

Silkova se glava okrenula prema ulazu u uličicu, a cijev je revolvera pošla za pogledom. Dan je zakoračio i desnicom ga raspalio po bradi, tako da je udario tjemnom o drveni zid spremišta za kočije.

Najednom ošamućen i krvav, Coniff je revolverom zamahnuo prema Danu. Ali je Garry Terrell povukao munjevitom brzinom revolver, i ispalio hitac prije negoli je Silk stigao pritisnuti otklonac.

Pucanj je odjeknuo među drvenim zidovima, Silk Coniff se ukočio, zavrtjevši još jednom glavom, iznenađeno i prosvjedujući pogledom, a zatim se još jednom prevalio i i bespomoćno opružio na leđima pred Danovim nogama.

Postupajući po golom nagonu, napola ošamućen blizinom smrti, Dan Ruylander je potegao kolt i uperio ga prema stražnjem dvorištu, upravo u trenutku kad je masivna trupina Bulla Klagstada zamračila sunce na dnu uličice. Bullova se mušica našla na Terrellu, ali je Dan bio za djelić sekunde brži –

i oblačić se dima digao iz sredine Bullovog trupa.

Bullov je hitac razbio prozor u blizini, ali u trenutku kad je on već padao u gomilu smeća.

Bull Klugstad je mahnito pokušavao podići oružje, i to objema rukama, no onda je revolver Dana Ruylandera poskočio još jednom, da bi mu zatjerao zrno u prsa i bacio ga na široka pleća. Glava mu je legla u podnožje probušenog bureta za kišnicu i voda se stala slijevati preko njegova gruba lica.

Dan je pričekao sa spremnim koltom sve dok se Bullovo tijelo nije prestalo micati.

Preostala su dvojica još bila živa, ali Tipu Haydocku nije još mnogo preostalo od života. Nerazumljivo je mumljao i posustalo puzao prema ulici pred naperenom cijevi Juda Cratera.

– Reci Silku... imamo ga... – dahtao je Haydock u bunilu. – Ništa iz toga... nije važno... već mrtav...

– Na ovo si se već dugo spremao, Tipe – rekao je stari Jud, ali ne grubo.

– Možda baš tako – prostenjao je Tip Haydock pljujući krv. – Ali je prokleta svejedno. Čovjek kao ja... ništa ne može izgubiti... ništa ne može dobiti. Stresao se, skupio koščata koljena, grčevito se trznuo i to je bio kraj.

Silk Coniff se naprezao da se uspravi u sjedeći položaj i nešto kaže.

– Prokleta budalaština. Trebao sam vas... bacite pojase... sad biste se vi... hladili... Uvijek imaš sreću, prijane. Uvijek sreću.

Svalio se na leđa i izgubio svijest. Jud Crater mu je pogledao ranu i rekao:

– Rekao bih da ovaj ne mora umrijeti. Svima bi bilo bolje, ali ovo ga neće ubiti. Ovakve propalice imaju sedam života.

Na ulazu u uličicu susreli su šerifa Sunderleea, momke s »Trokuta T« i »Raftera«, kao i radoznalo mnoštvo što se skupljalo oko njih. Garry Terrell je šerifu iznio cijelu priču, pa je ovaj poslao jednoga od svojih zamjenika po liječnika za Silka Coniffa.

Dan Ruylander se obratio svojim ljudima:

– Ne želim da više bude gužve s ljudima s »Trokuta T«, momci. Mišlim to ozbiljno, Kid i Rusty... Garry Terrell mi je upravo spasio život.

– I odmah potom Dan Ruylander je spasio moj – rekao je Terrell svojim ljudima. – A Jud Carter nam je spasio živote obojici.

– To je istina – suglasio se Dan.

– Stari nas je Jud obojicu izvukao.

– Ah, moj je udio bio lagan – rekao je Jud i ispljunuo duhan. – Vidio sam Bulla i pošao za njim.

Došao je liječnik i otpremio Silka, a šerifovi su zamjenici odvukli leševe. Dan i Garry produžili su prema banci, dok je Jud ostao na stepenicama razmišljajući o čudnim putovima sudbine.

Sue Terrell je dotrčala preko ulice razgolačenih očiju i Jud Crater je ustao, pa joj pokazao put:

– U banci su, gospodice. Živi i zdravi, obojica.

Ona mu je zahvalila i ušla u zgradu za bratom i Danom. Pojavila se i Sadie McLain. Jud ju je hladno promatrao.

– Curo, bit će ti pametnije da se gubiš odavle. Klugstad i Haydock su mrtvi, a Coniffa čeka robija... ako preživi.

– Je li... s Danom sve dobro? – upitala je uzdrhtalim glasom. – Jest, seko, ali ne zahvaljujući tebi. Tvoji su prijatelji pali u jamu koju su sami iskopali.

– Kako to mislite? Kakve ja veze imam...

– Nikakve. Samo što ti je Dan ispričao da jutros ide u banku. Savjetujem ti da se pokupiš prije nego što pozovem šerifa.

Sadie se bespomoćno okrenula i udaljila pognuta i sva drhćući.

XI

»Trokut T« je bio jedan od najljepših rančeva što su ih Dan i njegovi ljudi ikad vidjeli. Čak je i na starog Juda Cratera ostavio duboki dojam. Kamena kuća i solidne gospodarske zgrade, sve to kao da je bilo građeno za vječnost.

Nekoliko su dana uživali njegovo gostoprimstvo, za koje su vrijeme odabirali goveda i konje, nabavljali kola i opremu te sklapali sve čvršće prijateljstvo s kaubojima s »Trokuta T«.

U gradu su doznali da se Silk Coniff ubrzano oporavlja, da je uhapšen i da će pred sud čim to bude moguće. Dan Ruylander se pokušavao izgubiti i bar na trenutak vidjeti Sadie, ali mu stari Jud Crater nije davao prilike.

– Primiri se, dječčače. Postavila te Coniffovoj bandi kao živu metu.

– Krivo, Jude, krivo... Nisam joj rekao ništa o tome da ću se sresti s Garryem, ništa o odlasku u banku. Silk je naprosto naslućivao... i pogodio. I zamalo da mu se isplatio.

Jude mu ipak nije dopustio da vidi Sadie, makar i izdaleka. Naprosto nije bilo vremena. Kao što nije bilo vremena ni za sanjarenje o Sue Terrell. Bilo je bezbroj poslova koje je trebalo obaviti.

– Jude, jesi li ikad čuo kako je umro Owen Terrell? – upitao je Dan jednog dana. – Kao da tu postoji nekakva tajna.

– Nikad nisam čuo ništa odredeno, to je činjenica – odgovorio je Jud Crater. – Znam samo to da je umro naglo, i to vrlo brzo nakon

svoje žene. Melinda je dobila upalu pluća, ali ništa ne vele o tome što je mučilo Owena. Kao da nitko ne želi o tome govoriti.

Owen Terrell je umro četiri mjeseca poslije Melinde, prije dvije godine, u proljeće 1879. Je li od tuge ili nečiste savjesti? Ako je Owen imao ikakvu savjest.

Dani su prolazili u poslu. Sue Terrell je provodila dosta vremena u njihovu logoru. Tjerala je goveda, pomagala kuharu, njegovala ozlijeđene, kojih je uvijek bilo. Njeno prijateljstvo s Danom Ruylanderom, već od početka duboko, kao da je sazrijevalo u nešto sve dublje. Večeri su često provodili zajedno, uz kamin kuće u »Trokutu T«, u šetnjama uz rijeku i jahanje po mjesecini.

Hawku Fallonu to se nije dopalo i posve bi jasna mržnja znala sijevnuti iz njegovih žutih očiju. Ipak protiv toga nije mogao ništa, pogotovu što se Garry Terrell nije tome protivio. Dapače, kao da je potpuno odobravao te Danove i Sueine šetnje.

Jednom su sjedili na mjesecini nad ravnicom. Odněkud su zatulili kojoti. Sue je zadrhtala i pritisla rame na Danovo.

– Dane, kad smo se prvi put vidjeli, jesi li imao osjećaj da se odnekuda već poznajemo?

Polako je kimnuo glavom.

– Da. I od toga mi se zapetljao jezik, zbog toga sam se osjetio bijedno.

– To je čudnovato. Kao da se oduvijek poznajemo. Nikad mi se nije dogodilo ništa slično.

– Ni meni. Bio je to kao nekakav udarac. Istovremeno sam se bojao i bilo mi je drago.

– I ja isto tako. Što to znači? Kao da nam je bilo suđeno da se sretnemo i možda se zaljubimo jedno u drugo? Pomišljala sam čak na za-

grobni život, iako zapravo u to ne vjerujem.

– Ne znam, Sue – odgovorio je.

Upitao se bi li je mogao poljubiti i onda naprosto otići. Bila bi to do-lična osveta. Da, ali samo ako bi mogao u sebi suzbiti ljubav prema njoj i želju da se njome oženi. Ne, ništa od toga! Zastidio se i od same te misli.

– Ali ti se držiš tako daleko, Dane. Kao da nešto zadržavaš u sebi. Bojiš li se još?

– Ne. Ali je dug put od Oregona do Wyominga.

– S čovjekom koga volim otišla bih i na kraj svijeta.

– Što je s Hawkom Fallonom?

– Nije on loš... na svoj način. Ali nije za mene. Mislim da je još zaljubljen u mene. I ja sam se, još kao balavica, jednom zaniжела, ali sam to prerasla. Hawk je ubojica, okrutan i nemilosrdan. Garryu je koristan jer je odličan voda, ali me on ne bi nikada njemu dao.

– Ima li Gary kakvu djevojku?

– Imao je jednu. Mogao ih je imati koliko je htio, ali tu nikada nije mogao prežaliti. Ali nije baš bila... kako da kažem... tata joj je prije tri godine dao novaca i otpremio je.

Dan se najednom ukočio i ohladio.

– Kako se zvala?

– Sadie McLain... Dane, što ti je?

– Upoznao sam je u Utahu. Zna li Garry da je ona sada u Baker Cityu?

– Ne bih rekla. I bolje da ne zna. Možda bi joj se vratio, sada, kada tate više nema. Jesi li to... s njom?

– Ne baš – odvratio je, ali je osjetio kako su mu se zažarili celo i obrazi. – Samo smo malo popričali. Spomenula je nekog čovjeka ovdje, ali nikad nisam pomislio na Garrya.

– Nitko nije mogao shvatiti njegovo zanimanje za nju.

Ona baš nije...

– Ja, ovaj... ne znam.

– Što te muči?

– Ništa. Samo, ne bih želio da se Garry s njom ponovo splete.

Hoće, čim je ugleda. – Kako ti se dopadaju momci s »Raftera«? – upitao je Dan, samo da promijeni predmet razgovora.

– Veoma. Svi. Ali mi je jedan draži od ostalih.

Neki Ruylander. Poznaješ li ga? Dan se nasmijao.

– A onaj konjokradica?

Najednom su se uhvatili za ruke, okrenuli jedno prema drugome i njihove su se usne prvi put srele. Nije to bilo za Dana ništa slično onome sa Sadie McLain. U ovom je poljupcu bilo manje strasti, ali je bio sladi i čistiji, bio je to poljubac koji će ponavljanjem postajati sve strasniji. Bili su to osjećaji koji će gorjeti sve žarči, do neslučenih visina, da se nikad ne istroše.

Dok su koračali prema kući, Sue Terrell je progovorila prigušenim glasom djevojčice:

– Znaš što, Danny? Mislim da sam se zaljubila.

– Bojim se da se to nije dogodilo samo tebi.

– Zašto veliš »bojim se«?

– Zato što je to nešto veliko i novo, kao da me plaši.

Kad ju je otpratio do kuće i krenuo prema svom konačistu, najednom je za sobom začuo škripanje čizama. Osvrnuo se i ugledao visoku pojavu Hawka Fallona kako grabi prema njemu.

– Gdje si to bio sa tom curom sve do u ovo doba? – upitao je, a žute su mu oči planule mržnjom.

– Ne mislim da se to tebe baš imalo tiče.

Obračun je došao prije nego što je očekivao. Dan se nadao da je Fal-

lonu kolt u koricama slobodan i podmazan. U sukobu s ovim revolverašem svaka sitna prednost može biti presudna.

— Mislim da me se tiče — odgovorio je Hawk Fallon ledenim glasom i vrlo siguran u sebe. — Tiče me se, jer te namjeravam ubiti, skitnico iz Wyominga.

Umjesto da povuče revolver, Hawk Fallon je zamahnuo rukom prema Danovu licu. Zamahnuo je divlje, kao da je riječ o isuviše osobnoj stvari da bi se mogla srediti drukčije osim golim šakama.

Dan je, da bi ublažio udarac, pustio da mu ovaj zanese glavu, no ipak mu se zabijeljelo pred očima. No istovremeno je poletjela i njegova šaka, pa je osjetio ugodne žmarce kad se Fallonova glava zanjihala.

Obojica su krvarila od tog prvog naleta koji bi ljude slabije otpornosti već oborio s nogu.

Kružili su jedan oko drugoga, pružali šake koje kao da su počivale na čeličnim oprugama, derali kožu gdje god bi udarili. Sve se odvijalo u punoj tišini, s mnogo poštovanja prema protivnikovoj snazi. Nitko se od spavača nije još probudio, a nije ih mogla čuti ni Sue.

Bili su ravnopravni protivnici. Ako je Fallon bio za trunku jači, Ruylander je bio za trunku brži. Dan je domalo prozreo Fallonove udarce, pa mu je sve češće uspijevalo da ga pretekne. Mlatio ga je temeljitom silinom, ne dopuštajući mu da se približi.

Fallonovo se lice na mjesecini pretvorilo u grimiznu masku, ali je i Dan osjećao kako mu otječe lice. U glavi mu je zvonilo, a okus krvi ispunjao mu usta. Šake su mu postajale sve umornije, ruke kao slomljene i svaki mu je dah razdirao pluća. U logorištu, se počelo opažati kako se nešto miče.

Dan Ruylander je natavio mlatiti objema šakama, ali se Hawk Fallon naprosto nije dao srušiti. A onda je Dan promašio i otvorio lice, tako da ga je dohvatio Fallonov strahovit udarac u bradu. Učinilo mu se da će mu prsnuti lubanja. Zateturao je unatrag. Fallon mu se približio i počeo ga mlatiti po licu i glavi. Dan je uzalud pokušavao vratiti ravnotežu. Najednom se srušio preko nečega i opružio leđima preko klade kraj vatre. Fallon se svalio na njega i Danu se učinilo da mu je pukla kičma.

Kleknuo mu je na prepone, zabo mu prste u čelo i svom mu silinom pritisnuo glavu prema užarenom ugljevlju logorske vatre. Dan je osjećao pod kičmom kao željezo tvrdu kladu, žar vatre i nepodnošljiv bol u preponama. Najednom mu je postalo jasno: ako se brzo ne oslobodi, Fallon će ga ubiti i bez oružja.

Skupivši i posljednji djelić snage, svu onu silinu koju daje očaj, uspio je odbaciti Fallona, tako da su se prevalili na drugu stranu klade. Hawk se upravo bio uspravljao kadli ga je Dan zahvatio i slijeva i zdesna svom snagom što mu je bila preostala. Fallon je zastenjao i pao natraške, klizajući se na leđima puna tri metra, a onda se zakotrljao.

I baš je u tom trenutku Sue Terrell zavrištala na vratima brvnare. Ljudi su se skupili, ali se nisu umiješali.

Dan je pričekao da Fallon ustane. Odmahnuo je glavom, odbacujući kapi krvi. Hawk je mislio da je Dan gotov, a sad je stajao pred njim. Jedva je bio svjestan svega što se događa. Nije mogao povjerovati. Pokušao je zamahnuti, ali je jedva imao snage da podigne ruke.

Dan se bacio na njega kao tigar. Udarcima ga je tjerao preko cijele čistine. Hawkova je glava odskaki-

vala od svakog udarca. A onda je skupio snagu i udario ga tako žestoko da mu je zamalo otkinuo glavu.

Hawk je udario o kola i svalio se niz njihov veliki kotač. Desnica mu je posegnula za koltom. Posegnula je i Danova, ali su mu korice bile prazne. Hawku se bistrila svijest i cijev se poravnavala s Danom. Ljudi koji su ih okruživali bili su očito nenaoružani. Smrt je bila tako blizu da joj je Dan mogao osjetiti okus i miris.

Začuo se Suein krik negodovanja, a potom i glas Garrya Terrella:

– Ni makac, Hawk! Imam te na nišanu, a mislim i potegnuti! Spremi oružje!

Kad je vidio kako mu se ovaj približuje, Fallon je ispljunuo krv i vratio revolver u korice.

– Rekao sam ti da ovdje ne želim nikakve tučnjave.

– Hoćeš li da ti se cijele noći šeta sa sestrom?

– O sestri se znam brinuti i bez tvoje pomoći. I da se razumijemo, sljedeći put tko počne, može se gubiti odavle. Bez obzira tko to bio. To vrijedi i za tebe, Hawk, a i za sve ostale.

– Mogu otići odmah, ako želiš.

– Možeš, ako te je volja. Ali ti ne bi bilo baš pametno ostaviti takav posao.

– Dobro, Garry, da to zaboravimo. Ali prije nego što sve bude gotovo, sredit ću račune s Ruylanderom. U svoje slobodno vrijeme i na svoj način.

– Kad god vam je zgodno – odgovorio mu je Dan ironično.

– Stojim vam na usluzi.

XII

Srpanj je donio ognjenu ljetnu vrućinu. Sue i Garry sada su se bili praktički preselili u logorište.

– To mi čini dobro – rekao je Danu Garry Terrell. – Već sam se bio ulijenio i omlitavio. I prečesto posezao za bocom.

Bio je to težak život, ali lijep i potpun, s dovoljno pokretljivosti da zadovolji svakoga kome je to potrebno u životu. Čak mlade usijane glave poput Rustya Fergusa i Kida Antrima.

Lice Dana Ruylandera se sasvim lijepo oporavilo, no lice Hawka Fallona sasvim se bilo izmijenilo. Ožiljci će mu ostati do smrti, a nos mu se sasvim iskrivio. Nikad mu se prije nije dogodilo da bi ga netko pobijedio i sada je njegova mržnja prema Danu bila doslovce strašna. Dan je znao da za njega neće biti mira sve dok je Hawk na životu. Pa ipak je bilo jasno da se Fallon pokorio Terrellovoj zapovijedi i da uskoro ne misli ništa poduzimati.

– Koliko ti dugujem ljudima za plaće, kad bude sve gotovo? – upitao je Dan Garrya jednoga dana.

– Ništa.

– Kako ništa?

Terrell se nasmijao i pljesnuo ga po plećima.

– Recimo da mi ljudi ionako nemaju posla. Recimo da je to čin prijateljstva između Oregona i Wyominga. A možda to radim i za budućeg šurjaka.

– Ne znam, Garry, ne čini mi se baš...

– Nemojmo više o tome. Nego, sutra je blagdan, Četvrti srpnja. Moramo biti u Bakeru na dan nezavisnosti, htjeli mi to ili ne. Dat ću svojim momcima slobodan dan. Hoćeš li i ti dati svojim, pa da pode-mo zajedno?

Ruylander je promislio, pa odmahnuo glavom.

– Sumnjam. Posla je previše, a dan se polaska bliži.

– Ti si gazda. Ali bi bar mogao doći podvečer.

– To bi se moglo urediti.
– Brine me Fallon.
– Mora li i on s nama?
– Bojim se da mora – odgovorio je Terrell. – Jedini on može držati na uzdi preostalu četvoricu.

– Ništa, smislit ćemo već nešto.
– Pripazi na njega u gradu – upozorio ga je Terrell. – Mogao bi nešto pokušati, kad ne bude na dužnosti i na ranču.

– Morao bi ga pozvati, pa to srediti s njim – rekao je Dan mrzovoljno. – Sve mi to počinje nagrizati živce. I bez toga imam dovoljno nevolje na vratu.

– Odmah bi ga najurio da nije najbolji predradnik u istočnom Oregonu.

– Dakle, ne želiš da ga ubijem?
– nasmiješio se Dan sumorno.

– Ne, ne želim – odgovorio je Terrell iskreno. – Ali kad bih morao birati, bolje da ti ubiješ njega nego da se dogodi obratno.

Ruylander se pitao misli li to ozbiljno. Garry se doimao iskreno, ali je bio sin Owena Terrella, kao što mu je i Sue bila kći. Koliko im čovjek može vjerovati? Što se zapravo nalazi iza ljupke vanjštine što je pokazuju pred svijetom? To Dan nije znao. Garry mu je bio drag, a u Sue je bio zaljubljen, ali su u vezi s njima ostale sumnje. Možda im je čak poznata priča o Dirku Ruylanderu, pa sad igraju igru lukaviju od one koju on može zamisliti.

Te je večeri logorište pripadalo samo ljudima iz Wyominga jer su s rijetkim izuzecima svi s "Trokuta T" otišli u grad. Bilo je pravo olakšanje nemati u blizini Hawka Fallona i njegovu četvoricu nasilnika.

– Željeli bi poći s nama, Jude, i sa sobom povesti svoje momke – rekao je Dan Ruylander dok su sjedili uz vatru.

Mislim, ako budu s nama, nećemo morati stalno gledati tko nam

je za leđima, niti se stalno tući s njima – odgovorio je Jud Crater.

– Tući ćemo se svakako – promrmljao je Dan.

– To je sigurno – suglasio se Barnhorst. – Fallon se zakleo da će srediti Dana, a Pike Urbom mene mrzi do kosti. Sowerby ne može dočekati trenutak da se baci na Indijanca. A kad god se Cahoon i Winslett nađu u blizini Kida i Redheada, tada frcaju iskre.

– Što mene ostavlja za sjeme – zijevnuo je Jud Crater. –

Ili su pak meni namijenjeni Garry i ta cura.

– Zašto se prema nama ponašaju tako lijepo, zašto u za nas toliko učinili? – upitao je Indijanac Kempter. – Možda nas tove za klanje?

– Mislim da su Garry i Sue na mjestu – rekao je Kid Antrim. –

Ali mi se od te njihove lupeške bande diže želudac.

Dan Ruylander je polako zapućkao lulu.

– Ali kako da s njima izidemo nakraj?

Lakše ćemo u Wyomingu negoli ovdje – odgovorio je stari Jud, žvačući duhan.

– Ne može ih naprosto sve pobiti.

– Ako isključimo Terrellove, ne bih imao ništa protiv toga – rekao je Barnhorst i nacerio se. – Tada bi se ti, Danny, mogao oženiti sa Sue, a Garry vratiti u Oregon.

Dan se zagledao u prigušenu vatru.

Misliš li da bi Garry na to pristao, Barney? – Drži se kao da si mu veoma drag.

– Da, drži se...

Kid Antrim je šutnuo pepeo.

– Ne svidaju mi se te prikrivene igre. Volim vidjeti sve karte na stolu.

– Pokatkad, Kide, moraš igrati s

kartama koje dobiješ – podsjetio ga je Jud Crater.

Dan Ruylander je uzdahnio i protegnuo dugačke noge.

– Situacija je gadna, kako je god uzmeš. Mislim da bismo se morali ravnati prema događajima.

– Drugog puta ni ja ne vidim – suglasio se Jud Crater.

XIII

Kad su momci s »Raftera« uvečer Četvrtog srpnja ujahali u Baker City, grad je bio iskićen zastavama, bučan od glazbe i osvijetljen vatrometom. Iako se u dvorani vijećnice održavao bal, na kome su trebali da budu i Sue i Garry Terrell, Danu se zgoda učinila isuviše službenom, pa je odlučio malo se probančiti sa svojim ljudima. Pažljivo je motrio na Hawka Fallona, ali njega nije bilo u blizini.

Kad su stigli do saluna »Srebrna cijev«, Dan se osvrnuo ne bi li gdje ugledao Sadie McLain. Rusty Fergus i Kid Antrim brzo su našli plesačice, dok su se Barnhorst i Kempter prihvatili karata. Pošto je s Judom Craterom za šankom popio nekoliko čašica, Dan mu je rekao: – Dečkima se ovdje dopada. Idem malo probazati naokolo. Drži ih na oku.

Crater je otpuhnuo.

– Ganjaš tu cicu–micu, rekao bih. Pa dobro, ako nemaš mozga u glavi, idi, što me briga.

– Nisam više nakrcan lovom.

– Nije samo lova problem u životu.

– Ne boj se ništa. Vidimo se.

Sitni se starac zlovoljno okrenuo k šanku, a Dan se počeo probijati kroz gomilu. Najednim ga je prenuo glas. Okrenuo se s rukom na dršci revolvera.

– Hej, Ruylanderu!

Bio je to, međutim, samo šerif

Sunderlee, a izgledao je utućeniji no ikad prije.

– Moram vas obavijestiti da je ona propalica Silk Coniff uspio zbrisati – rekao je dubokim, gotovo slomljenim glasom. – Oni moji pomoćnici nisu nizašto. Ne mislim da se još mota u blizini, ali bi se moglo dogoditi. Ako se mota, držite oči otvorene. Ne sumnjam, sinko, da želi vašu smrt.

– Hvala, šerife – odgovorio je Dan. – Bit ću na oprezu. Šteta što ga niste još malo isključili iz igre.

– Šteta što ga vi onoga jutra niste dokrajčili. Badava je zatvor za takve tipove. Tu se bez taneta ništa, ne može.

– Bar ste ga stavili pod ključ. Nama to u Wyomingu nikada još nije uspjelo. U svakom slučaju, hvala vam na upozorenju.

Dan se zamisli. Dakle, ponovo su dvojica koji traže njegovu kožu. Sve bolje i bolje!

Krenuo je kroz razdraganu gomilu prema hotelu.

Želio je provjeriti je li Sadie još ondje. A možda i zna što je bilo sa Silkom Coniffom. Teško da će u ovakvoj noći biti u svojoj sobi, ali svejedno može pokušati. Sumnjao je da se srela s Garryem Terrellom, ali bi se lako moglo dogoditi da su večeras zajedno.

Kad se našao pred njenim vratima, opazio je ispod njih svijetli rub. Možda je sada iza vrata netko drugi, ali je odlučio izložiti se opasnosti. Srce mu je ubrzalo hod kad je pokucao na vrata.

Vrata su se odškrinula i na njima se ukazalo poznato lice.

– O, to ste vi, gospodine Ruylanderu! Čemu imam zahvaliti toliku čast?

– Jesi li sama?

– Ne, imam punu sobu gostiju. Što hoćeš? – odvrati, a u glasu joj je bila gorčina.

– Htio bih razgovarati.
– Polaskana sam. Ali vi biste, gospodine Ruylanderu, morali misliti o svome ugledu. O čemu to želite da razgovaramo?

– O mnogočemu.

Blago, ali odlučno upro je u vrata. Sadie je popustila uz prezrivi osmijeh.

– Nemojte zaboraviti izvući revolver.

– Hvala što si me podsjetila.

Izvukao je revolver iz korica i zakoračio u sobu. Bila je prazna. Boca konjaka na stolu i gomila ilustriranih časopisa.

– Na čudan to način provodiš Četvrti srpnja, Sadie – rekao je i spremio oružje.

– Dan kao dan.

– Što te muči?

Smijeh joj je bio glasan i grub kad je rekla: – Očekivao si da ću te dočekati raširenih ruku?

– Ne baš, ali...

– Pretpostavljam da misliš da sam sve vrijeme radila za Coniffa.

– Ne, zaista ne, Sadie.

– Što te onda zadržalo cijeli mjesec?

– Imao sam posla – odgovorio je Dan Ruylander. – Svega sam jednom bio u gradu, a i to zato da kupim kola i opremu. Nisam vidio nikog osim konja i krava.

Sadie se zlobno nasmiješila.

– I Sue Terrell. Dobro, mogu te ponuditi pićem. To je sve što imam.

– I sve što bih želio.

Posprdno se nasmijala.

– I ja bih to rekla nakon cijelog mjeseca provedenog s tom tvojom bogatom uzgajivačicom krava. Ali kako da ti zamjerim. Ja nemam ni ranča ni punu banku novaca. Nisi ti bez soli u glavi, Dany.

– Prekini s tim! – oštro je rekao, dohvatio čašu i umorno se svalio na krevet, dok se Sadie smjestila u

naslonjač. – Jesi li vidjela silka Coniffa otkako je zbrisao?

– Ne, nisam – odgovorila je spremno. – Ali sam vidjela podosta čuvara zakona. Tvoj me je kum zacijelo otkucaao. Dane, kad polaziš za Wyoming?

– Za tjedan dana, ako pode sve po planu.

– Čujem da i Terrellovi idu s tobom.

– Je li Garry bio ovdje?

– Dakle, znaš i to? Ne, nisam vidjela Garrya... ne još. Ali hoću. Možda me povede sa sobom na put. Zar to ne bi bilo prekrasno? Dva ljupka mlada para.

– Zašto ne daš Garryu mira?

– A zašto se i ne gubiš dodavola? – odgovorila je jetko. – I odmah ne krenete, gospodine Ruylanderu, prije nego što dobijete ovu čašu u lice?

Dan joj se nasmiješio.

– Crvena kosa i zelene oči. Uvijek su mi govorili da je to smrtonosna kombinacija.

– Nemaš ti pojma koliko smrtonosna. Gubi se odavde!

– To si mi uvijek govorila.

– Ovaj put to mislim ozbiljno i ovaj put ćeš se i tornjati, brajko!

Bila je kruta i hladna kao čelik, a u zelenim joj je očima opako zasvjetlucalo.

Dan je iskapio i digao se.

– Naravno da idem, Sadie. Žao mi je što tako misliš.

– A kako bi trebalo? Ubrzaj korak, krupni klipane!

Stavio je šešir na glavu i krenuo prema vratima. Dakle, eto kako to završava... ponekad. Večeras je njen parfem imao neugodan miris i doimao se upravo onako kako ga je Jud bio opisao. Njena je izravnost bila izravnost javne kuće. Takvim se ženama ne može prići. One nisu u potpunom smislu ljudska bića i muškarac je pred njima bespo-

moćan. Osjetio je sažaljenje prema Garryu Terrellu.

Kad se našao vani, osjetio je nečiju nazočnost na hodniku.

– I ne vraćaj se više! – viknula je za njim Sadie.

– Neće mi biti teško – rekao je Dan.

Krenuo je prema vrhu stepenica i zastao sleden iznenađenjem. Pred njim je stajao Garry Terrell i gledao ga pogledom iz kojega se cijedila otrovna mržnja. Promjena na tom pristalom licu bila je prazna. Tako je zacijelo izgledao Owen Terrell u Fort Laramieu, prije trideset godina, razodjenut i lišen svega šarma i ugladenosti, sa zloćom i mržnjom koja je isijavala.

Dan je utonuo u misli. Evo njegovog pravog dušmanina. Nisu to ni Hawk Fallon ni Silk Coniff. To je čovjek na koga treba paziti i kojega se treba bojati, baš kao što ga je otac bio upozorio. Paziti valja na njega, Garrya, sina Owena Terrella.

– Dakle, moja ti sestra nije dovoljna? – progovorio je Garry, a glas mu se bio izmijenio, baš kao i izraz lica. – Kakve li to divlje pastuhe uzgajaju u Wyomingu?

– Upoznao sam se s njom u Utahu – odgovorio je Dan Ruylander.

– Samo smo razgovarali.

Terrell se nasmijao bezglasno i bez radosti.

– To mi ne prodavaj, momče! Sadie je baš stvorena za salonska čavrljanja. Tako nam uzvraćaš gostoprimstvo, Ruylanderu. Čini se da je Fallon imao pravo. Trebalo ga je pustiti da te ustrijeli.

– Velim ti da je sve to posve bezazleno.

– Ništa nije bezazleno sa Sadie McLain. Trebalo je da mislim na to. Maločas si bio s mojom sestrom, a onda ideš k njoj! To je previše. I više nego previše.

– Može li ti se štogod dokazati?

– Iz ovoga nećeš izmigoljiti – odgovorio je Garry Terrell i iskesio zube.

– Ne pokušavam se izmigoljiti ni iz čega.

– Gnjila jarčino! Skaćeš na svaku na koju naiđeš, nije ti važno je li poštena ili nije? Kao bik kad se uspali. Prvo s mojom sestrom, a onda s curom s kojom sam se prije tri godine kanio oženiti.

– Ili si pijan ili nisi pri sebi – odgovorio je Dan. – Saberi se malo i ohladi. Pazi da ne prepuniš mjeru.

– Probisvijete! – zarežao je Terrell.

– E sad je zbilja dosta – rekao je Dan. – Kako hoćeš? Revolverima ili šakama?

Garry je udario bez najave. Raspalio je Dana posred lica, tako da se ovome zabacila glava. Brzo se pribravši, Dan se spustio ispod dohvata Garryevih ruku i zabio mu rame u trbuh. Tresnuo je njime o zid, no ovaj se brzo snašao i odbacio ga preko hodnika.

Vrata Sadiene sobe naglo su se otvorila, ali još naglije zalupila.

Garry se zaletio na Dana, prikovao ga uza zid i počeo mlatiti po licu i trbuhu. Dana je razdirao bol, a u glavi mu je bljeskalo. Dan se s krajnjim naporom otrgnuo i odbacio Terrella. Ovaj je zateturao i Dan ga je dohvatio slijeva i zdesna. Garry se svalio na pod uz mukli prasak.

Duž hodnika se otvorilo još nekoliko vrata, ali kroz njih nitko nije izašao da bi pokušao prekinuti tučnjavu.

Stojeći četveronoške, Garry se njihao, dok mu je krv kapala na izlizani sag. Dan je znao da ga je bio pošteno dohvatio, pa je pomislio da je bitka završena. Sve je to, međutim, bila samo varka. Garry se na jednom, čim je Danu popustila pažnja, zaletio prema njegovim noga-

ma poput kakve goleme stijene. Udario ga je ramenom u koljena i oborio.

Ponesen udarcem, Dan Ruylander je dohvatio Terrella i prebacio ga preko sebe, niz stepenice, pa skočio za njim. Garry ga je povukao sa sobom. Mlateći se šakama, skotrljali su se sve do dna stepenica i tu se razdvojili.

Sav uzdrman i smućen, Dan je vidio kako se Garry uspravlja na koljena i poseže za revolverom. Njegovo je lice bilo grimizno, oznojeno. Danu nije preostalo drugo nego da ga zahvati čizmama. Pogodile su ga ravno u vilicu i odbacile prema natrag. Revolver mu je izletio iz ruke, a glava tresnula o pod u dnu stepenica.

Kada se Dan dohvatio stepenica i uspravio, Garry je još ležao bez svijesti na podu.

Oko njih su se počeli skupljati ljudi, a netko je rekao:

– To su onaj momak iz Wyominga i mladi Terrell. Garry je, čini se, mrtav kao daska. Ne bih volio biti u tvojoj koži, čovječe iz Wyominga.

– Samo je u nesvjestici, to je sve – prodrhtao je Dan Ruylander. – Donesite vodu i ručnike, pa ću ga vratiti u život.

– Momče dragi, kad se osvijesti, ode tvoja koža na šiljak.

– Ne večeras – odgovorio je Dan, pa odšepao do Terrellova revolvera. – Dajte mi pomozite.

Odvukli su Garrya do kožnatog divana, a onda mu je Dan počeo spužvom brisati lice. Netko je zamijetio:

– Vidi ovo? Najprije ubije dušu u njemu, a onda ga mazi kao bebiću!

– Ne volim udarati čizmama – rekao je Dan – ali mu je ruka već bila na revolveru, pa što sam mogao? Bila je to samo mala prijateljska rasprava.

– Mislio sam pozvati šerifa, sve dok nisam vidio da je to Garry Terrell – rekao je čovjek s recepcije hotela.

– U ovom kraju Terrellove ne hapse? – upitao je Dan.

– Ne oni koji žele ostati u službi.

– Kakav je on uopće čovjek? – upitao je Dan.

– Nisam nikad čuo ništa loše – glasio je oprezan odgovor. – Samo je malo preveliki moćnik da bi ga itko izmlatio. Bar ne javno.

Garry Terrell je došao k sebi s izrazom potpune zbunjenosti.

– Još si tu, Dane?

– Mislio sam kad se osvijestiš, možda ćeš promijeniti mišljenje.

– Ne znam što mi je bilo. Pao mi mrak na oči.

– Želio bih da stvar raščistimo. Između mene i Sadie nema ničega. Ona poznaje Silka Coniffa. Doznao sam da je zbrisao iz zatvora, pa sam se došao raspitati. To je sve.

– Nije važno – odgovorio je Garry Terrell umorno. – Pretpostavljam da ti je Sue rekla za mene i Sadie. Ona ne valja... niti je ikad valjala. Ali mi je nekoć sve značila. I nisam mogao podnijeti...

– Zna se dogoditi.

– Trebalo bi me išibati. Najprije zabranim tučnjave, a onda se i sam potučem. I to s takvim prijateljem, sve zbog takve nevaljalice. Oprosti mi ako možeš. Znaš što? Zaboravimo sve u boci viskija.

XIV

Kad se probudio, Danu se učinilo da se nalazi u užarenoj peći. Ležao je posve odjeven na nepoznatoj postelji, a stari se Jud Crater opružio do njega poput mrtvaca.

Prostenjao je i uspravio se, a u otupjeli su mu mozak stali nadirati sinoćnji događaji. Čaša za čašom i uzaludan pokušaj da se odlijepe od šanka. Najprije su bili samo on i

Garry, a potom su se pridružili i ostali.

Uto se probudio i Jud, pa na odrvenjenim nogama otišao do vrča vode. Potom ga je dao i Danu da ugasi neutoljivu žeđ.

– Gdje su momci? – upitao je Dan.

– Najvjerojatnije iza rešetaka, ako su nastavili kako su otpočeli.

– Idemo vidjeti, pa da ih izvučemo uz kauciju.

– Ujutro ne običavam piti – rekao je Jud – ali nema pravila bez izuzetka. Osim toga, podne je već, čini se prošlo.

– Mislim da ću ti se ovaj put pridružiti. Osim toga, to je jedini doručak do kojega mi je trenutno stalo.

Spustili su se do bara i raspitali za Terrella, ali nitko nije znao gdje je on. Vjerojano je bio sa Sadie, no Dan nije znao što da o tome misli. Malo su se osvježili pićem, pa svrnuli do zatvora.

– Ovdje nisu – rekao im je Sunderlee – iako bi morali biti, kad bi moji pomoćnici imali muda. Dolje su, u salunu »Idaho Imogena«. Pobacali su van sve druge mušterije i zaposjeli salun. Srećom, nikoga nisu ubili... zasad.

– Mnogo loma, šerife?

– Poprilično. Ne baš toliko koliko će Imogena naplatiti, ali ima. Kao da je grunulo bure baruta. Nemojte to shvatiti osobno, ali neću plakati kad krenu za Wyoming.

Dan se široko nasmiješio.

– Idemo da ih izvučemo.

– Sinko zatrebat će vam hrpa love – rekao je Sunderlee suho. – Žena poput Imogene ne zna za mjeru.

– Možemo se sporazumijeti... u razumnim granicama.

– Što se tiče razuma, čisto sumnjam da će toga danas u nje biti. Bio sam dolje s mojim ljudima i tu

se ništa nije dalo riješiti bez pucnjave. A moji tome nisu dorasli.

– A da nam posudite dvije značke? Možda tako i s njom izademo nakraj.

Sunderlee im je pružio dvije značke šerifovih zamjenika.

– Možda je to urazumi. Inače će vam oderati kožu.

– Možda bi bilo dobro da pođete s nama – rekao je Jud Crater.

Sunderlee je odmahnuo glavom.

– Za ovaj mi je Četvrti srpnja bilo dosta zabave – odvratio je, a onda se nasmiješio neočekivano toplo.

– Ako naletite na Silka Coniffa, dovucite i njega, živa ili mrtva. Značke imate. Volio bih ga vidjeti kako se njiše na omči.

Čak da i nije bilo buke, salun »Idaho Imogena« ne bi bilo teško pronaći. Prozora već odavna nije bilo, a i vrata su bila izvaljena. Ograda se bila srušila, a s prozora se, poput zastave, vijorilo žensko rublje, uz jedne muške traperice.

– Ostali su gosti zacijelo otišli protiv svoje volje – primijetio je Dan. – I to bar jedan bez hlača.

– Prolazio sam ovuda upravo kad je počelo – rekao je Jud, pa ispljunuo prvi duhan toga jutra.

– Pretpostavljam da ti i tata nikad niste učinili nikad slično.

– Imali smo više soli u glavi od tih mladih zvekana. U usporedbi s njima bili smo pravi muškarci.

– Da mogu zamisliti – odgovorio je Dan ozbiljnim glasom. – Bili ste dva janješca. Čudi me kako ste uopće izvukli žive glave.

– Imali smo sreće, i to je sve.

Iz porazbijanog saluna čula se svirka i divlje pjevanje Kida Antrima i Rustya Fergusa. Idaho Imogena, golema, korpulentna i dostojanstvena žena, dočekala ih je na razvaljenim vratima i sumnjičavo zirnula na njihove značke i lica.

– Kakve vi veze imate sa zakonom? Nikad vas prije nisam vidjela. Što izvodite?

– Šerif nam je dao značke da pohapsimo ove momke. Zar vam ih, gospodo, nije bilo dosta?

– Dabome! Popili su mi sav viski, poplašili curice, sve razvalili. Nosite ih dovraga, ali prije valja platiti štetu. a to je tisuću dolara, gospodo zamjenici.

– Šerif reče da bi dvije stotinarke sve pokrile, gospodo.

Idaho Imogena je završila kao da se našla na smrtnim mukama.

– To nije ni za sat prometa što sam ga izgubila! Što je tom blesnu Sunderleeu? Kako mi to može učiniti!

– Može vam on i zatvoriti salun i protjerati vas iz grada, samo ako poželi – rekao je Dan Ruylander.

– Hajde da povirimo unutra.

Momci su bili plegli po stolovima, izmiješani sa bocama i salunskim ženama.

– Gospodo, smatrajte da ste uhapšeni – rekao je Dan Ruylander, pa istovremeno palcem pokazao na zvijezdu i povukao kolt prije nego što su slavljenici s »Raftera«
stigli i zucnuti. – Podite s nama mirno i odmah. Naredenje je da pucamo ako ne poslušate.

I Jud Crater je izvadio revolver. Momci s »Raftera«
zurili su u oružje pijani i zbunjeni. Napokon je Kid Antrim progovorio:

– Ne mogu još. Nisam još sredio Imogenu. Ova je dreknula:

– Najprije da vidim pare! Pogledajte što su mi učinili. Hoću tisuću dolara, pa ni to nije ni upola dosta!

Dan Ruylander je pogledom procijenio štetu, te ispisao ček na dvije stotine

– Uzet ćete dvije stotine ili će vam Sunderlee pokucati na vrata.

– Ne pretjeruj, Danny – uznegodovao je Rusty Fergus dok je za-

kopčavao pojas s revolverom. – Platili smo i piće i... zabavu. Gotovo sve, to jest, šteta nije veća od stotke.

– A i ona je počinjena dok smo branili krijepost ovih bajnih dama – izjavio je Kid Antrim. – Gospodi Imogeni ne dugujemo ni centa.

Imogena je zamahnula svojim krupnim ručetinama, no Kid i Rusty vješto su izmaknuli i prasnuli u smijeh.

– Baš tako, šerife – rekao je Barnhorst. – Ako išta i dugujemo za ovo što smo polupali, sve je to u granicama onoga što se na ovakvim mjestima i u ovakvim zgodama očekuje.

Dan je zgužvao prvi ček, pa ispisao drugi na stotinu dolara, te ga dao zlovoljnoj ženi. Ona je završila i unijela mu se noktima u oči.

– Taj ček ne vrijedi vjerojatno ni koliko papir na kojem je ispisan!

– Onda ga poderi, Idaho – pametno ju je posavjetovao Barney.

– Dižite se momci! – zapovijedio je Jud Crater i mahnulo prema njima pištoljem. – Van i put pod noge! Pravac: prdekana!

– Ništa nismo napravili protiv zakona, staro zvrndalo! – povikao je Kid Antrim, tobože ljutito.

– Nemoj poslušati, ako ti je miliji metak – progundao je Jud. – Ide-mo, pijani klatežu!

Tek su na ulici prasnuli u smijeh i počeli podvriskivati, ali im je Dan Ruylander rekao:

– Ponašajte se kao da ste uhapšeni, ako ne želite da vam Imogena spraiši metak u leđa.

– Da vas nije stid – progundao je Jud Crater. – Banda pijanih probisvijeta. Mjesto vam je iza rešetaka.

Rusty Fergus se nasmijao.

– A kamo biste vi dospjeli zato što ste nas tjerali da radimo na Dan nezavisnosti? U ovoj je zemlji

još stari Abe Lincoln oslobodio robove.

– Zar nije prekrasno biti mlad i lud? – uzdahnio je Jud Crater.

– To bi mogao i sam znati – promrsio je Indijanac Kempter – kad se uzme u obzir da si u drugom djetinjstvu.

XV

Kad su se vratili u logorište, ljudi s »Raftera«¹ dovršili su obilježavanje stoke i sve pripreme za put. Priblizavao se dan odluke, no Dan Ruylander zbog toga nije bio sretan. Bilo mu je mrsko da prevari Terrellove, ali nije mogao iznevjeriti vlastitog oca.

Garry Terrell i sestra mu Sue sad su već i konačno odlučili da pođu s njima, zajedno s kuharom Smittyem i Hawkom Fallonom te njegovom četvoricom pomoćnika: Chilom Cahoonom, Pikeom Urbomom, Vernom Winslettom i Otisom Sowerbyem. Tako su, uz momke s »Raftera«, imali dvanaest kaubojâ, od kojih je svaki dobio po osam konja.

Garry Terrell nije htio ni čuti o tome da mu Ruylander plati konje.

– Kad stignemo – rekao je Garry – otkupit ćeš koji ti se sviđaju, a ja ću se pobrinuti za ostale.

– To zaista nema smisla – odgovorio je Dan.

– Recimo da mi se tako prohtjelo.

Posljednji su dani protekli u sitnim popravcima, čišćenju oružja i stavljanju zvona bikovima predvodnicima.

Dan prije polaska Ruylander i Jud Crater odjahali su u Baker City da izvedu ono čega su se obojica gnušali.

– Ne vidim nikakvog izlaza, Danny – rekao je Crater sumorno žvačući duhan. – Ne mogu prekrši-

ti zapovijed starog Dirka. Sve bi moralo dobro ispasti. Kad si Terrellu takav prijatelj, bankar neće ništa posumnjati. A Garry ionako neće vidjeti sve dok se ovaj ne vrati iz Wyominga... ako se uopće vrati.

– Ovo mi nije drago, Jude.

– Nije ni meni, Dane. Počeli su mi se dopadati ti klinci. Ne mogu probaviti te njihove junačine, ali Garry i Sue su sasvim na svome mjestu.

– U tome i jest nevolja.

– I ta cura – rekao je Crater i pljunuo niz vjetar. – Trebalo bi da se njome oženiš, a ne joj zdipiš krdo. Ne znam gdje je starom Dirku bila pamet kad je to smislio. Oni koji su mu se zamjerali sada su dva metra pod zemljom i na tome je trebalo i ostati.

– Istina je. Ali koga da prevarim, njih ili Dirka? Ne mogu valjda vlastitog oca, sve ako i ima krivo!

– Ponekad mislim da bi bilo najbolje da je Silk Coniff odmaglio s tim novcem.

Kad su došli u banku, Mason Werle, njen upravitelj, pošao im je ususret sa srdačnim smiješkom na usnama. Bilo je to nekoliko minuta prije zatvaranja.

– Polazimo za koji dan – rekao je Dan Ruylander. – Garry veli da bi mu bila draža gotovina, pa sam odlučio sve dignuti i zatvoriti račun. Ostavit ću stotinu dolara, ako je preostao još koji neisplaćeni ček. Ja ga se ne sjećam, ali tko bi ga znao.

– Dobro gospodine Ruylanderu, uredit ću to osobno. Ako ne bude potraživanja, tu ću vam stotinu poslati poštom. Bilo mi je drago raditi s vama. Uvijek je čast raditi s prijateljima Terrellovih. Oni su jedna od najstarijih i najuglednijih obitelji.

Nekoliko minuta potom izišli su iz banke i Dan Ruylander se osje-

ćao kao najgori lopov među lopovima. Uši su mu bile crvene od srama. Terrellovima je već bio ispisao ček na četrdesetpet tisuća. Kad stignu kući, pokušat će nagovoriti oca da ipak plati. Neka se zadovolji dobitkom od petnaest tisuća.

Prešli su ulicu i stigli do hotela u kojem je bila Sadie. Dan je ispričao Judu za Garrya i Sadie McLain. Htio je vidjeti je li još u gradu.

Pred hotelom su sreli šerifa Sunderleea i Dan ga je upitao što je s djevojkom.

– Otišla je iz grada – odgovorio je ovaj. – Možda je negdje usput sretnete. Kao i Silka Coniffa. Ne velim baš da su zajedno. Ali tako mislim.

Rukovali su se i pozdravili sa šerifom, popili po čašicu pića, pa pohajali prema »Trokutu T«.

– Žao mi je što ovaj kraj nisam bolje razgledao – rekao je Dan.

– Možda jednog dana... – promrmljao je Crater. – Imaš još života pred sobom.

– Ponekad se pitam...

– Ne isplati se o tome razmišljati. Dogodit će se kad bude suđeno.

– Muči me zlokoban predosjećaj da ponetko od nas više nikad neće vidjeti Wyoming.

– Kakve su to priče? – dreknuo je Jud Crater, pa ispljunuo duhan.

– Ne vuci crnoga vraga za rep.

Dan Ruylander se tiho nasmijao.

– Dobro, Jude. Ne bojim se, nego se samo pomalo pitam.

– Misliš da Garry i Sue znaju nešto o svom ocu i Dirku?

– Ne bih rekao, ali nisam siguran.

– Čudno je da nikad ne pričaju o svojim. Jesi li ih ti ikada čuo?

– Ne baš mnogo – rekao je Dan.

– Samo jednom je Sue spomenula kako baš nisu bili sretni usprkos svemu što su stekli.

Crater je klimnuo glavom.

– Tako ti je to, mali moj. Čovjek uvijek mora nekako platiti.

Kad su se vratili u logorište, kraj vatre su zatekli Garrya Terrella i Hawka Fallona kako dangube s Kempterom.

Dan je pozvao Garrya da s njim pode na časak u kolibu i tu mu je predao ček na četrdeset pet tisuća.

– Čemu žurba Dane? – usprotivio se Garry Terrell, pomalo zbunjeno. – Ionako je prekasno da ga unovčim. Poderaj ga i pričekajmo da sretno stignemo u »Rafter«. Pri punoj svijesti i odgovornosti spremni smo sudjelovati u riziku. Primit ćemo isplatu kad stignemo u Wyoming – rekao je i pokušao mu vratiti ček.

Dan je odmahnuo rukom.

– Uzmi ga, Garry. Stoka je naša, novac je vaš. Trebalo je da ti ga dam već prije, ali sam naprosto zaboravio.

– Dobro, Dane – rekao je Terrell i zamišljeno presavio ček. – Nije to bilo potrebno, ali neka ostane da utvrdimo sporazum. Sutra polazimo?

– U zoru.

Terrell se nasmiješio široko poput dječaćića.

– Nemaš pojma što to znači za Sue i mene. Namjeravali smo to učiniti od najranijeg djetinjstva. Ona bi te htjela večeras vidjeti, samo ako nisi preumoran.

– Žao mi je, ali jedva čekam da se svalim.

Bar večeras nije joj mogao pogledati u oči. Nije znao hoće li moći i sutradan. I sve one dane, tjedne, sve te ljetne mjesece dok budu gonili stoku.

Kad su izašli, Hawk Fallon je ustao od vatre. Njegove su zlaćane oči planule mržnjom na Ruylandera.

Kad su Dan i Indijanac Kempter ostali sami, ovaj posljednji je rekao:

— Ovdje se sprema pravi građanski rat. — Barney i Urbom samo što se ne pograbe za dušu. Ca-hoona i Winsletta, kad gledaju Rustya i Kida, svrbi prst na otponcu. A ta svinjska gubica Sowerby kao da traži da mu odvalim jednu. Bit će tu svega i svačega cijelim putem.

— Svatko nosi svoj križ — odgovorio je Dan Ruylander. — Ali to će nam nešto smanjiti troškove.

— Sve su vrijeme malo previše ljubazni, Danny. Nešto tu smrdi mom indijanskom nosu. Možda nam srežu troškove, da, a možda nam prerežu i grkljane — dodao je Kempter i slegnuo svojim jakim ramenima.

Uto je od konja došao i Jud Crater, pa su sva trojica posjedila uz vatru, pušeci i čekajući da se ostali vrate iz grada, kamo su se pošli još jednom zabaviti.

Dan Ruylander je utonuo duboko u misli. Bilo je tu nečega što nije bilo vidljivo na prvi pogled. Kad se sve zbroti, naprosto se nije slagalo. Možda Terrellovi i nisu tako bezazleni kako izgledaju. Možda igraju zapleteniju i mračniju igru no što bi itko mogao pomisliti.

Garry je bio ili mnogo mudriji ili mnogo gluplji no što se činilo, a vjerojatno je i Sue upletena u nekakvu smicalicu. Od potomaka Owena Terrella čovjek može očekivati baš sve. Čak ako su oni i korektni, Hawk Fallon i njegovi ljudi pobrinut će se da bude gužve.

Pa ipak, možda bi bilo bolje da Terrellovi pokušaju nešto nečasno. Tada će im moći skočiti za vrat bez žaljenja, stida i oklijevanja.

XVI

Krdo je krenulo u sivu zoru jednog srpanjskog dana i prevaljivalo

po tridesetak kilometara na dan. Ljudi su bili iskusni i posao se brzo pretvorio u rutinsko gonjenje stoke.

Nakon Četvrtog srpnja Dan se nije više mnogo vidao sa Sue Terrell. Najprije zato što je imao mnogo posla, a potom i stoga što su ga progonili osjećaj stida i krivice. Garry pak nikad nije spomenuo Sadie McLain i bio je prijateljski raspoložen i prisan kao i uvijek. Bila je to osjetljiva stvar koju su obojica izbjegavala.

Dan još uvijek nije znao što da misli o Terrellovima. Znao je da mu je Hawk Fallon smrtni dušmanin, ali nije znao gdje se u toj složenoj situaciji nalaze Garry i Sue. Kad je pomislio čija su djeca, nije bilo čudno da ih je sumnjičio i smatrao dvočlunima.

Ljudi kao da su bili na oprezu: momci s »Trokuta T« i »Raftera« u poslu su, razumljivo, bili zajedno, ali bi se potom razdvajali, izbjegavajući sukob koji je visio u zraku.

Biolo im je potrebno šest dana da stignu do Zmijske rijeke. Gaz je bio tako uskomešan da se činilo kako će ga biti nemoguće pregaziti, ali je stari Jud Crater rekao:

— Stoka je ovuda već prelazila, pa ćemo je, tako mi neba prevesti i mi.

Bilo je mučno, radili su kao ludaci. Tako su, začudo, preveli stoku bez gubitaka i našli se u Idahou, pred golemim planinama što su se pred njima sterale unedogled.

Kad su svi, prebijeni umorom, te večeri pozaspali, Dan se prošetao logorom, obuzet nemirom i brigama. Tada je više osjetio nego čuo da mu je netko za ledima. Okrenuo se i ugledao Sue Terrell kako ide prema njemu u maglenoj, srebrnoj noći. Čak i u gruboj putnoj odjeći bila je potpuna žena i Dan je osjetio kako mu se glad za njom vraća poput bujice.

– Što se dogodilo, Dane? – upitala je i pogledala ga pogledom otežalim od ozbiljnosti. – Zašto me se kloniš... još od Četvrtog srpnja?

– Ne klonim te se, Sue. Naprosto od posla nisam imao vremena.

– Brige oko stoke?

– Da. To mi je dosad najveći posao kojega sam se ikada prihvatio. Sue mu se nasmiješila.

– Ipak ćemo ga obaviti valjanost.

– Naravno da hoćemo.

– Ali nešto ne valja. Fallon?

– On baš ne olakšava situaciju.

– Nije ti baš drago što smo pošli? – rekla je oštro. – Nismo ti baš po volji. Bilo bi ti draže da smo svi ostali kod kuće.

– Sue, mislim... – odgovorio je Ruylander. – Kako možeš i pomisliti...

– O, Dane – promrmljala je, a oči su joj prosinule nježnošću. – Nemoj bježati od mene! Ne ostavljaj me!

Sue se zanjihala prema njemu i njegove su se ruke ovile oko nje u iskrenoj čežnji. Podigla je svoje zrele, rumene usne i on je na njih spustio svoje.

Da, mogao bi je uzeti. Sama mu se nudila. I trebalo bi baš onako kao što je Owen uzeo Melindu. Ali nije mogao. Bila je tako lijepa i mila, tako čiste i čedne duše.

Pustio je da mu krv protutnji u žilama, pa sjeo s njom na mahovinu pod cedrovima. Kakvog smisla ima nijekati ono što je očito? Oni su stvoreni jedno za drugo, i to je bilo jasno od trenutka kad su se upoznali. Pa i prije toga. Ali je obiteljska svada ležala između njih poput dvosjekle oštrice.

Sjedili su zagrljeni u sjeni, kadli se začuo glas Hawka Fallona:

– Ruylanderu! Gdje si, do sto da-

vola? Na tebi je red da preuzmeš stražu.

Dan Ruylander je ustao, pa i njoj pomogao da se digne. Zajedno su krenuli prema logorskoj vatri.

– U pravu je – rekao je Dan – na meni je red. Ai mi se ne dopada njegov način.

– Nemoj se s njim upuštati u svadu – rekla je Sue Terrèll i zadrhtala. – Opak je kad dode do potezanja revolvera.

– Jednom će doći i do toga – odgovorio je Dan jednostavno.

Indijanac Kempter pošao im je ususret vodeći osedlanog konja.

– Ja ću preuzeti tvoju smjenu, Dane – rekao je postavivši se ispred logorske vatre.

– Hoćeš davola! – javio se Hawk Fallon. – Neka i on odradi svoje. Nije on ništa bolji od nas ostalih.

– Ja preuzimam ovu – obratio se Dan Kempteru, a potom rekao Fallonu: – Ti vodi svoje ljude, a ja ću svoje.

Hawk Fallon se nasmijao, oštro i podrugljivo.

– Ovdje svatko radi, Ruylanderu. Ne volim šefove koji se valjuškaju po jastucima.

Dan mu se mirno zagledao u oči.

– Ako želiš dobiti svoje, Fallone, možemo to odmah srediti. Sue, prošetaj se iza kola.

– Ne mogu se tući dok sam na poslu – odgovorio je Fallon. – Čuo si kakva je zapovijest. Možda zato i jesi takva junačina.

– Onda nemoj izazivati.

– Govorit ću što me je volja!

– Ne bih baš rekao – procijedio je Dan Ruylander. – Ili izostavi mene i moje ljude iz svojih poganih usta ili ustani i bori se.

Fallonov je smijeh bio prpošan i podrugljiv.

– Kamo ti se žuri, momčino? Ionako ću te ubiti na kraju puta.

– Ne budeš li držao jezik za zubima, moglo bi se štošta dogoditi već sada – rekao je je blago, pa se okrenuo prema djevojci koja ga je gledala razrogačenih očiju. – Sue, bolje da odeš spavati. Ništa se neće dogoditi. A tebi, Indijanče, hvala što si mi doveo konja.

Dan se popeo u sedlo, pa odjahao prema stražarskom mjestu, ispraćen Hawkovim opakim pogledom.

Sue Terrell se nije obazrela na Fallonovu ponudenu ruku, već je dopustila Kempteru da je odvede do njezina šatora. Kad se ovaj vraćao, iza kola je izletio Otis Sowerby i zabio mu lakat u trbuh, pa zarežao:

– Polukrvni kopilane!

Kempter je prostenjao, ali je odgovorio nagonskom brzinom, pa zabio Sowerbyu šaku u lice. Glava mu je odskočila pod željeznom šakom te se odvaljao poput bureta. Pike Urbon se počeo dizati ispod pokrivača. Sowerby se izvio, uspravio i posegnuo za revolverom u korica-ma. Kempter je svoj revolver već bio napola izvukao i Urbom je nesigurno zastao, kadli ih je sledio jak povik.

Bio je to Garry Terrell, koji se vraćao sa smjene. Zategao je uzde, a u ruci mu je zablistao kolt.

– Bilo je dosta, momci! Pusti taj revolver, Otise. A ti, Pike, natrag na ležaj. Zapovijest vam je poznata.

– On me udario – produhtao je Otis Sowerby i debelim dlanom razmazao krv po licu.

– Ali ti si počeo, Otise – odgovorio je Terrell. – Vidio sam kako si se zaletio u Kemptera i udario ga laktom. Mogao te udariti i jače. Učini to još jednom, pa smo gotovi.

Pike Urbom se vratio pod deke, a Sowerby je svoju posteljinu prenio do njegove.

– Žao mi je, Indijanče – rekao je Garry Terrell i spremio revolver.

– Ipak se nadam da toga više neće biti. – Ukoliko opet ne naleti.

XVII

Rijeka Weiser nabujala od planinskih kiša, bila je daleko ozbiljnija prepreka od Zmijske rijeke. Do nje su došli idućeg popodneva.

– Nema nam druge – rekao je Dan Ruylander – nego da kola prevezemo na splavima, a stoku natjeramo da je prepliva.

Povadili su sjekire, pa počeli obarati drveće, a potom su na konjima prešli na suprotnu stranu i prebacili konopac. Nakon što su na splavima prevezli kola, potjerali su i stoku. Struja ju je nosila nizvodno, razvlačeći je u polumjesec, dok su kauboji na konjima bičevima tjerali goveda da ih voda ne odnese.

I onda se dogodilo nešto nepredviđeno: točno u matici, kad su Dan i Barney bili već malo odmakli, na jednom su vidjeli kako bujica nosi golemo iščupano stablo.

– Pazi gore! – povikali su koliko ih grlo nosi. – Rastjeraj stoku i pusti stablo da prode! Rastjeraj ih, Indijanče!

Kempter je bijesno pokušavao napraviti prolaz u stoci što je prelazila rijeku, ali se ona naprosto nije dala razmaknuti. Drvo je udarilo u goveda i stvorilo zbrku i pometnju.

– Bježi, Indijanče! – zaurao je Dan Ruylander, no krik mu se gubio u rici goveda i tutnjavi rijeke. Iako je mislio da je prekasno da se Indijanac neće izvući, ovaj je bio bolji nego što je Dan pretpostavljao. Naglo se okrenuo u uzvitlanoj rijeci. No kad se već činilo da je izmakao, sudario se s drugim jahačem. U svoj onoj pjeni bilo je teško sa sigurnošću zaključiti što se zbiva. Ali se moglo opaziti da se Sowerby čudno okrenuo, nakon čega se Indi-

janac zanjihao u sedlu. Dan nije mogao vidjeti što se dogodilo, ali mu se učinilo da je Sowerby udario Indijanca šakom u lice.

U idućem trenutku sve se zamutilo u bujici junaca utopljenih i onih koji su se utapali.

Uto je prema Indijancu i Sowerbyu pošao Pike Urbom i Danu se na trenutak učinilo da je prema Indijancu zamahnuo bičem. Ali ni sada Dan nije mogao biti siguran. No kad se sve razbistrilo, Kempterov je konj bio bez jahača.

Nije bilo ni vremena ni prilike da se spašava Indijanac. Preostalo im je samo to da potjeraju preko rijeke i ostatak stoke. Indijancu nije moglo biti spasa, pogotovu što nije znao plivati. Pretražili su obadvije obale, ali ga nisu našli. – Sad je već u Zmijskoj rijeci – rekao Barnhorst s gorčinom. – Ova ga se prokleta rijeka napokon dočepala.

– Gledaš li na to kao što ja gledam? – upitao je Dan Ruylander. – Rekao bih, baš tako – odgovorio je Barnhorst. – Oni su ga sredili. A ja ću srediti njih. Sve do jednoga.

– Ne još, Barney. Potrebni su nam ako mislimo stići do cilja. Morat ćemo pričekati.

– Ne još, Barney. Potrebni su nam ako mislimo stići do cilja. Morat ćemo pričekati.

– Pričekati? – Barnhorst je zaškrgutao zubima. – Na što? Danas pobiju sve jednog po jednog?

– Sredit ćemo mi već njih... kad dode čas. Ali ne večeras. Ne sada, Barney.

Otišli su do logora. Sowerby i Urbom sušili su se uz vatru. Ostali su još tragali za Kempterom.

Kad su ih vidjeli kako prilaze, Urbom i Sowerby su oprezno ustali. Nitko nije imao oružja, jer su ga zaštitili još dok su prelazili rijeku.

– Kako se to dogodilo? – upitao je Dan Ruylander.

– Kempter je potonuo – promrmljao je Sowerby zlovoljno.

– Pokušali smo ga spasiti, ali... – Ti si ga raspalio, lažljiva stoko! – dreknuo je Dan.

– Zamalo me je povukao sa sobom. Što sam mogao?

Dan se naglo okrenuo prema Urbomu.

– A ti si ga dokrajčio, životinjo! Pike Urbom je samo slegnuo ramenima.

– Bilo je ili on ili Otis. Indijanac je bio lud od straha. Mogli smo svi izgubiti glave.

– To je prokleta laž! – rekao je Dan Ruylander ubilački tiho. – Vi ste lažljivci i ubojice, i za ovo ćete odgovarati.

– I to životom – rekao je Barnhorst, pa otišao do suhog konja sa suhom opremom. Izvadio je karabin, pa ubacio metak u cijev. – I to sada ovdje.

– Mi nemamo oružja – pobunio se Sowerby i pokazao prazne dlanove.

– Onda ga se prihvatite – odgovorio je Barnhorst i mahnuo puškom.

– Ne, Barney – rekao je Ruylander. – To će morati pričekati. Inače imamo premalo ljudi. A evo i ostalih. Ne možemo sada otpočinjati rat.

Pojavili su se Garry Terrell, Hawk Fallon, Jud Crater, Kid Antrim i ostali.

Barney je odložio pušku, pa zabio šaku u Sowerbyjevo lice, a onda je isto snašlo i Pikea.

– Bilo je dosta – rekao je Dan. – Ostavimo to za kasnije.

– Što je bilo, Dane? – upitao je Garry Terrell.

– Tvoji momci nisu uspjeli spasiti Indijanca – odgovorio je Dan Ruylander. – Ustvari, malo su mu i pomogli da se ne spasi sâm.

– Reci to jasno i glasno, Dane – prohroptao je Barnhorst. – Oni su ga ubili!

Terrell je bio vidljivo zapanjen.

– Ne mogu u to povjerovati – u nevjerici je zavrtio glavom.

– Bojim se da je to istina – odgovorio je Dan blago.

– Moram najprije porazgovarati s njima.

– Možeš – rekao je Barnhorst ledenim glasom. – Ali će posljednji razgovor ipak biti naš.

Garry i Sue Terrell osjećali su iskrenu sućut, ali nisu mogli povjerovati da su Otis Sowerby i Pike Urbom mogli to učiniti namjerno.

Dan je zatražio od Barnhorsta i ostalih da pričekaju dok ne dođu u Sweetwater, no nitko nije vjerovao da bi zatišje moglo potrajati tako dugo.

XVIII

Putovanje se nastavilo prema jugoistoku, preko travnate pustinje. Odnosi su postali još zategnutiji. Svima je nedostajao krupan Indijanac. Dan je i protiv volje u mislima optuživao oca za njegovu smrt.

Slijedili su rijeka Payette, pa grad Emmett, pa Boise. Tu su se utaborili, pa potom odjahali u grad.

Sue Terrell je otišao do hotela da uživa u raskoši kupaonice i kreveta, dok se Garry nekamo izgubio, što je Dana navelo da se zapita nije li u Boiseu i Sadie.

Na pošti ga je dočekalo očevo pismo koje ga je vrlo obradovalo. Stari je Dirk pisao:

Nešto me brine, sine. Možda u svemu griješim. Owena i Melinde više nema, a možda su im djeca dobri ljudi. Ako su zaista takvi kakvi veliš da jesu, možda bismo im morali platiti stoku.

Potom su Barnhorst i Ruylander otišli do brijača. Dan je bio prvi gotov, pa je sjeo vani – i ugledao Garrya Terrella kako ulazi u uličicu do gradskog hotela.

Njušeći opasnost u zraku, Dan je krenuo preko ceste i ugledao još nekoga kako prati Garrya. Izgledao je kao Silk Coniff. Teško mu je mogao oprostiti onaj metak. Dan je olabavio kolt i produžio korak.

Kad je Dan stigao na kraj, uličica je bila prazna. Garrya nije bilo, no onaj koji je išao za njim upravo je otvarao stražnja vrata iza kojih su se čuli smijeh i glazba. Sumnje više nije moglo biti: bio je to Silk Coniff.

– Nekoga tražiš, Silke? – doviknuo je Dan Ruylander i postavio se da može potegnuti oružje.

Coniff se okrenuo i povukao brzo poput munje. Bljesnulo je, prasnulo, a Dan je osjetio kako mu je tane otkinulo komad rukava. Istovremeno mu je dlan dotakao dršku vlastitog revolvera. Šaka iverja, istrgnuta metkom što je udario o drveni zid, poletjela je Coniffu u lice. Ovaj se, međutim, bacio kroz otvorena vrata prije nego što je Dan stigao još jednom zapucati. Vrata su se zalupila. Dan je skočio prema njima, ali kvaka nije popustila. Odmaknuo se i pričekao u sjeni s revolverom u ruci.

Vrata su se odškrinula i na njima se pokazao Garry Terrell. Dan ga je pogledao preko mušice, a onda spustio oružje.

– Što se, dovraga, dogodilo. Dane?

– Stiv Coniff te slijedio sve dovede.

Terrell je bacio pogled iza leđa.

– Sigurno je izašao na prednja vrata.

– Sadie je tu?

Terrell je kimnuo, najednom vrlo hladno.

– Jest. Ali tko da joj zamjeri?

– Možda i ne bi trebalo – odgovorio je Dan. – Ali ovdje baš nisi veoma siguran.

– Hvala ti, ali s Coniffom mogu i sam izaći nakraj.

– Dobro, Garry, ali ga ne potcjenjuj. Možda je bolji nego što misliš.

– Možda sam i ja bolji nego što ti misliš. Vidimo se u logoru.

XIX

Rijeku Boise prešli su na pješčanim sprudovima gdje su pustolovi pliticama ispirali zlato, pa kroz žegu kolovoza krenuli na jugoistok, kroz prašinu i ispod nemilosrdnog modrog neba.

Garry Terrell se nakon onog događaja u Boiseu držao odvojeno i družio se gotovo isključivo sa svojim ljudima. Ponovno se Dan upitao je li mu Terrell prijatelj ili dušmanin. Vrijeme će pokazati. I konačni obračun.

Zatim je došla prerija Camas, u kojoj su Indijanci iz plemena Lemhi čuvali stoku. Bio je to prekrasan kraj, ali Otis Sowerby nije volio Indijance, pa su ga Terrell i Fallon jedva uspijevali spriječiti da ne zapuca na njih.

Jud Crater je predložio da tu malo uspore kako bi stoka vratila izgubljenu težinu. Ali od toga nije bilo ništa, jer su se podivljali bikovi Indijanaca, omamljeni od divljeg opojnog kaktusa meskala, zaletjeli u krdo i rastjerali ga.

Idući su dan proveli u skupljanju odbjegle stoke, oznojeni, prašnjavi i kunući Indijance.

Usred tog posla Otis je opazio dva Indijanca kako se smiju njihovim mukama. Potegao je revolver i potjerao konja prema njima.

– Pokazat ću je vama, crvene guzice!

Kid Antrim, koji se našao u blizini, shvatio je što se događa, pa poletio za njim.

– Ne, Otise! Ne, prokleta budalo, ne!

Bilo mu je jasno što bi se dogodilo da ubije kojeg od njih. To bi značilo rat s Indijancima. To bi značilo gubitak stada, a lako moguće i života.

Sowerby je potegao uzde i naglo se okrenuo. Iz cijevi mu je bljesnulo i Kid je osjetio kako mu je s glave sletio šešir.

U punom galopu Kid je potegao revolver. Pred očima mu je bilo Kempterovo lice. Pri punom je suncu bljesak njegovog oružja bio bljed, a pucanj se oglasio kao odjek Sowerbyevog.

Metak je digao Otisa iz stremena i svalio ga u prašinu. Unatoč tome što je bio pogoden, Otis se zakotrljao i zapucao na Kida. Nije prestao sve dok Kid u njega nije utjerao još četiri metka.

Kad su se svi skupili, Kid Antrim je ponovo punio bubanj. Dan se uplašio da bi se mogao zametnuti opći pokolj, ali je Garry Terrell prvi stigao na poprište i stao do Kida.

– Bilo je to u samoobrani, momci – rekao je svojim ljudima. – Sowerby je ispalio prvi hitac. Ja sam to vidio, a vidio je i pokoji od vas. Spremite revolvere.

– A što je, dovraga, Antrim htio od Otisa? – upitao je Hawk Fallon dok mu se iz žutih očiju cijedila mrznja.

Garry Terrell je pokazao prema grmu iz kojeg su upravo istrčala dva mlada Indijanca, izbezumljena od straha.

– Vidite ovu dvojicu? Otis je htio pucati u njih, a Kid ga je pokušao spriječiti. Da ih je ubio, nastao bi pravi pokolj. I tebi je to jasno baš koliko i meni.

– Dobro, Garry – odgovorio je Hawk Fallon. – Kid je nevin... još ovaj put.

Iza rijeke Big Wood našli su se na terenu pokrivenom lavom. Tu su bi-

li mnogi ugasli vulkani poznati i kao Mjesečevi krateri. Fantastični predjel u kojem nisu mogle živjeti ni životinje ni biljke. Stoka se gubila, a kauboiji se znojili i kleli.

XX

— Ovo je kraj koji je Bog zaboravio, a vrag ga neće — prokomentirao je Jud Crater.

Dan je pomislio na Indijanca. Ovakva krajina bila bi baš po njegovoj mjeri.

Svima je on nedostajao, a najviše Barneyu Barnhorstu koji je bez nje ga bio neutješan i izgubljen. Kid Antrim je, doduše, sredio Sowerbya, ali se Pike Urbom i dalje šetao naduto poput pijetla.

A onda je Barneya Barnhorsta, na jednome mjestu, trag odlutale stoke odveo pod zemlju, ravno u goleme špilje pune stalaktita i stalagmita, vlažne i mračne. Posvuda su se otvarali ponori, a odozgo je kapalo.

Barney Barnhorst je bio na konju koji se neprestano nećkao obuzet strahom od tame. Najednom se iz dubine začuo zvuk. Kao nekakvo ključanje. Barney je osjetio kako mu se ledi kičma. Prišao je rubu — i u tom se trenutku iza stalaktitskog stupa ukazao Pike Urbom. Bio je u sedlu, a u šaci mu je bio revolver.

Barney je osjetio kako mu se na šiji ježuri koža. Gadno mjesto za umiranje!

— Dakle je upalilo — rekao je Pike Urbom i opako se nacerio. — Ja sam ih ovamo dovabio, sve u nadi da će koji od vas klipana zagristi. I vrlo me raduje što si to baš ti.

— A što bi rekao na poštenu igru, Pike? — upitao je Barney. — Vele da si brz na revolveru.

— Jesam, ali nisam spor u glavi.

Zašto da riskiram kad trebam samo povući otklonac? Smatraj da si mrtav. Nikad te neće naći.

Pokazao je revolverom prena provaliji, isuviše obuzet željom da ga ubije, da bi opazio kako se Barneyev konj primiće njegovu vrancu.

— Nemaš petlje, ha, Pike?

— Već ti se steže oko vrata — odgovorio je Pike i polako podigao oružje.

Barney je nemilosrdno podbo konja i ovaj se bacio na Pikeova vranca. Istovremeno je povukao kolt. Sudar je odbacio Pikea i podigao mu ruke, tako da je metak odletio u svod.

Kad su konji poslije sudara ustuknuli, Barney je udario koltom Urboma po glavi. Ovaj se povio pod udarcem i revolver mu je izletio iz šake. Prostro se po kamenitom tlu i u nj zabio nos.

Barney je skočio sa sedla, pa pljesnuo svog konja, tako da je za Pikeovim vrancem izletio iz špilje.

— Odvratna vucibatino — rekao je kad se okrenuo prema protivniku.

Ovaj se polako uspravljao, dok mu je ruka tražila lijevi revolver. Barney se ponovo poslužio revolverom kao batom i vratio Pikea u četveronožni položaj. Glava mu je zacijelo bila od željeza, jer je još bio pri svijesti i još se pokušavao uspraviti.

Barney je spremio oružje jer je Pikea želio smlaviti golim šakama. Udario ga je lijevom i desnom, a ovaj je zastenjao i svalio se, dok mu je krv potekla iz rasječenog tjemena i razbijenog lica.

— Ovo ti je za Indijanca — prodrhtao je Barney. — Kako ti se dopada, Pike?

— Bilo je dosta — prostenjao je ovaj. — Nemoj me više tući.

Urbom se još jednom uspravio na koljena, samo što je ovaj put cvilio

i preklinjao za milost. Ali kad se Barney povukao za korak, Pike je posegnuo za lijevim revolverom.

U trenutku se u Barneya vratio sav gnjev. Svom bijesnom silinom udario ga je u grimizno lice, osjećajući kako mu je zdrobio zube. Onda mu je počeo glavu nemilosrdno mlatiti i slijeva i zdesna.

Dok mu je glava odskakivala i rumenilo se razlijevalo preko lica, Pike se sve više povlačio, sve dok se nije trgnuo na rubu dubokog tamnog procijepa. Shvativši najednom opasnost, užasnuto je kriknuo i pokušao se uspraviti – i u tom trenutku dočekao je Barnhorstov udarac koji ga je poslao u utrobu zemlje.

Začuo se užasnuti krik i potom je zavladała tišina. Barney Barnhorst je osluhnuo, ali nije začuo udarac tijela. Dno je ponora zacijelo bilo beskrajno duboko. Indijanca više ne može vratiti u život, ali je napravio za njega najviše što je mogao.

Uzjahao je svog konja, a vranca uhvatio za uzde, pa još skupio tri odlutala goveda. Nikad nebo nije bilo modrije, niti je zrak ikad bolje krijeplio pluća.

Kad se vratio do glavnog krda i javio kako je Urbanovog konja našao kraj ponora u lavi, Hawk Fallon i ostali s »Trokuta T«¹ nedvosmisleno su izrazili svoju nevjericu i želju za osvetom.

– Naravno, upao je u rupu u koju ga je gurnuo tvoj metak! – iskesio se Hawk Fallon. – Ne prodavaj nam muda pod bubrege!

– Ako ne vjeruješ meni, možda povjeruješ mojim revolverima – mirno mu je odvratio Barney. – Na Otisa nisam ispalio ni metka.

– Ne znam kako si ga ubio, ali znam da jesi. Baš kao što je i Antrim upucaao Sowerbya.

– Nazivaš me lašcem, Hawk?

Hawk Fallon se glasno nasmijao.

– Ako ti se ne dopada, prihvati se revolvera!

Potjerao je svog konja prema Barneyevom, a ruka mu je poletjela prema dršci. U tom je trenutku, međutim, među njih uletio Garry s uzdignutom rukom.

– Stoj, Hawk! Natrag! – zapovijedio je. – Vjerovat ćemo Barneyu na riječ baš onako kao što smo povjerovali Pikeu i Otisu. Prekinite, momci! I natrag na posao!

– Pa što, dodavola, da radimo? – upitao je Fallon i ljutito se odmaknuo sa svojim konjem. – Da mirujemo sve dok nas ne potamane sve jednog po jednog?

– U ovakvom poslu uvijek ima nesreća, Hawk.

– Naravno – odgovorio je Fallon. – No možda se iduća dogodi kojemu s »Raftera«². Možda sada za promjenu te propalice počnu nestajati s vidika.

Put se nastavio kroz sve divljiju pustoš, između razvaljenih vulkanskih vrhunaca i preko poljana razlivene lave. Teškoće puta otežavala je i stalna prijetnja koja je visila u zraku. Ako i ne pokušavaju ništa protiv Dana, Kid Antrim i Barnhorst sigurno će se naći na nišanu. Dan je izgubio svaku predodžbu o vremenu. Samo je predosjećao da se kolovoz bliži kraju, a s njime i prva polovica puta preko Idahoa.

Garry je još od Boisea bio hladan i dalek. Dan se pitao nije li Sadie nekako uspjela da ga pokrene protiv njega. Nije vidao ni Sue – kao da su mu se Garry i Hawk Fallon uvijek našli na putu, ispunjavajući sve njeno slobodno vrijeme.

XXI

Drugi prijelaz preko Zmijske rijeke, unatoč tome što je bio gadan, kroz pjenu i između stiješnjjenih padina kanjona, prošao je bez nezgo-

da, nakon čega su se utaborili pred Blackfootom. Potom su otišli u grad da popune i poprave opremu, srede se i proveše.

Garry Terrell se na neko vrijeme izgubio. Dan Ruylander je pretpostavio da je otišao nekamo da se nade sa Sadie McLain. Povjerovao je da bi ovdje mogao naići i na Silka Coniffa, ali od ovoga nije bilo ni traga ni glasa.

Stoku su čuvali na smjene, tako da su slobodni ljudi mogli u grad. Jednu je takvu zgodu Dan iskoristio, te sa Sue, Judom Craterom i Kidom Antrimom odjahao do starog, povijesnog Fort Halla, izgrađenog u blizini grada.

Jud im je, kao uvijek i o svemu, i o toj tvrđavici znao po nešto ispričati.

– Izgradio ju je 1834. neki čovjek iz Bostona, po imenu Nat Wyeth, za potrebe trgovine krznom. Iste je godine na drugoj strani Idahoa izgrađena tvrđavica Boise. Obadvije su tvrđavice poslije postale postaje Oregonskog puta. Sue, tvoji su se roditelji, kad su putovali na Zapad, zacijelo bili ovdje utaborili.

– Hoću li ja ikada biti tako pametan, Jude? – upitao je Antrim, nestašno ga bockajući.

– Čisto sumnjam. Ukoliko ne poživiš dvije stotke.

Kid Antrim se veselo nasmijao.

– Bila bi velika nesreća da ikad postanem takva stara podrtina kao ti.

– Moje godine možda i dostigneš, ali pamet nikada.

Dan i Sue odvojili su se od ostalih, pa pojahali oko izbijedjele ograde. Djevojka je bila šutljiva i zamišljena.

– Misliš li o svojim? – upitao ju je Dan blago, a kad je kimnula, Dan je nastavio: – Pričaj mi o njima. Kakvi su to bili ljudi?

– Bili su veoma dobri... prema

Garryu i meni... Ali mislim... mislim da nikad nisu bili sasvim sretni.

– Otac ti je umro ubrzo nakon majke?

Kimnula je glavom.

Nije više želio živjeti... nakon što je majka otišla.

Djevojka očito nije željela razgovarati o tome, pa je Dan promijenio predmet razgovora.

– Kad smo se upoznali, rekla si mi da te izbjegavam. Sad mi se čini da ti bježiš od mene. Zašto, Sue?

– Nema razloga. Naprosto nema ni prilike ni vremena.

– Možda si čula nešto o meni... u Boiseu?

Sumorno se osmjehnula.

– Dobro, Dane, znam da si u Baker Cityu bio sa Sadie McLain, ako si na to mislio.

– To je bilo prije nego što smo se sreli.

– Nisi mi morao lagati.

– Oprosti, Sue.

Ona je ravnodušno odmahнула rukom.

– To ionako nije važno.

U Danu se uskomešao bijes.

– Tvoj je brat u ovom trenutku vjerojatno s njom.

– U to ne sumnjam – odgovorila je ona hladno. – Ali ja tu ne mogu ništa. Možda sve završi dobro. Ako to Garrya usrećuje...

– Sue... – rekao je on i ispružio ruke, no ona se odmaknula i ruke su mu klonule. – Dobro, Sue. Neka bude kako god ti želiš. Potražimo Juda i Kida.

XXII

Noću, prije no što su ponovo trebali da krenu, na straži između deset i ponoći našli su se Dan Ruylander i Kid Antrim.

– Sprema se oluja – rekao je Dan kad su zaustavili konje.

Oko njih je mrmljala grmljavina, a bljeskovi su osvjetljavali daleki nebeski svod.

— I to gadna, rekao bih — suglasio se Antrim. — A taj je prokleti kanjon i predubok i preblizu.

Dan je kimnuo, pa su se razdvajili. I konj pod njim i stoka oko njega bili su se uznemirili. Ako bi porurili na zapad, lako bi na liticama kanjona mogli izgubiti cijelo krdo. U zraku se osjećao sumporasti miris. Kad su se ponovo sreli, Dan je rekao:

— Bilo bi dobro da probudiš i ostale. Ovo bi moglo biti gadno... i samo što nije počelo.

— Odmah. Ionako su se već ucrvili od ležanja — nasmijao se Kid i odjahao.

Pojačanje je tek izlazilo iz logora kad se oluja iznenada i s takvim gnjevom prolomila da se zatreslo tlo pod nogama. Nebo se rascijepilo žutim jezicima munja, a grmljavina se sručila na njih poput lavine. Na rogovima goveda pojavile su se svjetlucave kuglice od elektriciteta, a onda se spustio pljusak poput željezne zavjese, izmiješan sa zrnima grada, tako krupnim da je bolno bičevao čak i debelu kožu stoke.

— Ako nagrnu, neka nagrnu na istok — mrmljao je Dan kroz stisnute zube. — Ako već moraju, neka to bude na istok... — ponavljao je.

Sve ih je u galopu poveo na zapad, da bi krdu prepriječio put i potjerao ga u suprotnom smjeru, na istok, ali je stampedo otpočeo prije nego što su uspjeli zauzeti položaj. Dan je znao: ako ne uspiju stoku skrenuti, sve je zauvijek izgubljeno.

— Udri po njima! — zaurlao je bez ikakve potrebe. — Udri bez milosti i skreni ih!

Izmlaćen grumenjem leda i napola zaslijepljen, Dan je podvio šiju

pred nemilosrdnom tučom, pa se u punom galopu primakao bikovima predvodnicima i počeo ih, opasno preblizu, nemilice mlatiti lasom po glavi. Ostali su kauboји slijedili njegov primjer, podjednako očajni i podjednako nemilosrdni, da bi na koncu zapucali u zrak, pokušavajući da stoku skrenu od ponora.

Napokon im je to uspjelo. Bikovi predvodnici skrenuli su na sjever, no ipak pogibeljno preblizu provalije kanjona Zmijske rijeke i uporedno s njom. Sada već sigurniji u uspjeh, momci su uprli novom snagom, sve dok stampedo nije skrenuo na istok gdje je napokon istutnjao bijes i smirio se pod pljuskom koji je također počeo gubiti snagu.

Pritegnuvši uzde, Dan je počeo tražiti poznata lica, osjećajući olakšanje sa svakim koje bi prepoznao. A onda se sledio. Jednoga nije bilo, a neki glas je rekao:

— Tamo je pao Kid. Otišao pod papke.

Dan je naglo osjetio provalu studeni i mučnine.

— Ti si to vidio?

— Da, vidio sam — odgovorio je Vern Winslett sasvim hladno. — Njegov se poni pokliznuo ili nagačio u rupu. Nije imao nikakvih izgleda.

— Dovraga! — planuo je Rusty Fergus. — Da mu netko nije ustrijelio konja! Možda ti, a možda i Fallon.

Obojica su se bacila s konja, a to je učinio i Rusty Fergus, pa im stao sučelice.

— Lažeš, momče! — rekao je Fallon, a Winslett dodao: — Prepusti ga meni.

— Neka presude revolveri — rekao je Fergus. — No, potegnite!

Uto su se, međutim, među njih ubacili Dan Ruylander i Garry Ter-

rell i s revolverima prisilili ih na povlačenje.

— Čemu tolika galama? — zapitao je Hawk Fallon. — Mi smo izgubili dvojicu i vi ste izgubili dvojicu. Mi se s time moramo pomiriti, pa se pomirite i vi.

Potražili su Kida, od koga je ostalo jedva toliko da su ga mogli prepoznati. Pa ipak, njegov konj nije bio izgažen da u njemu nisu mogli otkriti rupu od metka.

XXIII

Sutradan poslije oluje otišli su u grad i ondje našli zamjenu poginulima: otpuštenog vojnika Rouscha i Meksikanca Vacu. Uz kuhara Smit-tya, te Halleya, kojega su unajmili još prije, nakon Indijančeve pogibije, to su bila još dva neutralca u razmiricama.

Uz Garrya Terrella, dakako, no u vezi s njim Dan nikako nije mogao odagnati sumnje. Ako je njegov otac bio spreman prevariti starog prijatelja, zašto sin ne bi to isto učinio s nekim koga poznaje tako kratko?

U svakom slučaju, rezultat je putovanja bio porazan. Dvojica s »Trokuta T« ubijena u poštenoj borbi, a dvojica s »Raftera« mučki. Ako se ovako nastavi, nitko neće stići živ do Wyominga.

Ipak, ubrzo su ih zatekle nedaće tako velike da su silom prilike bili prisiljeni zaboraviti na razmirice.

Najprije su morali promijeniti smjer kretanja jer su onim kojim su bili namjeravali udariti prošle ovce i sve obrstile do korijena.

— Smrdljive ovce! — popratio je stari Jud prezrivim riječima i s gađenjem pljunuo. — Jedan čoban i dva psa mogu tjerati tri tisuće ovaca, a za toliko goveda potrebno ti je tucet jahača i stotinu konja.

Ali kad su udarili drugim putem, Landerovom prečicom, sustigla ih

je još gora nevolja: nebo se zamračilo od golemih skakavaca, a potom su prekrili tlo poput debelog saga. Ne samo da su stoku ostavili bez hrane, nego od njih nije bilo moguće ni kuhati ni jesti ni spavati. Od njih ih je oslobodio samo kilometar široki pojas spaljene trave što su je načinili Indijanci.

Potom su uslijedili klanci i provali-je, visoki planinski prijevoji i bistra gorska jezera.

Kolovoz se već bio istrošio kad su stigli do planinskog sedla Targhee, iza kojega je prestajao Idaho i počinjao Wyoming. Tu su se i utaborili.

— Pitam se gdje će nas ovaj put čekati Sadie McLain — rekao je Dan Ruylander pučkajući lulu i pogledavajući na prijevoj. — Možda na vratima »Raftera«?

— Sljedeća nam je postaja Rongis — odgovorio je Jud Crater. — Vjerojatno će biti na dužnosti u slavnom svratištu Johna Signora.

— Dok će u blizini čučati Silk Coniff s puškom — dodao je Barnhorst.

Sada se grupe s »Trokuta T« i »Raftera« više nisu ni miješale: sjedile bi odvojeno i gledale se otrovnim pogledima. Što je Wyoming bio bliži, momci iz Oregona bivali su sve nesigurniji. Terrell se pak držao kao da je svjestan bezvrijednosti čeka što ga je dobio. No bez obzira na to kakva bila njegova igra, uskoro će biti prisiljen razotkriti karte.

Terrell nije mogao imati nikakve planove sa stokom jer inače ne bi čekao da je dotjeraju tako daleko na Istok. Ali se možda bavio mišlju da zbriše Dana i negove. Dan je sve više vjerovao da Garry zna što se odigralo među njihovim očevima. Bila je to samo slutnja, ali vrlo snažna.

– Ako dode do obračuna – upitao je Barnhorst Juda – kako misliš da stojimo nas četvorica protiv njih četvero?

– Prokleta smo izjednačeni – odgovorio je Crater nakon što je dobro razmislio. – Izgubili su dvije junačine, ali su im ostali najbolji revolveraši. Terrell i Fallon su izvrsni, a Cahoon i Winslett sasvim zadovoljavaju.

– Indijanac nije bio baš najbolji s revolverom, ali je golim rukama znao stvarati čuda – rekao je Barnhorst zamišljeno. – Kid je, naravno, znao pogoditi iz kolta. Ja baš nisam podmazana munja, ali mislim da se mogu mjeriti s Cahoonom i Windslettom. A vi ostali bolji ste od mene.

– Sumnjam da je itko brži od Fallona – odgovorio je Crater. – Jedino nam preostaje da gađamo bolje od njega, samo ako uspijemo održati dovoljnu udaljenost. Jednom davno ja bih u tome vjerojatno uspio, a možda i Danu i Rustyu uspije to sada. No rekao bih i to da Terrell nije brz kao Fallon.

– Dodavola s takvim razgovorima – rekao je Dan Ruylander, pa se nasmiješio da bi ublažio oštrinu svojih riječi. – Obavit ćemo to kako treba... ako do toga dode.

– Uvijek jesmo – suglasio se Jud Crater – pa mislim da uvijek i hoćemo.

XXIV

U sivoj jutarnjoj magli poslije doručka ljudi su počeli lasima hvatati konje koje će uzjahati i u tom su se poslu Rustyu i Chillu Cahoonu spleli konopci. Opsovali su i ispustili lasa, pa se poput divljih mački uhvatili za guše. Trenutak potom već su se valjali u prašini, nemilice mlateći jedan po drugome.

Hawk Fallon se ubacio u gužvu

da bi dohvatio Fergusa, ali je Barnhorst poletio naprijed i odbacio ga ramenom. Hawk je zateturio prema natrag, spotakao se o Barnhorstove mamuze i teško ljosnuo u prašinu. Ruka mu je poletjela prema revolveru. Učinilo se kao da će se sada neizbježno dogoditi zlo, ali se Garry Terrell zaletio u Fallona i oborio ga na tlu dok se Dan Ruylander potrudio razdvojiti isprepletenog Fergusa i Cahoona.

Ovo su prekinuli skoro prije nego što je i otpočelo, no svi su osjećali da je riječ samo o još jednoj odgodi. Obadvije su strane imale po dva ubijena koje je trebalo osvetiti, pa nitko neće imati mira dok se to ne završi. Ili dok ga metak u tome ne spriječi.

Pun napetosti, put se nastavio preko prijevoja Targhee da bi potom kraj Slane rijeke postavili prvi tabor u Wyomingu. Nakon toga se, sa svakim novim noćištem, sa svakim prijeđenim kilometrom, blizina doma sve više osjećala, dok je rujan polako odmicao. Kad su prelazili preko znamenitog Južnog prijevoja, planinska vrata kroz koja su bezbrojni doseljenici prošli u novi život, Jud je rekao:

– Danny, ja mislim da se obračun sprema u Rongisu. Oni zacijelo znaju kakvo je to mjesto. Mjesto u kojemu od zakona nema ni spomena, a predaleko je od »Raftera« da bismo bili sigurni.

– Muči me isti osjećaj – odgovorio je Dan Ruylander i promeškao se u vrućem, vlažnom sedlu. – Računaju da ćemo se malo opustiti, sad kad smo pri kraju. Mislim da im Rongis posve odgovara.

– Ako dode do pucnjave, sinko – promrmeljao je Jud – hoćeš li da se pobrinem za Terrella?

Dan je odmahnuo kuštravom glavom.

– Nije rečeno, Jude. Rekao bih da ćemo se morati ravnati po događajima: kad dođe, dođe. Ja bih na sebe preuzeo Fallona, ali tko zna kako će biti.

– Momče, obavio si sjajan posao. Htio sam ti to kazati, da znaš ako se što dogodi... mislim, prije nego što stignemo kući.

– Kakvi su to razgovori? – upitao je Dan šaljivo prijekorno.

– Ne spremam se umrijeti, ako si na to mislio. Ali me nešto muči. Nije red da ti klinci odu pod zemlju, a ovakva stara podrtina šeta površinom.

– Dakle, i stari Jud se može omekšati i slomiti.

– Tko, ja? Nadživjet ću ja cijelo krdo ovakvih mladih mekušaca! Drukčijeg smo mi bili kova, da!

Utaborili su se dan puta od potoka Lander i četiri od »Raftera«. Ostalo je još tako malo do kuće.

Te su se večeri Danu po glavi ponovno počele plesti stare misli. Što ako momci s »Trokuta T« ništa ne otpočnu u Rongisu? Isplatit će ih i nikad više u životu neće vidjeti Sue Terrell. Pa ipak je znao da će Hawk Fallon nešto otpočeti, čak ako Garry Terrell ništa ne poduzme. Morat će se s njim ogledati revolverima, bez obzira na to što se drugo dogodilo. I to će biti konac puta za jednoga od njih – ili za obojicu. Zapad je za obojicu postao pretijesan. A kad njih dvojica otpočnu, ostali će se uključiti – to je neizbježno.

Najljepše bi bilo kad bi se mogao oženiti sa Sue, ali je isuviše toga između njih. Trideset godina stara zavada i njihov novac koji je još u njegovom pojasu. Pa sve kad bi i uspio nagovoriti starog Dirka da im plati – do toga vjerojatno nikad neće ni doći jer će se konačni obračun odigrati u Rongisu.

Dok je tako, zamišljen, šetao po

mjesečini, najednom je osjetio kako mu se srce popelo u grlo. Prema njemu je išla vitka prilika. Bila je to Sue Terrell.

Nikad mu nije izgledala tako lijepa.

– Sutra uvečer stižemo u Rongis? – upitala je, a on je potvrdno kimnuo glavom. – Dane, ja se bojim – nastavila je. – Nešto će se dogoditi ondje. Nešto loše.

– Što, Sue? Misliš li na Hawka Fallona?

Crnokosa joj je glava klonula na prsa.

– On te namjerava ubiti.

Ruylander se letimice nasmijesio.

– Mislim, može pokušati. Hoće li Garry stati na njegovu stranu?

– Ne znam – odgovorila je ona slomljeno. – Ja više ne znam što Garry namjerava. Ta je žena, McLainova, nešto s njim učinila. On više nije onaj isti.

– I to je ono što sada stoji između nas?

Duboko je uzdahnula.

– Oh, Dane, između nas stoji i mnogo više od toga.

Dan je najednom poželio da joj ispriča cijelu priču, ne bi li otkrio što ona i Garry znaju, ali to ipak nije mogao učiniti. Ni u koga tko je nosio ime Terrell nije mogao imati toliko povjerenja. Zato je samo rekao:

– Kako to misliš, Sue?

– Ne znam. I mislim da to ništa ne mijenja na stvari – rekla je i potom podigla pogled. – Neću dopustiti Garryu da te ustrijeli. Ali Fallona ne mogu spriječiti.

– Njega ću spriječiti ja – odgovorio je Ruylander neobično mirno. – Ali bi mi bilo mrsko da moram potegnuti revolver na tvog brata.

Noć je bila zvjezdana i on ju je najednom poželio zagrliti. Ipak, po-

nos ga je spriječio. Nakon onog odbijanja u starom Fort Hallu nije to više nijednom pokušao.

– Hladno mi je, Dane – rekla je ona najednom i stresla se. – Hladno iznutra. Ali sad moram ići, Danny.

Njegov je smiješak bio tužan.

– Drago mi je što sam te vidio, Sue, makar i na tako kratko. Ali možda, kad stignemo u »Rafter«...

– Možda – odgovorila je ona šaptom – ako ikad stignemo onamo...

Ostavši sam, Dan se upitao je li mu to posljednja noć.

Ne, nije se bojao smrti, ne previše, samo pomalo, koliko je prirodno, jer jača od straha bila je želja da se sve to svrši. Sutradan u ovo doba sve će biti gotovo, ovako ili onako. Ili će otići Indijancu i Kidu ili ostati sa živima.

Poželio je pogledati Hawka Fallona preko revolverске cijevi, ali mu se nije dopadala misao da bi morao oružje podići na Garrya Terrella.

XXV

Rongis se ukazao idućeg popodneva. Rongis, grad Johna Signora, čije je ime i dobio – čitano otraga. U Rongisu je postojao samo jedan zakon: volja Johna Signora. Ipak, koliko god grad bio leglo kojekakve klateži, Johna Signora smatrali su čestitim čovjekom. Pomogao je mnogome u nevolji, izvršio pravdu nad mnogim zlikovcem, a nikoga žednog ili gladnog nije otjerao od svog praga.

– Izgradio je ovdje svoj privatni mali pakao – protumačio je to Jud Crater – i sad njime kraljuje poput kakvog sveca.

Danu nije trebalo mnogo pričati o Rongisu: za njega je to bio grad mnogih uspomena. Tu se prvi put opio, prvi put potukao, prvi put po-

tegnuo revolver i prvi put spavao sa ženom. Možda u tom gradu, gdje je toliko toga počelo, na koncu sve i svrši. Ali o tome nije želio misliti.

Kad su se smjestili u hotelu, jednoj od svega nekoliko katnica u gradu, Dan je rekao Halleyu i Rouschu:

– Ako dođe do gužve, vas se dvojica držite podalje. To se vas ne tiče. To je između nas i one četvorice iz Oregona.

– A što je to zapravo među vama? – upitao je Rousch.

– Naprosto smo išli jedni drugima uz dlaku. Skuplja se to već cijelo lieto.

– Ako srede Rustya, ja upadam – rekao je Halley.

– Ne, dokle god je poštena borba – zavrteo je Rousch glavom. Tim momcima iz Wyominga neće biti potrebno naša pomoć.

U salonu im je pošao ususret sam John Signor, da ih pozdravi i s njima se rukuje. Kad je doznao što je bilo s Kidom, bilo mu je vidljivo žao.

– Bila su mi draga ta dva momka. I bojim se da će to slomiti pokušaju od mojih cura.

Potom su stali uz šank i uz piće otpočeli dugi razgovor. Signor ih je upoznao s mnogim novostima. Oni su mu zauzvrat ispričali što se sve dogodilo na putu od Oregona. On ih je slušao sa zanimanjem. Bio je to čovjek već u godinama i sijed, ali su mu oči bile čudesno živahne i mlade.

Kad su ga upitali za Silka Coniffa, izjavio je da nije imao čast da ga vidi sve od zime, pa je izrazio žaljenje što nije pokopan zajedno s Haydockom i Klugstadom.

– Noćas bi ovdje moglo biti gužve – rekao je Dan Ruylander.

– Znaš da to ne volim, ali mi svejedno reci što znaš.

Dan mu je ukratko opisao situaciju.

– Zar ne bi moglo negdje drugdje? – upitao je. – Ovo je mjesto za uživanje i zaista mu nisu potrebne nikakve krvave kupke.

– Pokušat ćemo to obaviti negdje drugdje – odgovorio je Dan – ali sam mislio da će biti bolje ako ti kažem unaprijed.

– Daj mi sačmaricu s odrezanom cijevi – zatražio je Barnhorst.

– Možda uspijem njome napraviti malo reda... i preseliti tučnjavu izvan grada. Ako do nje dođe.

– Ideja nije loša – odgovorio je John Signor i posegnuo ispod šanka. – Sjedni tamo uza zid i drži to ispod stola. Možda njome stekneš veliku sposobnost uvjeravanja.

Potom su svi zajedno sjeli za večeru. Već su bili srkali kavu kad se u salonu pojavila Sue Terrell oslo-njena na bratovu ruku. Sjeli su za susjedni stol i Garry je momcima s »Raftera« poslao rundu pića.

Nije proteklo ni nekoliko minuta, a u salun se ugegao Hawk Fallon u pratnji Verna Winsletta i Chilla Cahoon. Sva su trojica bila svjež obrijana i uređena i svi su imali po dva revolvera. Dan je znao da se čas približava. Sjeli su za susjedni stol, samo ih letimice prezivo pogledavši.

Dva sata poslije toga zabava je bila u punom jeku. Dan je prihvatio Garryev poziv, pa se pridružio njemu i sestri, dok su se Rusty i Halley zabavljali s djevojkama.

Stari Jud Crater i Hawk Fallon stajali su za šankom, dobrano odmaknuti jedan od drugoga. Ostali su se bili razmiljeli po prostoriji.

Garry Terrell je bio ljubazan, prijateljski raspoložen i neodoljiv, ali Dan nije znao koliko je u tome iskrenosti. Sue je bila povučena i tiha. Dan je nije mogao ni pogledati, a da je ne poželi, zato je stalno skretao pogled. Znao je da sada nije vrijeme za takve stvari.

– Dane – rekao je Garry naposljetku – oprosti zbog mog držanja cijelim putem. – Povjerovao sam ženi za koju sam prokleta dobro znao da laže. Ali sad je sve gotovo. Čini se da se odlučila. Ovdje je nema. Ostala je u Blackfootu... očito sa Silkom Coniffom.

– Dakle, imaš sreću. Jesmo li ponovo prijatelji?

– Nadam se. Ako mi možeš oprostiti.

– Što ako Fallon... počne večeras?

– Pokušat ću ga spriječiti, ali ne mogu ništa obećati. Isuviše je dugo na ovo čekao.

– Onda neka bude – promrm-ljao je Dan. – I ja bih to želio napokon srediti.

Rusty Fergus je upravo plesao s nekom bujnom krasoticom kad je osjetio kako ga netko tapše po ramenu. Misleći da je to Halley, okrenuo se sa smješkom – i dočekao ga je snažan udarac u bradu od kojeg se odvaljao da prozora, pa izletio kroz nj.

Chill Cahoon, čije je to djelo bilo, poletio je za njim i zapucao kroz prozor – ali je metak udario u mjesto na kojem se Rusty nalazio samo trenutak prije. Trenutak kasnije opalio je i Rusyev revolver i Cahoon se prevadio preko prozora na polje.

Rusty je poskočio i stvorio se u okviru prozora, no prije nego što je mogao ispaliti drugi hitac u Cahoonu koji se držao za krvavo desno rame, iz šake Verna Winsletta prema njegovu je licu sunuo plamen i Rusty se još jednom svalio kroz prozor.

Žene su zavrištale i muškarci opsovali, pa se prostorija začas raščistila. Na praznom podu ostalo je još samo tijelo Chilla Cahoonu, što se previjalo, te vitka pojava Verna Winsletta.

Mladi je Halley poletio prema njemu, s rukom na dršci revolvera, no Winslett se samo nasmiješio i u njega uperio cijev. Prije nego što je stigao okinuti, najednom je zagrmio Barnhorstov glas:

— Ovamo, Verne! Baci to dok te nisam raznio!

Vern se gipko okrenuo prema Barneyevu glasu, no ovaj se pognuo, pa ispraznio obadvije cijevi sačmarice. Snažan se prasak prolomio prostorijom i zatresao cijelom zgradom. Pogoden u noge krupnom sačmom, Winslett se srušio kao krpena lutka. Opružio se, ali je Barney znao da mu je raznio samo noge. Cahoon je već bio u nesvijesti od bola i zaprepaštenja. Obojica su bila izbačena iz bitke, no mogli su se oporaviti.

Na razbijenom se prozoru ponovno ukazala kuštrava Rustyeva glava i Barnhorst mu je pomogao da se popne.

— Svaka ti čast — rekao je.

Hawk Fallon se odmaknuo od šanka i pošao prema Terrellovu stolu.

— Dobro, Ruylander — rekao je.

— Na noge! Sada je na nama red.

Dan i Garry polako su ustali, a potonji je rekao:

— Hawk, mislim da je bilo dosta pucnjave.

Fallon je sijevnuo očima.

— Što je s tobom, Garry? Što te ždere? Pustit ćeš da nas zbriše, a da ne mrdneš prstom? Ostao si bez ljudi. Pokupit će ti stado i sestru, a tebe ostaviti preklanog u jarku!

— Ja ne mislim tako — odgovorio je Terrell mirno. — I ne poseži, jer te Jud već drži na nišanu.

Hawk Fallon je slegnuo ramenima zapiljio se u Ruylandera.

— Čekat ću te kod hotela.

— Nećeš me čekati dugo — odgo-

vorio je Dan, gledajući kako Fallon drsko izlazi iz saluna, a zatim se okrenuo k Garryu. — Garry, možda će biti bolje da Sue odvedeš u njenu sobu. Mi ćemo se pobrinuti o ranjenima.

Garry je kimnuo, pa izveo sestru.

— Idem s tobom, Danny — rekao je Rusty Fergus.

— Ne, Rusty, to je između nas dvojice.

— Što ako Terrell stane na njegovu stranu?

— Neće. S njim je sada sve uređeno.

— Nemoj mu preblizu prići, sin-ko. Natjeraj ga da puca izdaleka — posavjetovao ga je stari Jud.

— Dovidjenja, momci — odgovorio je Dan Ruylander. — I sačuvajte mi malo viskija.

XXVI

Dan Ruylander se, međutim, nije osjećao ni tako bezbrižno ni tako prpošno kako je izgledalo dok je koračao prema žmirkavom svjetlu na glavnom trgu Rongisa. Napokon se dogodilo: izbora više nije bilo.

Osjećao je strah, ali je to smatrao normalnim. Nikome se ne umire u dvadeset četvrtoj. Nikome se ne umire ni u kojoj dobi, kad smo već kod toga. Želudac ga je pekao kao da se bio opio, a hrptenjačom mu se uspinjala hladnoća. Pa ipak, u njemu je mržnja gorjela dovoljno žarko da otopi sav taj led. I zbog toga mu nije bilo žao što je do ovoga došlo.

Hawk Fallon je išao s Terrellovima i nešto s njima razgovarao, što je u Danu pobudilo mučne sumnje. A onda, kad se Dan približio na pedesetak metara, odvojio se od njih i gipkim korakom, sredinom ulice krenuo prema protivniku.

Bolje da ga natjera da puca izdaleka. Tako neće biti bitno hoće li potegnuti brže od njega. Prepustiti mu treba prvi hitac, ako već mora. Tako su mu uvijek govorili Jud i Dirk. Ali svoj hitac treba uputiti ravno u sredinu.

Sue se naglo odvojila od brata, pa potrčala uz stepenice hotela i Dan je pomislio da će Garry zacijelo stati na Hawkovu stranu, a ona to ne može gledati. Garry je pak stajao na drvenom pločniku, zabačenog kaputića da bi lakše potegao revolver. Da je htio, mogao je i sada spriječiti Hawka. Umjesto toga, kako se čini, čekao je da Dana sam dotuče, ako Fallonu to ne pođe za rukom.

Dan je osjetio kako se oko njega steže zamka.

Na tridesetak metara Dan je zastao i viknuo:

- Mogli bismo početi, Hawk.
- Bojiš se prići bliže? – posprdno se nacerio Fallon. – Idemo, idemo!
- Je li ti predaleko?
- Meni je svejedno. Koliko sam čekao na ovaj trenutak!

Garry je još bio Danu slijeva i malo iza Fallona, nepomičan poput kipa.

- I koliki si put prevalio da dođeš po smrt – odgovorio je Dan.

Fallonova je ruka sunula. Dan se potrudio dostići njegovu brzinu. Uspio je. Iz Hawkove je cijevi bljesnulo i Dan je osjetio dah olova na lijevom obrazu, ali je u tom trenutku njegov kolt već bio slobodan i podignut. Kažiprst mu je pritisnuo kokot istog časa kad se cijev poravnala s metom. Vidio je kako je njegov hitac odbacio Fallona, ali ga nije oborio. Protivnik je još bio na nogama da bi ponovno opalio i zrnombacio šaku blata po Danovim čizmama.

Ni drugi Danov hitac nije otišao uprazno. Vidio je kako se s Fallonovih prsa digao oblačić prašine. Koljena su mu zaklecala. Boreći se da održi ravnotežu, Hawk se nagnuo natrag i pao na sve četiri. Šešir mu je sletio s glave i čelo mu je klonulo, ali se još trudio da se uspravi i digne ruku s revolverom.

Progundao je nešto i pridigao se, no revolver mu je opalio tako nasumce da Dan nije ni čuo fijuk metka. No zato mu je poslao još jedno zrno i Fallon se srušio nauznak. Udovi su mu zaplesali po prašini, a žute oči suludo žarile na licu izobličenom od bola. Sličio je na planinskog lava što ga je Dan jednom vidio, bezbroj puta prostrijeljenog, no koji je i dalje rezao i opirao se da ne umre.

Kao da ga je podigla kakva nevidljiva sila, Fallon se uspravio na koljena, ali nije više imao snage podići oružje. Metak se zabio negdje na pola puta između njega i protivnika. Dan je ponovno nanišanio, a onda shvatio da neće biti potrebno. Fallon se najednom srušio, prevalio na leđa i ostao tako, beživotan i nepomičan.

Dan mu je prišao i stao pred njim na trenutak, a onda se naglo okrenuo prema Garryu Terrellu.

- Dakle, Garry? Nastavljamo li ili ostaješ postrani?

Terrell je bacio pogled na zadimljeni revolver u Danovoj ruci.

- Je li to izazov?

Ruylander je spremio kolt u korice.

- Idemo. Zašto još čekati?

- Želiš li se boriti sa mnom, Dane?

- Ne! Ali želim znati na čijoj si strani.

- Nisam protiv tebe – rekao je Garry Terrell.

A onda mu je ruka naglo poletjela, dok mu se istovremeno promijenio izraz lica. Dan je shvatio da ga je namagarčio. No Garryeve su se oči zagledale nekamo iza Dana u trenutku kad je kriknuo:

– Pazi leđa!

Istoga je trenutka do njega doletio poznati posprdni glas Silka Coniffa:

– Okreni se, prijane, da ti dam lijek!

Dan je istovremeno potegnuo i okrenuo se i njihovi su se pucnji stopili u jedan. Osjetio je žar zrna koje mu je samo za dlaku promašilo lijevi lakat, a onda je vidio kako je njegov metak odbacio Silka na drvenu ogradu nogostupa.

Naslonjen tako, Silk je nastavio pucati, okružujući Dana dahom smrti. Dan se odbacio u čučanj i počeo sipati metak za metkom, no dok je teško ranjeni Coniff rasipao metke kojekako, Ruylander ih je utjerivao u cilj.

Na koncu su Coniffu popustila koljena. Pokušao je napraviti još jedan korak prema protivniku, ali ga je izdala snaga, pa se svalio nosom u blato.

Na ulici su se počeli skupljati radoznalci. Garry Terrell mu je pošao ususret.

– Je li sve u redu, Dan? – upitao je. – Zaista si majstor u rukovanju revolverom.

Dan je odmahnuo glavom, pa pljunuo iz suhih usta.

Nisu se dali lako. Nijedan od njih.

– Pucao bih na Coniffa, ali si se našao između nas.

– Obojica su pripadala meni – odgovorio je Dan. – No, sada je gotovo.

– Dobro bi ti došlo pice, Dane. A i meni.

Kad su se našli u Danovoj sobi, Carry je napunio čaše, dok je Ruy-

lander vadio prazne i stavljao u bubanj pune čahure.

– Drago mi je što se nisam morao boriti protiv tebe – rekao je Dan.

– Nije ti ni upola toliko drago kao meni!

– Ne znam bi li ti moralo biti – rekao je Dan polako. – Ček koji sam ti dao nema pokriće.

– Sve u redu, Dane – odgovorio je Terrell mirno. – Ionako sam ga mislio poderati.

Dan se zapanjeno zapiljio u Garrya.

– Kako to, dodavola, misliš?

– Nisam ionako želio uzeti ni centa.

– Ne shvaćam – rekao je Dan zaprepašteno.

Terrell je još jednom napunio čaše.

– Dane, moj je otac tu stoku oporučno ostavio »Rafteru«. Na samrti nam je ispričao što je 1851. učinio u Fort Laramieu. To ga je grizlo do smrti. Nikad nije bio sretan, a nije bila sretna ni mati. I obećao sam ocu da ću ili dotjerati stoku ili vas isplatiti u gotovini.

– Ali mi smo mislili ukrasti stoku!

Terrell se nasmiješio.

– Nimalo te ne krivim. Žao mi je jedino zbog ljudi koji su izginuli. Ali oni se nisu tukli za stoku, nego zbog osobnih razmirica. I još nešto: otac se sam ubio... nakon majčine smrti. Pokušao je sve potisnuti, pa ostatak života tako provesti. No, kad je mati umrla, to više nije mogao podnositi.

Netko je pokucao na vrata i Terrell ih je otvorio da bi unutra pustio sestru. Dan je ustao i Sue mu je poletjela u naručje i zagrcala od sreće. Garry je pripalio cigaru i stao ih gledati s odobravanjem i radošću.

Pošto su dugo tako stajali, Sue je podigla vlažne modre oči i zagledala se u Danovo lice.

— Garry ti je sve ispričao? — upitala je, a Dan je potvrdno kimnuo glavom. — Ali što bi bilo sa mnom... da se na kraju nije sve ovako završilo? — upitala je opet.

— Zapravo ne znam, Sue — odgovorio je Ruylander zamišljeno. — Možda bih te ukrao zajedno sa stokom.

— Morali smo ti prije kazati.

— Možda. Ali od malo muke nitko još nije umro. Usput, Sue, bi li voljela živjeti u Wyomingu?

— Bilo gdje, samo da sam s tobom.

— Što mene osuđuje na samoću u Oregonu — rekao je Garry Terrell. — Ali kad se oslobodim sestrice koja bdi je nada mnom kao majka, možda i ja nadem kakvu pravu ženicu. Zapravo sam tvoj dužnik, Dane: spasio si me iz njenih ruku.

— Potpiši mi u to ime ček bez pokrića. Ionako ću ga poderati.

— Kad smo već kod toga — rekao je Garry zamišljeno — bojim se da tvoj otac neće biti sretan što nas vidi.

— Zaboravite na to. Već je počeo žaliti zbog cijele ove zamisli: pogibija Indijanca i Kida teško ga je pogodila. Mislim da će vam sada platiti stado.

— Bit će to zanimljivo natjecanje — odgovorio je Garry sa smiješkom. — Baš me zanima hoće li on brže ispisivati čekove ili ću ja njih brže derati.

XXVII

Treći dan poslije boravka u Rongisu pred njima su se ukazala poznata zdanja »Raftera« i Dan je osjetio stezanje u grlu i grozničave trnce. Ali nije to bilo samo zbog po-

vratka kući, nego i zato što je Sue želio pokazati toliko toga.

»Rafter« nije bio tako raskošno lijep kao »Trokut« Terrellovih, ali je posjedovao specifičnu, stamenu ljepotu. Bio je to velik i plodonosan ranč, ali bez mnogo ukrasa, živ spomenik Dirka Ruylandera i njegove obitelji, starog Juda Cratera i svih koji su ga stvarali.

Stari Jesse Worrall, konjušar, izišao je iz ambara da ih pozdravi.

— Dirk i momci okupljaju stoku i vratit će se večeras ili sutra. Sestra ti je otišla na Istok u školu, a brat ti je poslom u Cheyenneu. Ali gdje su Kid i Indijanac?

Bio je to težak trenutak koji je, međutim, ipak trebalo svladati.

Kad se našao sam u svojoj sobi, zajedno za knjigama, slikama, uspomenama i kojekakvim dragim sitnicama, Dan je s uzdahom olakšanja izuo iznošene čizme. Bio je razočaran što nije zatekao obitelj, ali je svejedno bilo čudesno ponovno se naći kod kuće. I u toj kući biti sa Sue Terrell.

Objesio je revolver na staro mjesto i ponadao se da ga nikad više neće morati upotrijebiti.

Kasnije, nakon večere i nakon što su se Terrellovi bili povukli, Dan Ruylander i Jud Crater ostali su sjediti u velikom salonu čavrljajući s Barneyem Barnhorstom i Rustyem Fergusom. Kružila je boca s konjakom. Radovali su se što su stigli kući — »Rafter« im je svima bio dom — ali je ta radost bila pomućena mislima na Indijanca Kemptera i Kida Antrima.

U noći su se začuli udarci kopita, pa su svi istrčali. Pod punim mjesecom ugledali su Dirka Ruylandera i Boa Tavernera. Kad je ugledao oca, Danu je još jednom poskočilo srce.

Kad ih je Dan pozdravio, skočili su s konja, a otac je medvjedim

zagrljajem zagrlio sina. Taverner se sa svima rukovao, pa otišao s konjima, dok se Dirk pozdravljao s Judom, Barneyem i Rustyem.

U salonu je Dirk odbacio trošni šešir, prašnjavi kaputić i pojas s revolverom, pa od Dana prihvatio čašu konjaka.

– Nebesa, ovo je veliki dan! – rekao je Dirk Ruylander. – Šteta što ti brat i sestra nisu ovdje.

No to je bio tek početak. Iduća dva sata, uz cigare i konjak, putnici su naizmjenice pričali priču o ekspediciji u Oregon, dok je stari Dirk tu i tamo ubacivao pitanja. Kad je priča stigla do kraja, Dirk se zamislio s čašom u krupnoj šaci.

– I tako su oni ovdje – rekao je glasno razmišljajući. – I daju nam stoku zato što je to želio stari Owen Terrell. I tebi se momak dopada i želio bi se oženiti curom?

Dan je kimnuo glavom.

– Tako je, tata.

– Dobro, Danny – odgovorio je Dirk nakon trenutka napete tišine – ja ti neću stajati na putu. Ni najmanje. U vezi s Terrellovima svi ste suglasni. Smatram da ste ih dobro no poznavali – nasmiješio se zračeci toplinom. – Vi biste, mladi junčići, mogli imati i krivo, ali stari Jud nikad nije krivo procijenio ni ženu ni konja. Osim jedne crvenokose davno u Abileneu.

Jud Crater se namrštio usred općeg smijeha, a Dan je rekao:

– I zato ti se, dakle, nije dopala Sedie McLain?

Nakon što se stišala vesela graja, Dan je ozbiljno pogledao oca:

– Dakle, ti misliš da je sve u redu?

– A zašto ne, sine? Riječ je o tvom životu – odgovorio je Dirk Ruylander. – A sad, nakon što ti je sestra otišla, u kući se osjeća potreba za mladom ženom. Ali bolje će

biti da podemo na spavanje. Jedva čekam da upoznam naše goste.

XXVIII

Dirk Ruylander je sjedio sa Sue i Garryem Terrellom na verandi i gledao kako se jutarnje sunce diže iznad Laramie Rangea i baca izdužene sjene preko trave i gospodarskih zgrada ranča.

– Sličan si ocu, Garry – rekao je. A ti si, Sue, ista mati, tak'o da mi to oduzima dah – dodao je i pokazao im medaljon sa sličicom njihove majke. – Dakle, zaista mi je drago da je na kraju sve ispalo ovako.

I nama, gospodine Ruylanderu – odgovorio je Garry Terrel jednostavno.

– Bojao sam se da ću izgubiti sina, i to samo zbog svoje proklete tvrdoglavosti – promrmljao je Dirk Ruylander. – A sad se čini da sam umjesto toga stekao kćer... i prijatelja.

– U svakom slučaju dva prijatelja – rekla je Sue i uz smiješak priškiljila očima.

– Zašto ne kćer?

– Možda i kćer... ali tek idućeg proljeća – odgovorila je Sue Terrell. – Naime, ja se svakako moram vratiti kući, pa je bolje da odem s Garryem. A idućeg proljeća, ako me Dan još uvijek bude želio, može doći po mene.

– I doći će... sve ako ga ja budem morao dovući – rekao je Dirk Ruylander tobože strogo. – Mogao bih i ja projahati komadić tog puta za Oregon, dok se još mogu držati u sedlu.

– Zašto onda ne biste idućeg proljeća došli obojica? – upitao je Garry. – Bilo bi nam drago da ste s nama, a i Dan bi mogao malo bolje razgledati kraj.

– Vidjet ćemo – odgovorio je Dirk. – Ako mi već ne uspije uvje-

riti mladu gospodicu da ostane ovdje. Dug je put do Oregona.

Dan je izišao iz kuće taman da čuje posljednju rečenicu.

– I nije baš tako daleko. Pogotovu ako pred sobom nemaš tri tisuće grla i za petama Silka Coniffa.

– Onda ćeš dogodine ponovno prevaliti sav taj put?

– Očito ću morati – odgovorio je Dan Ruylander. – Čini se da je Sue već odlučila.

– Možda me isuviše lako puštaš da odem – rekla je Sue. – O, znam ja što veli stari Jud. »Pusti ženi na volju, nek je davo nosi.« Ali me se nećeš otarasiti tako lako kao što misliš. Ako ne dođeš u Oregon po mene, ja ću se vratiti u Wyoming po tebe.

– Nećeš me uplašiti, ženska glavo – rekao je Dan Ruylander i nasmiješio joj se s beskrajnom nježnošću.

– Vrata »Raftera« za vas dvoje uvijek će biti otvorena – rekao je Dirk Ruylander. – Smatrajte ga svojim domom kad god vam se prohtije svratiti. No dobro, Garry, daj da osedlamo konje i projašemo malo okolišem. Ne vjerujem da ćemo ovima dvoma mnogo nedostajati.

– I ja bih rekao – suglasio se Terrell i nasmijao. – Dosad ionako nisu imali mnogo prilike biti zajedno.

– Možda to dađe Danu priliku da je pokuša odvratiti i zadržati u Wyomingu – rekao je Dirk. – Zima će biti studena i duga.

– Kad smo već kod toga, možda mu i uspije – priznala je Sue Terrell i obijesno se nasmiješila svojim modrim očima.

U PRIPREMI:

Frank Saboth
Povratnik iz Yume

Cijena pretplate za godinu dana iznosi 37.440 d, a za šest mjeseci 18.720 d. U cijenu je uračunat i pretplatnički popust. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa: NIŠPRO »Vjesnik«, Interna banka, Zagreb, broj 30101-833-2052 (00027 – LASO).

Cijena inozemne pretplate za šest mjeseci: DM 33,00, ASCH 234,00, SFR 27,00, HFL 37,00, SKR 116,00, FF 109,00, US\$ 17,00 (avionom US\$ 20,20), C\$ 24,00 (avionom C\$ 28,30), Australia £ 12,00, (avionom £ 15,00).

Uplata na devizni račun 30101-620-16-25731-3252051 kod Udružene banke Hrvatske, Zagrebačka banka, Zagreb (za »Laso«, izdanje OOUR-a IRI).

Ekonomska propaganda: »Vjesnik«, Agencija za marketing, Zagreb, trg bratstva i jedinstva 6.

Zadnja kolor stranica 75.000 d, c/b stranica 50.000 d.

Oslobodeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2935/7-1973. od 26. XI 1973.

Rukopisi se ne vraćaju.

Ne propustite idući broj LASA
– najboljih western romana!

Svakog petka
na svim kioscima!

WESTERN ROMAN
LASA

